

OKULLARDA (LİSELERDE) ŞİDDET VE SALDIRGANLIK

YRD. DOÇ. DR. SELAHİDDİN ÖĞÜLMÜŞ

ARAŞTIRMA RAPORU

A. Ő. EĞİTİM BİLİMLERİ FAKÜLTESİ

ANKARA - 1995

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
I. BÖLÜM : GİRİŞ	
Şiddet ve Saldırganlık	2
Okulda Şiddet ve Saldırganlık	3
Okullardaki Şiddet ve Saldırganlık Olaylarının Ulaştığı Boyutlar	3
Okullarda Kişilere Yönelik Şiddet ve Saldırganlık	7
Okullarda Mala (Eşyalara)Yönelik Şiddet ve Saldırganlık	10
Okul Güvenliği Modeli	13
Problem	17
Amaç	18
Önem	18
Sayıtlılar	19
Sınırlılıklar	19
II. BÖLÜM : YÖNTEM	
Araştırma Modeli	20
Araştırma Grubu	20
Veri Toplama Aracı	21
Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi.....	22
III. BÖLÜM : BULGULAR VE YORUM	
Liselerde Meydana Gelen Şiddet ve Saldırı Olaylarının Oluş Sıklığına İlişkin Bulgular ve Yorum	23
Okullarda Meydana Gelen Şiddet ve Saldırganlık Olayları İle Bu Olayların Çeşitli Değişkenlerle İlişkisi	26
1. Okul sınırları içinde bazı öğrencilerin yaralanmasıyla sonuçlanan kavga olayları ile ilgili bulgular ve yorum	26
2. Okul sınırları dışında bazı öğrencilerin yaralanmasıyla sonuçlanan kavgalara ilişkin bulgular ve yorum	27
3. Okullarda meydana gelen ve herhangi bir öğrencinin ölümüyle sonuçlanan olaylarla ilgili bulgular ve yorum	29
4. Öğrencilerin, liseye giderken herhangi bir gün yanlarında bıçak, muşta, şiş, sopa, zincir, vb. gibi bir alet taşıyıp taşımadıklarına ilişkin bulgular ve yorum	31
5. Öğrencilerin, liseye giderken herhangi bir gün yanında bıçak, muşta, şiş, sopa, zincir, vb. gibi bir alet taşıdığını bildikleri arkadaşlarına ilişkin bulgular ve yorum	33
6. Liseye gidiş-gelişleri sırasında, cinsel içerikli laflar atılarak ya da başka bir biçimde, kendilerine sarkıntılık yapılıp yapılmadığı ile ilgili bulgular	34
7. Öğrencilerin, okuldaki arkadaşlarından herhangi birine cinsel içerikli laflar atılarak ya da başka bir biçimde sarkıntılık yapılıp yapılmadığı ile ilgili bulgular ve yorum	36
8. Okullarındaki bayan öğretmenlere cinsel içerikli laflar atılarak ya da başka bir biçimde sarkıntılık yapılıp yapılmadığı ile ilgili bulgular ve yorum	38

9. Okuldaki öğretmenlerden herhangi birinin bir öğrenci (ya da bir grup öğrenci) tarafından tartaklanması veya dövülmesi ile ilgili bulgular ve yorum	39
10. Okulda öğrencilerin paralarının çalınması ya da spor malzemeleri, defter-kitap, mont, vb. gibi özel eşyalarının kaybolması gibi olaylara ilişkin bulgular ve yorum	41
11. Öğrencilerin, okula ait herhangi bir eşyanın çalındığını duyup duymadıklarına ilişkin bulgular ve yorum	42
12. Okuldaki görevlilerle öğrenciler arasında kavga meydana gelip gelmediğine ilişkin bulgular ve yorum	44
13. Okul tesisatına kasıtlı olarak zarar verilip verilmemesi ile ilgili bulgular ve yorum	45
14. Okuldaki masa ve sandalyelerin kasıtlı olarak kırılması, bunların kazınması veya çizilmesi, tekme atarak duvarların boya ve badanasının kirletilmesi ile ilgili bulgular ve yorum	46
15. Okulun binasına, spor salonuna veya bahçesine izinsiz girilerek okula ait herhangi bir eşyanın tahrip edilmesi ile ilgili bulgular ve yorum	48
16. Okulda (eğer varsa), yalnızca acil durumlarda kullanılması gerektiği belirtilen alarm düğmesine basılarak asılsız yangın alarmı verilmesi ile ilgili bulgular ve yorum	49
17. Okula bomba konulduğu veya konulacağı şeklinde asılsız bir ihbarda bulunulup bulunulmadığına ilişkin bulgular ve yorum	51
18. Okulda öğrenciler arasında toplu kavga olaylarına adları karışan ve çete olarak nitelenebilecek türdeki öğrenci gruplarıyla ilgili bulgular ve yorum	52
19. Okuldaki çeşitli öğrenci grupları arasında toplu kavga olayları meydana gelip gelmediğine ilişkin bulgular ve yorum	53
IV. BÖLÜM : ÖZET, SONUÇ VE ÖNERİLER	55
KAYNAKLAR	59
EK 1 : OKULLARDA MEYDANA GELEN SALDIRGANLIK OLAYLARI TARAMASI	61

OKULLARDA (LİSELERDE) ŞİDDET VE SALDIRGANLIK¹

I. BÖLÜM GİRİŞ

Eğitim amacıyla hazırlanmış özel bir çevre olan okulun basitleştirme, temizleme ve denge kurma olmak üzere üç temel işlevi vardır (Tezcan, 1985). Okulun basitleştirme işlevi, günlük hayatta birbirleriyle içiçe olan çeşitli alanlardaki (iş yaşamı, politika, sanat, bilim, din, vb. gibi) karmaşık bilgilerin sadeleştirilerek bireylere sunulacağı basit bir çevre yaratmayı içerir. Temizleme işlevi, mevcut çevrenin işe yaramayan, değersiz ve zararlı özelliklerini olabildiğince ortadan kaldırmayı içerir. Okulun denge kurma işlevi, toplumsal çevredeki çeşitli öğeleri dengelemeyi, bireyi yakın çevresinin sınırlamalarından kurtarmayı ve daha geniş çevre ile etkileşmesini sağlamayı içerir. Okul bu işlevleri yerine getirerek, 1) öğrencileri dış çevrenin güçlüklerinden korur ve yaşamlarını kolaylaştırır, 2) dış çevrede sık sık rastlanabilen ama istenmeyen davranışları okuldan içeri sokmayarak öğrenci davranışlarını temizler, 3) okul dışındaki çevrede insanların kişisel özellikleriyle açıklanamayacak ölçülerdeki yaşama farklılıklarını dengeler (Başar, 1994).

Öğrencilere, işe yaramayan, değersiz ve zararlı davranışlardan ve modellerden arındırılmış bir çevre sunmak okulun temel işlevlerinden biridir. Bu işlevini yerine getirebilmek amacıyla, okul, çevrede varolan ama istenmeyen davranışları dışarıda tutarak öğrencilere örnek alabilecekleri modellerden ve kazandırılmak istenen davranış kalıplarından oluşan temiz bir çevre (ortam) hazırlar. Örneğin dış çevrede kolaylıkla rastlanabilen kumar, alkol, küfür, şiddet, hırsızlık, vb. gibi istenmedik olgular okula alınmaz ve bu davranışlar okulda hoşgörülle karşılanmaz. Dahası, bu davranışların görülebileceği işyerlerinin de okulun yakın çevresinde bulunmaması istenir. Böylece çocuklar ve gençler, bu tür istenmeyen davranışlardan ve bu davranışların zararlı etkilerinden uzak tutulmaya çalışılır (Başar, 1994).

Herhangi bir davranışın istenen bir davranış mı yoksa istenmeyen bir davranış mı olduğu; davranışta bulunan kişinin, davranışın yöneltildiği kişinin ve davranışın olduğu ortamın özelliklerine bağlıdır. Bununla birlikte, okuldaki eğitsel çabaları engelleyen her türlü davranışa, “istenmeyen davranış” denilmektedir (Başar, 1994). Kimi zaman yalnızca davranışta bulunan kişiye zarar veren, kimi zaman da olumsuz etkileri diğer öğrencilere, öğretmene, derse ve aileye kadar uzanan istenmeyen davranışlar, “yıkıcı olmayan” dan “çok yıkıcı olana” kadar geniş bir davranış dağılımını kapsamaktadır. Örneğin; kırıcı ya da küfürlü konuşma, temizlik ve görgü kurallarına uymama, işini yaparken gereken dikkati göstermeme, başkalarını rahatsız edecek davranışlarda bulunma, konuşan kişinin sözünü kesme ya da konuşmayı dinlemeyerek başka birşeyle ilgilenme, diğer öğrencilerin çalışmalarına engel olma, diğer öğrencilere ve öğretmene kaba ve saygısızca davranma, okula devam etmeme ya da sık sık geç kalma, sınavlarda hile yapma, sağlığa zararlı alışkanlıklar edinme, diğer öğrencilerin ya da okulun eşyalarına zarar verme, vb. gibi davranışlar, sınıflarda ve okullarda görülebilen

¹ Öğülmüş, S. (1995). Okullarda (Liselerde) Şiddet ve Saldırganlık, **Yayınlanmamış Araştırma Raporu**, A. Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara.

istenmeyen davranışlardır (Başar, 1994). İstenmeyen davranışlardan oluşan bu listeye, okulun ya da diğer öğrencilerin eşyalarını ya da paralarını çalarak hırsızlık yapmak, diğer öğrencilere ve öğretmenlere ya da okuldaki görevlilere fiziksel ya da sözel olarak saldırıda bulunmak gibi şiddet ve saldırganlık içeren davranışlar da eklenebilir.

Okulun işlevlerinden birinin bireylere toplumda rastlanan istenmeyen davranışlardan temizlenmiş bir çevre sunmak olmasına karşın, okullarda zaman zaman hırsızlık (çalma), okula ve okulun eşyalarına zarar verme, şiddet ve saldırganlık, vb. gibi istenmeyen davranışlar meydana gelmektedir.

Okulda şiddet ve saldırganlık, diğer istenmeyen davranışlar gibi okuldaki eğitim çabalarını olumsuz yönde etkilemesinin yanı sıra, öğrencilerin karşılanması gereken temel gereksinimlerinden biri olan güvenlik gereksinimini de tehdit ettiği için, istenmeyen davranışlar arasında ön sırada gelmektedir.

Çeşitli kurumda okul çağındaki çocuklara yönelik şiddet ve saldırganlık olayları meydana gelmektedir. Baenninger'in (1991) ifadesiyle, temel işlevi barışı korumak ve sürdürmek olmayan kurumlarda, okul çocuklarına gaddarlık (brutality) yapılmaktadır. Oysa öğretmenleri ve yöneticileriyle okul sistemleri eğitsel bir işleve sahiptir. Kaotik durumlarda çocukların eğitimi güçleşeceğinden, öğretmenlerin ve öğrencilerin eğitsel etkinliklerde bulunabilmeleri için belli bir düzeyde barışı koruma ve sürdürme politikalarının okullarda uygulanması gerekir.

Şiddet ve Saldırganlık

Saldırganlık, hemen hemen herkesin bildiği bir davranış olmasına karşın tanımlanması güç bir kavramdır. Saldırganlık, eylemin bizzat kendisi vurgulanarak ya da eylemde bulunan kişinin niyeti vurgulanarak tanımlanabilir (Worchel, Cooper ve Goethals, 1991). Eylemin kendisi vurgulandığında, saldırganlık, başka kişilere zararlı bir uyarıcı veren herhangi bir davranış olarak tanımlanmaktadır. Eylemde bulunan kişinin niyetinin vurgulanması durumunda ise, saldırganlık, hedefi yaralamak niyetiyle girişilen herhangi bir davranış olarak tanımlanmaktadır.

Worchel ve arkadaşları (1991), öfkeli saldırganlık (angry aggression) ve araçsal saldırganlık (instrumental aggression) arasında bir ayırım yapmaktadırlar. Öfkeli saldırganlık, öfke ve düşmanlığın kışkırttığı saldırganca bir eylemdir. Araçsal saldırganlık ise, eylemin kendisinin dışında bir hedefe ulaşmak için girişilen saldırganca bir eylemdir.

Freedman, Sears ve Carlsmith (1993) de, saldırganlığın en yalın tanımının “başkalarını inciten ya da incitebilecek her türlü davranış” olduğunu; ancak bu tanımın eylemde bulunan kişinin niyetini içermediğini; niyet dikkate alındığında ise saldırganlığın “başkalarını incitmeyi amaçlayan her türlü davranış” olarak tanımlanabileceğini belirtmektedirler. Bu yazarlar da özgeci (prosocial) saldırganlık, izin verilmiş (sanctioned) saldırganlık ve düşmanca (antisocial) saldırganlık arasında ayırım yapmaktadırlar.

Şiddet (violence), çoğu zaman saldırganlık kavramıyla eş anlamda kullanılan bir kavramdır. Şiddet, “yaralamak ya da zarar vermek amacıyla kullanılan fiziksel güç” ya da “güç ve kuvvetin, başkalarını birtakım haklardan mahrum edebilecek şekilde adaletsiz bir biçimde kullanılması” olarak tanımlanmaktadır (Morrison ve Morrison, 1994). Ülkemizde yapılan “Ailede kadına karşı şiddet ve kadın suçluluğu” konulu araştırmada, “şiddet, bir kişinin bir başkasına fiziksel acı vermek veya yaralamak kastıyla yaptığı davranış” olarak tanımlanmıştır (İçli, Ögün ve Özcan, 1995, s.9). Morrison ve Morrison’a göre ise

şiddet, fiziksel gücün kullanıldığı ve fiziksel yaralama ile sonuçlanan olayların yanı sıra, başkalarını bazı haklardan mahrum etmeyi de içeren bir kavramdır.

Okulda Şiddet ve Saldırganlık

Okullarda ve genel olarak toplumda ortaya çıkan belli bir eylemin şiddet olarak nitelenip nitelenemeyeceği ya da hangi eylemlerin şiddet sayılacağı ya da sayılmayacağı, yukarıda da değinildiği gibi oldukça tartışmalı bir konudur. Yukarıda verilen tanımının, özellikle okullarda meydana gelen olaylardan hangilerinin şiddet sayılacağı ve hangilerinin şiddet sayılmayacağı konusundaki anlaşmazlıkları azaltacağı belirtilmektedir (Morrison ve Morrison, 1994). Örneğin okul bahçesinde meydana gelen bir kavga, okullarda hemen hemen her gün rastlanabilecek sıradan bir olay gibi görülebilir ve bu olay şiddet olarak nitelendirilmeyebilir. Fakat şiddetin boyutlarından biri “sertlik derecesi” (severity)’dir ve bu ölçüte göre bu olay “şiddet” olarak nitelendirilebilir. Diğer taraftan okulda bir çocuk koridora açılan kapıyı düşüncesiz bir biçimde hızla açar, hızla açılan kapı başka bir çocuğa çarpar ve bu çocuk yaralanırsa, çocuğun bu davranışı “şiddet” olarak nitelendirilemez; çünkü bu davranış şiddetin “kasıtlılık” (deliberate) ölçütünü karşılamamaktadır. Aslında başka bir kişinin niyetini bilmek ve yaşanan sertliğin derecesini değerlendirmek her zaman mümkün olmadığından, okul bağlamında şiddetin ele alınmasında “zarar verme” (harm) ölçütü, “kaçınılabılır şiddet” (avoidable violence) ölçütünden daha kullanışlıdır. Amaç, çocuklar için, zarar görme riski tümüyle sınırlanan okul koşulları ve böylece güvenli bir okul yaratabilmektir (Morrison ve Morrison, 1994).

Okullardaki Şiddet ve Saldırganlık Olaylarının Ulaştığı Boyutlar

Amerika Birleşik Devletleri’nde okullardaki şiddetle ilgili araştırmaların büyük bir çoğunluğunun eğitimciler tarafından değil, diğer meslek elemanları tarafından yapıldığı; örneğin okul kampüsü içinde silah sahibi olan kişilerle ilgili olarak yapılmış en kapsamlı araştırmanın, halk sağlığı hekimleri tarafından yapılarak bir tıp dergisinde yayınlandığı (Journal of the American Medical Association, 1992) belirtilmektedir (Morrison ve Morrison, 1994).

Ülkemizde de okullarda meydana gelen şiddet olaylarıyla öncelikle basın mensuplarının, polislerin, psikiyatristlerin ve daha sonra da eğitimcilerin ilgilendikleri söylenebilir. Örneğin Milli Eğitim Bakanlığı, öne sürülen bunca iddiaya rağmen bu konuyla ilgili olarak ancak 1995 yılının sonlarında özel bir kuruma yaptırıldığı belirtilen bir araştırma (Tempo, 20 Eylül 1995) dışında, eğitimciler tarafından yapılmış herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Okullarda meydana gelen şiddet ve saldırganlık olaylarının ABD’de özellikle 1970’li yıllardan başlayarak hızla arttığı belirtilmektedir (Morrison ve Morrison, 1994). Örneğin aşağıda verilen istatistikler, Amerika’daki okullarda şiddetin hangi boyutlara ulaştığını göstermektedir (Coben, Weiss, Mulvey ve Dearwater, 1994):

- 1988-1989 öğretim yılında 6 ay içerisinde 400.000’den fazla öğrenci, okullardaki şiddetin kurbanı olmuştur.

- 1988-1989 öğretim yılında 6 ay içerisinde 430.000’den fazla öğrenci, saldırılara karşı kendini korumak amacıyla en az bir kez okula silah ya da başka bir cisim getirmiştir.

- 1990’da lise öğrencileri üzerinde yapılan ulusal düzeydeki bir taramaya göre, her 25 öğrenciden biri o yıl okula tabanca getirmiştir.

- 1987'de lise öğrencileri üzerinde yapılan bir taramada, 10. sınıftaki erkek öğrencilerin %48'i, sekizinci sınıftaki erkek öğrencilerin %34'ü eğer isterlerse kolayca bir tabanca edinebileceklerini söylemişlerdir.

- 1993'de yapılan ulusal bir taramada, Amerikan devlet okullarındaki öğretmenlerin %11'i, öğrencilerin de %23'ü okul içinde ya da okul çevresinde şiddetin kurbanı olduklarını kaydetmişlerdir.

Ülkemizde, okullarda meydana gelen şiddet olaylarıyla ilgili düzenli bir istatistik bulunmamaktadır. Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE) tarafından yayınlanan Adalet İstatistikleri'nde (1990), "suç işlediği andaki öğrenim durumuna göre ıslahevine giren hükümlü çocuk sayısı" verilmektedir. Okullarda meydana gelen şiddet olaylarıyla ilgili sayısal bilgi ise, 20 Nisan 1995 tarihli Yeni Yüzyıl Gazetesinde yer alan "Lise cinayetleri Milli Eğitim Bakanı'nı harekete geçirdi" başlıklı haberde de belirtildiği gibi, "bakanlığa intikal eden duyurular"la sınırlıdır. Bu haberin bir bölümü, aşağıya aynen alınmıştır.

Liselerde birbiri ardına meydana gelen kanlı olaylar, sonunda Milli Eğitim Bakanı Nevzat Ayaz'ı da harekete geçirdi. Okullara birer genelge göndererek huzur ve güven ortamını zedeleyici davranışlara karşı önlem alınmasını isteyen Bakan Ayaz, "son günlerde az da olsa, öğrenciler arasında mevcut huzur ve güven ortamını zedeleyici davranışların cereyan ettiği, Bakanlığımıza intikal eden duyurulardan anlaşılmaktadır. Bu tür olaylara karşı daha önce yayınlanan yönetmelik ve genelgeler doğrultusunda hareket edilmesini ve her türlü tedbirin alınmasını önemle rica ederim" dedi. Bakan'ın "az da olsa" kaydıyla konuya eğilmesi, okul müdürleri tarafından yadırgandı. ...

Basında, okullarımızda meydana gelen şiddet olaylarıyla ilgili haberlere sıklıkla yer verilerek (örneğin: "liseliden müdüre bıçaklı saldırı", **Milliyet**, 29 Eylül 1995; "milli eğitim müdürüne dayak", **Yeni Yüzyıl**, 10 Kasım 1995); özellikle son yıllarda bu tür olayların arttığı vurgulanmakta (örneğin: "şiddet ve eğitim, **Cumhuriyet**, 12 Mayıs 1995; "liseliler arasında şiddet ve silah", **Yeni Yüzyıl**, 25 Eylül 1995) ve alınması gereken çeşitli önlemler tartışılmaktadır (örneğin: "hoşgörü genelgesi", **Milliyet**, 21.4.1995; "liselileri şiddetten kim kurtaracak?" ve "liselileri şiddetten kurtarma reçetesi", **Tempo**, 20 Eylül 1995; "eğitim ve gençlik komisyonu kurulacak", **Cumhuriyet**, 19 Ekim 1995).

Okullarımızda meydana gelen şiddet ve saldırı olaylarının hangi boyutlara ulaştığını göstermeleri nedeniyle, bu konuyla ilgili olarak ulusal basında çıkan haberlerin bir bölümüne aşağıda yer verilmiştir.

17 Nisan 1995 tarihli Akşam Gazetesi'nde yayınlanan "Bu işin sonu ne olacak?" başlıklı haberde şu satırlara yer verilmektedir:

"liseler kontrolden çıktı. Bir kısım çapsız okul yöneticileri öğrencilere tutum ve davranışlarıyla kötü örnek oluyorlar. Bu eğitim kurumları adeta sokak kabadayısı yetiştiren merkezlere dönüştü. Öğrenciler okula artık kitap defter ile değil, yanlarına kasap bıçağı, sustalı hatta tabanca alıp gitmeye başladılar. Ardı ardına cinayetler işleniyor, hergün kavga çıkıyor, yöneticiler manzarayı kayıtsızca seyrediyorlar. ...

Aynı gazetede bu haberin devamı olan “lise cinayetleri düşündürüyor” başlığı altında da,

hemen hemen hergün okullarımızdan cinayet haberleri gelmeye başladı. Eskiden ülke için başarılı bilim adamları yetiştiren, ilim irfan yuvası olan okullarımız bugün hapishanelere katiller yetiştiren müesseseler haline getirilmek isteniyor.

Fenerbahçe Lisesi’nde öldürülen İlimdar Kalkan olayından sonra, önceki gün Etiler Lisesi son sınıf öğrencisi Adil Yamak, dün de Kahramanmaraş Ticaret Lisesi 2. sınıf öğrencisi Burhan Yıldız bıçaklanarak öldürüldü. Liselerde olaylar giderek tırmanışa geçti. Öğrenciler artık aralarındaki tartışmaları bıçakla çözümlüyor. En çok sevdiği arkadaşına bıçakla saldırıyor, bıçakla öldürüyor ... denilmektedir.

19 Nisan 1995 tarihli Yeni Yüzyıl Gazetesi’nde yayınlanan “okullardaki şiddet önlenemiyor: irfan yuvasında yitip giden hayat” başlıklı haberde; kız meselesi, siyasi anlaşmazlık ya da basit tartışmalar nedeniyle liseleri kana bulayan şiddet olaylarının daha da artmasından ve boyut değiştirmesinden korkulduğu belirtilmektedir. Aynı haberde, Adil Yamak adlı öğrencinin bir grup öğrenci tarafından döner bıçağıyla öldürüldüğü okul olan Etiler Lisesi’nin Müdürü Yalçın Özek’in konuyla ilgili görüşlerine de uzun uzun yer verilmektedir.

20 Nisan 1995 tarihli Yeni Yüzyıl Gazetesi’nde yayınlanan “liseler çığırından çıktı” başlıklı haberde ise; lise öğretmenlerinin, öğrencilerin patlamaya hazır birer bomba olduklarından, bakanlığın yeterli ödenek vermemesinden, boş zamanlarını zararlı alışkanlıklarla geçiren öğrencilerden, vb. yakındıkları belirtilmektedir. Bu haberin devamında şu satırlara yer verilmiştir:

Liselerdeki şiddet olaylarını değerlendiren okul müdürleri, mevcut eğitim sistemiyle klasik liselerin, örgütlere militan yetiştiren, uyuşturucu ve fuhuş sektörüne pazar yaratan kurumlar haline geldiğini söylediler.

... isimlerinin açıklanmasını istemeyen bazı lise müdürleri, özellikle kredili sistemden sonra öğrencinin yarısının sokağa itildiğini belirterek, “öğretmenler artık öğrencisinden korkar hale geldi. Son günlerde yaptığımız danışmanlık toplantılarının birinci gündem maddesini güvenlik oluşturuyor. Öğrenci patlamaya hazır bomba gibi. Kapı, pencere kollamaktan eğitim yapamaz hale geldik”. ... “Bu koşullar altında ne öğrencinin ne de kendimizin can güvenliğini sağlayabiliriz ... Devletin bütün liselere resmi ya da sivil güvenlik görevlileri vermesi şart” dediler.

“Gençler patlamaya hazır bomba” alt başlığı ile devam eden haberde; her lise cinayetinin ardından okul müdürleri, öğrenciler, emniyet ve milli eğitim yetkilileri ile görüşüldüğü ve bu kişilere göre cinayetlerin en önemli nedeninin ders geçme ve kredi sistemi olduğu belirtilmektedir.

Bu haberin yer aldığı 20 Nisan 1995 tarihli Yeni Yüzyıl Gazetesinde yayınlanan “Liseli katil zanlısı yakalandı” başlıklı başka bir haberde, İstanbul

Pendik'teki Gülizar ve Zeki Obdan Lisesi 2. sınıf öğrencisi Salih Albayrak'ı öldürdüğü iddiasıyla aranan aynı okul öğrencisi 17 yaşındaki V.A.'nın akrabasının evinde yakalanarak gözaltına alındığı belirtilmektedir.

3 Mayıs 1995 tarihli Hürriyet Gazetesi'nde "Okulda cinayete 12 yıl hapis" başlıklı bir haber yayınlanmıştır. Bu haberde, "Büyükçekmece Yavuz Selim İlköğretim Okulu'nda kız meselesi yüzünden çıkan kavgada Dinçer Sezai Kızılkaya'yı öldürdüğü, üç kişiyi de yaraladığı savıyla yargılanan 17 yaşındaki S.M.'nin 12 yıl hapse mahkum olduğu" belirtilmektedir.

29 Eylül 1995 tarihli Milliyet Gazetesinde "Liseliden müdüre bıçaklı saldırı" başlıklı bir haber yayınlanmıştır. Söz konusu olayla ilgili haber şu şekilde devam etmektedir :

"Seyranbağları Lisesi son sınıf öğrencisi İ.T. (17), Müdür Başyardımcısı Can Tekin'i (37) bıçaklayarak ağır yaraladı. İlk dersin beden eğitimi olduğunu sanan İ.T., okula eşofmanlarla gelince Tekin öğrencisini uyararak, kıyafetini değiştirmesini istedi.

Soyunma odasında kıyafetini değiştiren İ.T., bordo renkli ceketle sınıfa girdi. Tekin öğrenciyi evine gönderdi. İ.T. bunu hazmedemeyip "kelebek" denen bıçağını da alıp okula döndü.

Dört öğretmen arkadaşıyla okulun girişinde oturan Tekin'e yaklaşan İ.T., aniden Müdür Başyardımcısına saldırdı. Hacettepe Üniversitesi Hastanesine kaldırılan Tekin yoğun bakıma alındı. Tekin çok kan kaybetmesine karşın hayati tehlikeyi atlattı.

Eğitimle doğrudan ilgisi olmayan yayınlarda bile okullarımızdaki şiddet konusuna yer verilmeye başlanmıştır. Örneğin, Türkiye Demiryolu İşçileri Sendikası'nın 5. genel kuruluna sunulan "1995 yılı çalışma ve mali raporu"nda (s.135-136) şu ifadeler yer almaktadır :

... iyi niyetle, öğrencilerin ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda yetiştirilmelerini sağlamak amacıyla uygulamaya konulan Ders Geçme ve Kredi Sistemi de yine alt yapı yetersizliği nedeniyle bir kaosa dönüşmüştür.

Bu olumsuz koşullar altında gün geçtikçe okullarımızda şiddet olayları artıyor. Küçük ilköğretim öğrencileri "fare çeteleri" kuruyor, ortaöğretim öğrencileri, tiner, uhu gibi uyuşturucu etkisi olan maddeler kokluyor, biraz yaşça büyükleri esrar alıyor ve sonuçta sudan sebeplerle ve sonu cinayete varan çatışmalar ortaya çıkıyor.

Bu olaylar karşısında alınan önlemler sadece okul civarına geçici olarak verilen polisiye tedbirler.

Okul idarelerine düşen görevi yerine getirecek kadrolaşmanın ortaöğretim kurumlarında sağlanmamış olması, rehberlik hizmetlerinin yetersizliği, eğitim sisteminin katılımcılıktan uzak ve otoriter olması, aile içi eğitimdeki yanlışlıklar, medya tarafından desteklenen şiddet gibi uzayıp giden problemleri ve konuları dışlayan "önlem" çabalarının sonuçsuz kalacağı açıktır.

Okullarda meydana gelen şiddet ve saldırganlık olaylarıyla çoğu zaman birlikte anılan başka bir sorun, yukarıda da görüldüğü gibi, öğrencilerin uyuşturucu kullanmalarıdır. Uyuşturucu kullanan öğrenciler sorununa çoğunlukla şiddet olayları da eşlik ettiğinden, basında bu konuya da sık sık yer verilmektedir (örneğin: “kolejlilere tuzak”, **Günaydın**, 19 Ekim 1995; “liseler korkutuyor”, **Zaman**, 10 Kasım 1995).

Okullarda meydana gelen şiddet ve saldırganlık olayları, kişilere yönelik ve mala yönelik olmak üzere iki kategoride ele alınmaktadır (Goldstein,1994). Okullarda meydana gelen şiddet ve saldırganlık olaylarının bu şekilde sınıflandırılması, suçların “şahsa karşı, mala karşı, toplum ahlakına karşı” (İçli, 1994, s.124) biçiminde sınıflandırılmasıyla da paralellik göstermektedir.

Okullarda Kişilere Yönelik Şiddet ve Saldırganlık

Amerika Birleşik Devletleri'nde Senato Alt Komitesi'nin 1975'de hazırladığı Güvenlikli Okul Raporu'nda, 750 okul bölgesinin tarandığı bir araştırmaya dayanılarak; 1970-1973 yılları arasında Amerikan okullarında adam öldürme suçunun (homicide) % 18.5, ırza tecavüz suçunun (rape) % 40.1, öğrencilere saldırıda bulunma suçunun (assaults on students) %85.3, öğretmenlere saldırıda bulunma suçunun % 77.4, okul personeli tarafından el konulan silah (tabanca, bıçak, kalın sopalar, vb.) sayısının %54.4 arttığı kaydedilmiş; Okul Güvenliği Ulusal Derneği Yöneticileri de 1974'de Amerikan okullarında 204.000 saldırı olayı meydana geldiğini belirtmişlerdir (Goldstein,1994).

ABD'deki okullarda öğretmenlere yönelik saldırı olayları 1955'de 18.000 iken, 1971'de 41.000, 1975'de 63.000 ve 1979'da 110.000'e yükselmiştir (Goldstein, 1994). 1980'li yıllarda da durumda bir iyileşme görülmemiştir. Örneğin California'daki devlet okullarında, 1988-1989 öğretim yılında okul suçu oranı %5 artmış, okulda silahı olanların oranı %21'e çıkmıştır. Benzer bir biçimde New York'taki devlet okullarında öğrencilere ve okul çalışanlarına yönelik saldırılardaki artış oranının %35, taciz olaylarındaki (harassment) artış oranının %16, genel suç oranındaki artış oranının da %25 olduğu kaydedilmiştir (Goldstein, 1994).

Amerikan Devlet Okullarında öğretmenlere yönelik saldırıların çeşitliliği ve düzeyi, Block'un "**hırpalanmış öğretmen sendromu**" (battered teacher sendrome) adını verdiği belirtilere yol açacak ölçüde artmıştır (Goldstein,1994). Hırpalanmış öğretmen sendromu; anksiyete, depresyon, uyku bozukluğu, baş ağrısı, yüksek tansiyon ve yemek yeme bozukluğunu içeren reaksiyonların oluşturduğu bir kombinasyondur.

1991'de Amerikan okullarındaki öğretmenlerin yaklaşık olarak %20'si öğrencileri tarafından sözel olarak istismar edildiklerini, %8'i fiziksel olarak tehdit edildiklerini, %2'si de bir önceki öğretim yılında öğrencileri tarafından dövüldüğünü (attacked) belirtmişlerdir (Goldstein,1994).

Okullardaki saldırganlık ve şiddet olaylarına hedef olan esas kitle yine öğrencilerdir. Örneğin 1974-1975'de 66 Amerikan kentinde yapılan bir taramada, okullardaki saldırı ya da şiddet olaylarına (yağmalama, soygun, saldırı, çalıntı) hedef olanların %78'inin öğrenciler olduğu belirlenmiştir. Öğrenciler arasında "organize olmayan kavgalar" meydana geldiğini belirten yöneticilerin oranı 1961'de %2.8 iken, 1974'de %18'e yükselmiştir. Öğrencilere yönelik saldırganlık olaylarını inceleyen bir başka çalışmada, saldırılara en fazla hedef olan öğrencilerin yaklaşık

13 yaşlarındaki yedinci sınıf öğrencileri olduğu, dolayısıyla bu yaşlardaki öğrencilerin saldırıya uğrama açısından en riskli öğrenciler olduğu bulunmuştur (Goldstein,1994).

Okul Güvenliği Konseyi'nin 1989 yılı okulda suç raporu, Amerikan okullarında 1987 yılı içinde hemen hemen üç milyon öğrenci, öğretmen, memur ve ziyaretçinin saldırıya hedef olduğunu kaydetmektedir. Bunların iki buçuk milyon kadarı hırsızlık suçudur. 1990'lı yılların ilk yarısında 9-12 yaş grubunda bulunan tüm öğrencilerin %2'si şiddet suçu, %7'si mallara yönelik suç olmak üzere toplam %9'u suçluların kurbanı (hedefi) olmuş; %15'i okullarında çeteler olduğunu belirtmiştir (Goldstein,1994).

1990'da yayınlanan bir raporda, gittikçe artan okullardaki şiddet olaylarında ateşli silahların merkezi rolüne yer verilmiştir. 1986'dan 1990'a kadar, 65'i öğrenci, 6'sı çalışanlar olmak üzere toplam 71 kişi Amerikan okullarında tabancayla öldürülmüştür; 201 kişi ciddi bir biçimde yaralanmış, 242 kişi de rehin tutulmuştur. Hem saldırılara hedef olanların hem de suç işleyenlerin büyük bir çoğunluğunun ileri ergenlik çağındaki gençler olduğu belirtilmektedir. Okullarda tabancalı şiddet olaylarının %18'inin çete kavgalarından, %15'inin uzun süreli tartışmalardan, %13'ünün romantik anlaşmazlıklardan, %10'unun mala ilişkin kavgalardan ve %13'ünün de kazalardan dolayı ortaya çıktığı saptanmıştır. Yaklaşık olarak 270.000 öğrencinin her yıl en az bir kez okula tabancayla geldiği belirlenmiştir. Amerikan Okul Derneği'nin 1989'daki tahminlerine göre erkeklerin %7'si, kızların da %2'si hergün okula bıçakla gelmektedir (Goldstein, 1994).

1993'de yapılan bir araştırmada öğrencilerin 1/10'u, öğretmenlerin de 1/4'ü okulda şiddetin kurbanı olduklarını, öğrencilerin %13'ü okula silah getirdiklerini belirtmişlerdir (Noguera, 1995).

1987 yılında 20 eyaletteki 200 okulda 8. ve 10. sınıf öğrencilerinden oluşan 11.000 kişi üzerinde yürütülen bir taramada, öğrencilerin %2'sinin yılda en az bir kez okula silah getirdikleri, yaklaşık 8 kez okula bıçakla geldikleri saptanmıştır. Aynı araştırmada elde edilen diğer bulgular da şunlardır (DiCanio, 1993):

	Erkekler (%)	Kızlar (%)
okulda en az bir kez kavga edenler	49	28
üstünde bir tabanca ile okula girenler	41	24
okula en az bir kez bıçak getirenler	23	5
okula her gün bıçakla gelenler	7	2
daha önce okula en az bir kez tabanca getirenler	3	0.7
okula her gün tabanca getirenler	1	0.4
okulda ya da okul otobüsünde,		
şiddetle tehdit edilenler	39	30
soyulanlar	16	12
dövülenler	17	9
okul dışında,		
şiddetle tehdit edilenler	35	30
soyulanlar	15	15
dövülenler	21	12

Noguera (1995), Amerikan okullarındaki şiddetin nedenlerini incelerken, eğitim tarihçisi Lawrence Cremin'in öne sürdüğü, Amerikan okullarının bu yüzyılın

başındaki üç başat işlevine atıfta bulunmaktadır. Bunlar, 1) bir sosyal kontrol ajanı olarak hizmet verme ve çocukları koruma, 2) Avrupalı göçmenlerin çocuklarını kültürlenme ve onları Amerikanlaştırma, 3) Amerikan sanayisinin ihtiyaç duyduğu işgücünü yetiştirme. Bu işlevler arasında, okulun özellikle bir sosyal kontrol ajanı olma ve çocukları koruma işlevi ön plana çıkmış; temel misyonu çocukların sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak olan çocuk merkezli (pedocentric) okulların oluşturulmasına çalışılmıştır. Çocukların bakımı öncelikle ailelerin sorumluluğundadır; ancak, özellikle fakir ailelerin ve göçmen ailelerin bu sorumluluğu yerine getirememeleri nedeniyle okullar fakir çocukların korunduğu kurumlar olarak görülmüştür. Bu sosyal hedeflere ulaşmak amacıyla, okulların daha etkili bir biçimde örgütlenmesine ve çalışmasına yönelik reformlara girişilmiştir. O yıllarda, bir mühendis olan F. Taylor'un verimliliği artırmak amacıyla sanayideki örgütler için geliştirdiği ve Bilimsel Yönetim olarak bilinen yönetim anlayışı okullarda da uygulanmaya başlamıştır. Örneğin okul yöneticileri, öğrencileri ve öğretmenleri kontrol etme stratejilerini kullanmaya başlamışlardır. Pek çok bölgede öğrencilere ve öğretmenlere, okul programını izleyip izleyemeyeceklerini belirlemek için test verilmiştir. Öğretmenlere açık ve belirgin yönergeler verilmiş; bu yönergelerle öğretmenlerin sadece uygulayacakları program ve yöntemler değil, aynı zamanda öğrencilerinin bedenlerini kontrol etme ve disiplin yöntemleri de açıkça belirlenmiştir. Örneğin beden disiplini için izlenmesi gereken yönergede, “ayakta sıraya gir, hiç kıpırdama, dimdik dur, dizleri ve ayakları bitişik tut, ayakkabıların topukları hafifçe birbirine değecek şekilde yerde geniş bir açı oluştur” ifadesi yer almaktadır (Noguera, 1995). Bu uygulamalar sonucunda “uysal bedenler” üretilmiş, öğrenciler okullarda “incelenmiş, kullanılmış, dönüştürülmüş ve iyileştirilmiş”tir. Noguera’ya göre 1950’li ve 1960’lı yıllarda kentlerin demografik özellikleri değişmiştir. 1960’lı yılların ortalarından itibaren öğrencilerden öğretmenlere yönelik isyanlar ve saldırılar artmış; okulda şiddet yaygınlaşmış ve öğrenciler arasında bir norm olarak görülmeye başlanmıştır. Okullar artık öğrenciler üzerindeki kontrollerini sürdürmekte zorluk çekmeye başlamışlardır. Bu durumun ortaya çıkmasında insan hakları alanındaki gelişmeler de rol oynamış olabilir. Artık okulların öğrencilerden beklentileri azalmıştır. Ama yine de okullar, öğrencileri üzerinde kontrol sağlama hedefinden tümüyle vazgeçmiş değildir.

Öğrencilerin ve öğretmenlerin kişisel güvenliği için bir tehdit olmanın da ötesinde, okullardaki şiddet, okul görevlilerinin güç ve otoritesine yönelik bir meydan okumadır (Noguera, 1995) . Okul personeli, gençlerin bakımını üstlenen kişiler olarak okuldaki görevlerini yerine getirirken, aynı zamanda devlet otoritesinin yasal ve sembolik temsilcileri olarak da hizmet ederler. Buldukları pozisyonlara verilen yetkilerle öğrencilerin davranışlarını kontrol etmeleri beklenir. Şiddet cezasız kalırsa otorite boşluğu meydana gelir. Bu nedenle şiddet sorunu diğer kontrol sorunlarından soyutlanarak tartışılmaz. Şiddet; çoğunlukla başkaldırı, öğrencilerin yanlış davranışı, genel olarak okulda düzeni koruma problemi ile eşit sayılır. Sorunların bu şekilde birbirine karıştırılması, okulların, tarihsel olarak ABD’de de icra etmiş olduğu sosyal kontrol işleviyle ilişkili rollerini nasıl algıladıklarının belirtisidir (Noguera, 1995).

Bir okuldaki liderlik ve yönetim biçimi ile o okulda meydana gelen şiddet olayları arasında korelasyon bulunmuştur. Örneğin tutarlı yönetsel liderlik tarzı ile öğrencilerde düşük saldırganlık düzeyi arasında korelasyon olduğu gösterilmiştir.

Öte yandan, yüksek düzeyde keyfi liderlik tarzı ile de öğrencilerde yüksek saldırganlık düzeyi arasında olumlu korelasyonlar bulunmuştur (Goldstein, 1994).

Okul büyüklüğü ile okulda şiddet arasında da korelasyon vardır (Goldstein, 1994). Büyük okullarda öğrencilerin yönetime katılmadıkları, okulla özdeşleşemedikleri, kişiliksizleştikleri ve kalabalığa karıştıkları, öğrencilerin bu tür okullarda kafeterya ve koridorlarda olduğu kadar kendi sınıflarında bile “kayboldukları” öne sürülmektedir.

Şiddet ve saldırganlık olayları genellikle okulun kalabalık yerlerinde meydana gelmektedir. Tuvaletler, okulun giriş-çıkış alanları ve genellikle sporcuların kullandıkları dolaplı odalar, saldırganlık ve şiddet olaylarının en çok meydana geldiği yerler arasında sayılmaktadır. Zaman açısından bakıldığında ise, saldırganlık ve şiddet olayları genellikle ders aralarında, mevsim olarak da mart ayında daha sık görülmektedir (Goldstein, 1994).

Bazı istisnaları olmakla birlikte, okulun bulunduğu yerleşim biriminin büyüklüğü ile okulda meydana gelen şiddet arasında korelasyon olduğu görülmektedir. Saldırgan davranış düzeyinin oldukça yüksek olduğu kaydedilen Amerikan okullarının oranı, büyük kent merkezlerinde %15, kenar mahallelerde %6, kırsal alanlarda %4'tür. (Goldstein, 1994). Basına yansıyan haberler dikkate alındığında, ülkemizde de şiddet ve saldırı olaylarının daha çok büyük kentlerimizdeki okullarda meydana geldiği izlenimi edinilmektedir. Öte yandan, ABD’de devlet okullarındaki öğrencilerin saldırılara hedef olma olasılığının, özel okullarda okuyan öğrencilerin saldırıya hedef olma olasılığından daha yüksek olduğu belirtilmektedir (Goldstein, 1994).

DiCanio (1993), okula getirilen silah sayısındaki artışın bir yan ürün olarak, suç sayılabilecek davranışlarla hiçbir ilgisi olmayan çok sayıda gencin de kendini korumak amacıyla silah taşıma zorunluluğu duymaya başladığına dikkat çekmektedir. Örneğin, Boston’da silahla yakalanan gençlere yönelik özel bir yardım programında görev yapan öğretmenlerden biri, öğrencilere silah taşımaksızın varolmanın herhangi bir yolu olup olmadığını sormuş, öğrencilerden biri “evet var, evde oturmak” cevabını vermiştir. 14 Kasım 1989 tarihinde NewYork Times’da yayınlanan bir mülakatta, 15 yaşında bir lise 2. sınıf öğrencisi, okul çıkışında hiç kimseyle konuşmadan ve hiç kimseye bakmadan doğrudan eve gittiğini, okul çıkışında bazı kişilerin adeta insanların üzerlerine atlamak için beklediklerini ifade etmiştir.

Bazı öğrenciler ciddi bir yaralanma olayı meydana gelmediği sürece şiddet ve saldırı olaylarını ailelerine bildirmek istememektedirler. Örneğin iki kez soyguna hedef olan bir genç, annesinin azarlamasından korktuğu için soyguna uğradığını ailesine söylemekten çekindiğini belirtmiştir. Gençler böyle bir olayın er ya da geç kendilerinin de başına geleceği duygusuyla, kendilerini korumak için bıçak taşımaya düşünmeye başladıklarını belirtmişlerdir (DiCanio, 1993). Ülkemizde de benzer gelişmelere rastlanmaktadır. Örneğin 25 Eylül 1995 tarihli Yeni Yüzyıl Gazetesi’nde yayınlanan “liseliler arasında şiddet ve silah” başlıklı haberde, bazı öğrencilerin “trende lise çetelerinin saldırısından korunmak için bıçak taşımaya başladıkları” belirtilmektedir.

DiCanio’ya göre (1993) öğrencilerin yaralanmadan okula ulaşmaları da fazla bir anlam ifade etmemektedir, zira öğrenciler açısından okul da bir sığınak değildir; şiddet, okulda da öğrencilerin yakasını bırakmamaktadır. NewYork City Okul Güvenliği Genel Yönetimi’nin NewYork Times’a verdiği demeçte; 14 lise ve 2 ortaokul yöneticisinin, öğrencilerin okula silah getirmelerini önlemek amacıyla

okul girişine metal dedektör koymayı düşündükleri belirtilmiştir. Yalnızca 1984-85 yılında NewYork City’de 1660 saldırı ve 1074 soygun olayının meydana gelmiş olması (DiCanio, 1993), böyle bir kararda etkili olmuş olabilir.

Okullarda Mala (Eşyalara) Yönelik Şiddet ve Saldırganlık

Amerika'da okullarda kişilere yönelik saldırı ve şiddet olaylarına paralel olarak, 1970'li yıllardan başlayarak okul vandalizminin de hızla arttığı belirtilmektedir. **Tahripçilik (vandalizm)** olarak adlandırılan bu olgu, genellikle kamu mallarına yönelik saldırganlık ya da bir bireyin hiç de tanımadığı başka kişilerin mallarını hedef alan saldırganca davranışlarda bulunma eğilimi olarak tanımlanmaktadır (Öğülmüş, 1995). Tahripçi kişi (vandal), kamu mallarına ya da tanımadığı kişilerin mallarına bir biçimde zarar verir; örneğin nesnelere kırar, parçalar, yırtar, kirletir, bıçakla ya da başka bir kesici aletle kazır ya da keser, çizer, bozar, kullanılamaz hale getirir, vb. Tahripçi bu davranışları kasıtlı olarak yapar; en azından, yaptığı davranışlarla kamu malına ya da tanımadığı başka kişilerin mallarına zarar verdiğinin kendisi de farkındadır.

Tahripçilik olarak nitelendirilen saldırgan davranışların ortak özelliği; tahrip edilen, aşındırılan, çeşitli derecelerde hasara yol açılan ya da tümüyle kullanılamaz hale getirilen malların büyük bir kısmının kamu malı olması ya da tahrip edilen malların en azından bu davranışları yapan bireylerin hiç de tanımadıkları başka kişilere ait olmasıdır.

Tahripçilik, ilk bakışta birbirlerinden farklı olgularmış gibi değerlendirilebilen farklı görünümüne sahip olabilir. Örneğin belediye otobüslerinin koltuklarını yırtmak, telefon kulübelarını kırmak, okullarda sıraların üzerini kazımak, caddede park etmiş olan bir arabanın kaportasını çizmek, vb. gibi davranışlar, farklı görünümlemlerle ortaya çıksa da birer tahripçiliktir.

Cohen (1973), nitelikleri açısından birbirlerinden farklılaşan beş tür tahripçilik tanımlamıştır:

1. Yağmalama ya da adi hırsızlık olaylarıyla sonuçlanan açgözlü tahripçilik.

Tahripçiliğin bu türü, koleksiyon yapmak amacıyla ya da para karşılığında eskicilere satmak amacıyla yapılan adi hırsızlık olaylarını ve yağmacılığı içerir. Bazı otomobil armalarının çalınması (örneğin mercedes otomobiller bu açıdan oldukça şanssız sayılabilir), prinç ya da bakır isim levhalarının sökülmesi; para elde etmek için otomobil parklarındaki sayaçların, otomatik satış makinelerinin (örneğin otomatik meşrubat satış makineleri gibi), jeton çalmak amacıyla telefon makinelerinin, vb. kırılması bu tür tahripçilik örneklerinden bazılarıdır.

2. Bir soruna dikkat çekmeye ya da dikkatleri kendi üzerine çekmeye yönelik taktik/ideolojik tahripçilik.

Bu tür tahripçilikle amaçlanan şey para ya da mal sahibi olmak değildir. Keyfi olarak seçilen herhangi birşey, bu tür bir tahripçilik için hedef nesne olabilir. Bu tür tahripçilik, belli bir amaçla başvuru bilincine sahip bir taktiktir. Tahripçiliğin bu türü, duvarlara yazı yazmak ya da pencere camlarını kırmak gibi çok farklı görünümüne sahip olabilir. Örneğin Londra Cezaevinde cam kırmak suçundan dolayı cezaevine konan 98 tutukludan 19'u, evi-barkı olmadığını, sıcak bir yemek ve yatak elde edebilmek için cam kırma suçunu kasten işlediklerini ve cezaevine girdiklerini belirtmiştir.

3. İntikam almaya yönelik kinci tahripçilik.

Kişinin, kendisine karşı yapıldığını düşündüğü gerçek ya da hayali bir haksızlığın intikamını almak için başvurduğu tahripçilik türüdür. Örneğin bir kimsenin, gürültü yaparak kendisini rahatsız ettiğini düşündüğü komşusunun camını kırması, kendisine haksızlık yaptığını düşündüğü patronunun bürosundaki birşeyi bozması, vb. bu tür birer tahripçiliktir.

4. Bir oyunmuş gibi ya da oyunun bir parçası olarak, birşeyleri bozmaya ya da birşeylere zarar vermeye yönelik oyunsu tahripçilik.

Oyunsu tahripçilik olarak nitelendirilen davranışların çoğu, kişilere, kuralların çiğnenmesi olarak görünmez. Bu tür tahripçiliğin ortaya çıkmasında kötü niyet ögesinin rolü azdır. Bunlar daha çok çocuklar arasındaki yarışma duygusu, merak ve becerilerin sergilenmesi sonucunda ortaya çıkar. Örneğin kim daha çok sokak lambası kırabilir ? Hareket halindeki bir nesneye kim daha isabetli bir atış yapabilir ? Çocuklar bu tür bir yarışma ve becerilerini sergileme fırsatı bulduklarında oyunsu tahripçilik olarak nitelendirilen türde hasarlar oluşmaktadır.

5. Bir kişiye olan öfke ve saldırganlığı tepisel bir eylemle dışa vurmaya içeren kötü niyetli tahripçilik.

Otomobillerin üzerine asit dökmek, çiçekleri sökmek, bir parktaki bütün arabaların lastiklerini kesmek, tren yollarına taş yuvarlamak, kamuya açık tuvaletleri kullanılamayacak hale getirmek, vb. bu tür tahripçilik örneklerinden bazılarıdır. Bu tür bir tahripçi, yaptığı davranışlardan dolayı haince bir zevk duyar.

Tahripçilik olarak nitelenen eylemler nedeniyle her yıl okullara verilen zararın ciddi boyutlara ulaştığı belirtilmektedir (Zwier ve Vaughan, 1984; Goldstein, 1994). Örneğin, ABD'de daha önce sözü edilen Senato Alt Komitesi'nin 1975'de 750 okul bölgesinin tarandığı bir araştırmaya dayanılarak hazırladığı Güvenlikli Okul Raporu'nda, 1970-1973 yılları arasında Amerikan okullarında soygunların (robberies) %36.7, okulları soyma (burglaries) suçunun % 11.8, ilaç ve alkol kullanma suçlarının % 37.5 oranında arttığı belirtilmiştir (Goldstein, 1994). Okul Güvenliği Ulusal Derneği Yöneticileri de 1974'de Amerikan okullarında 9.000 yağmalama olayı meydana geldiğini belirtmişlerdir. California'daki devlet okullarında da, 1988-1989 öğretim yılında hırsızlık-çalma-(larceny) olaylarının %24 oranında arttığı kaydedilmiştir (Goldstein, 1994).

Okullarda hemen hemen her tür tahripçilik örneklerine rastlanmaktadır. Okullar açısından ciddi ölçülere varan hasarlarla sonuçlanan eylemler olarak tanımlanan **okul tahripçiliği (school vandalism)** nedeniyle, ABD'deki okullarda örneğin 1969'da 100 milyon dolar, 1970'de 200 milyon dolar, 1973'de 260 milyon dolar, 1975'de 550 milyon dolar, 1977'de 600 milyon dolar tutarında hasar meydana gelmiştir (Goldstein, 1994). ABD Ulusal Eğitim Enstitüsü tarafından, tahripçilik nedeniyle her yıl okullarda meydana gelen hasarların yaklaşık olarak 200 milyon dolar tutarında olduğu tahmin edilmektedir (Zwier ve Vaughan, 1984). Tahripçilik nedeniyle ortaya çıkan hasarların onarımı için yapılan harcamaların tutarını tahmin etmenin çok zor olduğunu belirten Clinard ve Meier de (1989), yalnızca okul tahripçiliği nedeniyle 1975 yılında 500 milyon dolar tutarında hasar oluştuğuna ilişkin bir tahminde bulunulduğunu belirtmektedir.

Los Angeles Eğitim Ofisi'nin 1988 yılı raporuna göre, bu eyaletteki okullarda 14 yıl içinde tahrip edilen malların onarımı için 52 milyon dolar, kundakçılık nedeniyle 32 milyon dolar, okul mallarının çalınması ve soyulması nedeniyle 25 milyon dolar harcama yapılmıştır. 1977'de 83.000 Amerikan devlet okulunun 24.000'inde her ay önemli bazı vandalizm olayının meydana geldiği

kaydedilmiştir. Daha somut bir ifadeyle 84.000 okulu kapsayan bir taramada; okulların %10.9'una her ay izin alınmadan girildiği, kapı ya da pencerelerinin kırıldığı (%10), okul mallarının çalındığı (%12.3), malların tahrip edildiği (%28.5), yangın ya da sahte alarm olayı meydana geldiği (%4.5) ve bomba tehdidi yapıldığı (%1.1) kaydedilmiştir. 1979'da Amerikan okulları 20 milyon hırsızlık ve 400.000 malları tahrip etme eylemi meydana geldiğini bildirmişlerdir. 1991'de Amerikan okullarındaki her 8 öğretmenden ve her 9 öğrenciden biri, herhangi bir ay içinde okulda hırsızlık olayı olduğunu belirtmiştir (Goldstein, 1994).

Okul donanımındaki aşınma (eskilik) ve personelin moral düşüklüğüne paralel olarak, okullardaki vandalizm oranlarının da arttığı belirtilmektedir. Leftwich, okuldaki öğretmen devri oranlarının yüksekliği ile vandalizm düzeyi arasında yüksek bir korelasyon olduğunu bulmuştur. Mayer ve Sulzer-Azaroff ise, okullardaki vandalizm artışı ile cezalandırıcı okul çevresi arasında yüksek bir ilişki bulmuştur (Goldstein, 1994). Cezalandırıcı okul çevresinin özellikleri şunlardır : a) cezalandırıcı denetim yöntemlerinin çok kullanılması, b) okul ve sınıf kurallarının ve disiplin politikasının yeterince açık olmayışı, c) tutarsız ya da zayıf yönetim desteği ve izleme, d) hem akademik konularda hem de davranış yönetimi yaklaşımlarında öğrenciler arasındaki bireysel farklılıklara yeterince dikkat göstermeme ve tepkisellik. Toplumun bazı özellikleri de okuldaki olayları etkilemektedir. Örneğin okul vandalizmi ile toplumdaki suç oranları, ailede uygulanan disiplin yöntemi arasında yüksek korelasyonlar vardır. Buna karşın vandalizm ile, okuldaki öğrenci-öğretmen oranı, azınlık öğrencilerin oranı ve öğrenci velilerinin refah düzeyi arasında herhangi bir ilişki bulunmamıştır (Goldstein, 1994).

Öğrenci-öğretmen ve öğretmen-yönetici arasındaki enformal etkileşimler, öğretmenin okuluyla özdeşleşme düzeyinin yüksek oluşu ve okulu terkedene öğrenci oranındaki düşüş, okul vandalizmini azaltan faktörlerdir. Aynı şekilde, okul kuralları açık seçik ise, aileler okulun disiplin politikasını destekliyorsa, öğrenciler öğretmenlerinin kendi görüşlerine değer verdiklerini düşünüyorlarsa, öğretmenler notu bir disiplin aracı olarak kullanmıyorlarsa, öğretmenler öğrencilerine karşı düşmanca ya da otoriter davranmaktan kaçınıyorlarsa, okulda vandalizm azalmaktadır (Goldstein, 1994).

Düşük benlik saygısı, öğrenme güçlüğü ve duygusal problemlere eşlik eden engellenme duygusu, öğrencilerin okul kurallarına katılımının yetersizliği, öğrencilerin okuldan ihraç edilmesi ve/veya okuldan firar etmesi, davetsiz misafirler, çete etkileri, öğrencilerin alkol ve ilaç alışkanlığı, okullarda meydana gelen, kişilere ve mala yönelik saldırganlığa katkıda bulunmaktadır. Bunların yanı sıra, öğretmenlerin liyakatsizliği, saygısızlığı, aldırış etmezlikleri, ilgisizlikleri, yetersizliği ve orta-sınıf eğilimliliği de sayılabilir. Genelde Amerikan toplumunun bazı özellikleri de, örneğin Amerikan ailesinin kural yıkıcılığı, televizyonların etkileri, etnik çatışma, işsizlik, yoksulluk, sağlık hizmetlerindeki yetersizlik de bunlara eklenebilir (Goldstein, 1994).

ABD Ulusal Araştırma Konseyi, okulların aşağıda belirtilen dört özelliğinin okulda şiddeti artırdığını belirtmiştir: 1) okulda sınırlı bir alanı işgal eden öğrenci sayısının görece yüksek oluşu, 2) okulların, öğrencileri karşı karşıya getirmekten kaçınma kapasitelerinin sınırlılığı, 3) öğrencilerde öfke, dargınlık ve reddetme duygularına katkı yapabilen, alışlagelmiş (rutin) davranışların ve tekdüzeliğin neden olduğu bıkkınlık; 4) okul binasının kötü tasarlanmış olması (Morrison ve Morrison, 1994).

Okullarda meydana gelen şiddet ve saldırganlık olayları ve diğer istenmedik davranışlar, kuşkusuz toplum genelinde meydana gelen benzer olaylardan bağımsız değildir. Diğer bir deyişle, eğer bir toplumda şiddet ve saldırganlık, uyuşturucu kullanma alışkanlığı, hırsızlık ve kamu malına zarar verme gibi davranışlar yaygınsa, belli bir ölçüde de olsa toplumun bu özelliği okullara yansır. Zira “okul ve toplum, karşılıklı konmuş iki ayna gibidir” (Bursalıoğlu, 1979, s.55). Ancak, okulların öğrencilerine istenmeyen davranışlardan temizlenmiş bir çevre sunmakla yükümlü olması nedeniyle bu tür davranışların okullarda meydana gelmesi ayrı bir önem kazanmaktadır.

Okul Güvenliği Modeli

Miller’e göre (1994), tarihsel olarak suç ve şiddet olaylarına son yıllara kadar eğitimsel bir çerçevede bakılmamış ve eğitimciler okul ortamındaki şiddete değinen öncü yazarlar bulamamışlardır. ABD’de 1993 yılında düzenlenen ve okullardaki şiddet sorununu eğitimsel bir çerçeveye yerleştiren Milli Eğitimle İlgili Hedefler Paneli, “2000 yılına kadar Amerikadaki her okulun şiddet ve ilaç kullanımından arındırılmasını ve öğrenmeyi destekleyici, disiplinli bir çevre sunmasını” öngörmektedir. Artık hem eyalet düzeyinde hem de ulusal düzeyde olmak üzere yöneticiler, sağlıklı gelişim ve verimli öğrenmenin temeli olan “vazgeçilemez bir hak” olarak, okulların güvenlik, emniyet ve barış içinde olmasını zorunlu tutmaya başlamışlardır. Okul psikologlarının da okul güvenliği politikalarının ve uygulamalarının değerlendirilmesinde, iyileştirilmesinde ve geliştirilmesinde öncekinden çok daha fazla ve doğrudan bir rol oynamaları beklenmektedir (Miller, 1994).

Okullardaki şiddet sorununa evrensel bir çözüm yolu bulunmadığını vurgulayan Miller (1994), öncelikle herkesin bu konuda sorumluluk yüklenmesi gerektiğini belirtmektedir. Okul güvenliği politikalarının ve uygulamalarının da, öğrenciler, öğretmenler, ana-babalar, okuldaki görevliler ve yörelin temsilcilerinden oluşan bir ekip tarafından planlanmasını önermektedir.

Okullardaki şiddetin, eğitimcilerin ve okul psikologlarının dikkatinden kaçmasının nedenlerinden biri, okullardaki şiddetin bir eğitim sorunu olarak değil, öncelikle bir suç sorunu olarak tanımlanmış olmasıdır (Morrison ve Morrison, 1994). Okuldaki şiddet, eğitim çevrelerinde “başkalarının sorunu” olarak ya da en azından “benim okulumda olmayan bir problem” olarak algılanmaktadır. Örneğin okullardaki şiddetle ilgili kaygılar dile getirildiğinde, eğitimcilerin aklına hemen okullardaki tahripçiliğin maliyeti ya da öğrencilerin kontrol algısındaki azalma ve düşük okul disiplini gelmektedir. Şiddet olayları okulun itibarını düşürdüğü için, eğitimciler de kampuslarda meydana gelen şiddet olaylarını bilmek istememektedir (Morrison ve Morrison, 1994).

Aynı yazarlara göre (1994), okullardaki şiddet sorununa başlangıçta eğitimcilerin sahip çıkmamaları, belki de bilinen eğitimsel modellerin bu probleme uygulanmasındaki başarısızlıktan kaynaklanmaktadır. Eğitimcilerin ve okul psikologlarının benimsedikleri geleneksel roller ve amaçlarla, okullardaki şiddetin yol açtığı endişeleri bağdaştıracak; bu kritik sorun üzerinde düşünmemize ve yapılacak planlamalara yol gösterecek, yapılandırılmış ve kavramsal bir çerçeveye ihtiyaç duyulmaktadır. Yazarlar bu amaçla okullardaki şiddet olgusunu okul güvenliği modeli bağlamında ele almaktadırlar.

Bu yazarlara göre (1994), güvenlik (security) ve emniyet-asayiş- (safety) eş anlamda kullanılmaktadır; her iki kavram da tehlikeden ya da riskten dolayı kaygı

(anxiety) veya kuruntudan (apprehension) uzak olmayı ifade eder. Ancak güvenlikte olmak ama emniyette olmamak mümkündür; yani bir kimse tehlikenin (tehdit yaşantısının) farkında olmayabilir. Öte yandan emniyette olmak ama güvenlikte olmamak da mümkündür; yani bir kimse tehlike altında olmayabilir, fakat yine de güvenliği hakkında endişe duyabilir. Güvenlik ve emniyet arasında böyle bir ayırım bulunduğu, 1993’de yapılan bir tarama ile kanıtlanmıştır. Bu araştırmada, 6. sınıftan 12. sınıfa kadar rastgele seçilmiş geniş bir öğrenci örnekleminde oluşan 2508 kişinin % 73’ü, “okullarda şiddet artıyor mu ?” sorusuna “evet” cevabı vermişlerdir. Oysa öğrencilere kişisel olarak kendilerini tehlikede hissedip etmedikleri sorulduğunda bu oran anlamlı ölçüde azalmıştır. Örneğin okulda kendi emniyetinden endişe duyan öğrencilerin oranı %35’e, okuldaki tehlike nedeniyle okula gitme isteği azalan öğrencilerin oranı %20’ye, okula ilgisi azalanların oranı ise %14’e düşmüştür (Morrison ve Morrison, 1994). Bu nedenle, okul güvenliği, fiziksel boyutunun yanı sıra psikolojik boyutu da olan bir kavramdır.

Daha önce de belirtildiği gibi, şiddet, fiziksel gücün başkalarına zarar vermek amacıyla ve/veya başkalarını bazı haklardan yoksun bırakacak şekilde adaletsiz bir biçimde kullanılmasıdır (Morrison ve Morrison, 1994). Güvenlikli okul; öğrencilere şiddetten uzak bir ortam sağlamanın yanı sıra, öğrencilerin fiziksel, sosyal ve akademik gizilgüçlerini en üst düzeye kadar geliştirebilmelerini engelleyebilecek olaylardan ve koşullardan da arınmış olmalıdır. Özetle, okul güvenliğini eğitim misyonunun bir parçası olarak görmemiz gerekir. Eğitimcilerin ve psikologların görevi okullarda bekçilik yapmak değil; mevcut becerileri ortaya çıkarmak, öğrencilerin ve öğretimin işleyişini iyileştirmektir (Morrison ve Morrison, 1994).

Güvenlik, çocukların okulun amaçladığı bilişsel sonuçlara ulaşması için mutlaka karşılanması gereken temel ihtiyaçlarından biridir. Kişilerarası şemaların ve stratejilerin gelişimine rehberlik eden, organize edici temel bir psikobiyolojik sistem olan güvenliğin; içsel olgunlaşma, psikolojik yeterliliklerin organizasyonu, öğrenme fonksiyonu ve güdülenmeler üzerinde önemli bir etkisi vardır. Güvenlikli çevre, öğrencilerde yaratıcılığı, işbirliğine yönelik davranışları, yardımlaşma davranışını, keşfetme ve risk alma davranışlarını artırır. Bu nedenle, güvenlik ihtiyacı eğitimcilerin geleneksel olarak gözönünde bulundurdukları birçok ihtiyaçla bağlantılıdır (Morrison ve Morrison, 1994).

Miller (1994); empati, sevecenlik (compassion) ve şiddet içermeyen çatışma çözme stratejilerine programlarda yer verilerek, eğitimcilerin de bilgi, beceri ve tutumlarını geliştirerek yeni bilgi, beceri ve tutumlar geliştirmeleriyle bu sorunun aşılabileceğini belirtmektedir.

Deutsch (1993), okulların öğrencilere yapıcı deneyimler kazandırmadığını, aksine öğrencileri birbirlerine düşürecek şekilde yapılandırıldığını belirtmektedir. Yazara göre bu yapılanma biçimi ile okullar, öğrencilerin sürekli olarak öğretmenlerinin dikkatini çekmek, derece ve statü elde etmek ve saygın bir okulun kendilerini kabul etmesini sağlamak için birbirleriyle yarışmalarını gerektirmektedir. Okullardaki bu yapının değiştirilmesi gerektiğinin son zamanlarda gittikçe daha fazla kabul edildiğini vurgulayan Deutsch (1993), ortaya çıkan bu anlayış değişikliğinin, işbirliğine dayalı öğrenme, çatışma çözme ve barış için eğitim gibi birbiriyle bağlantılı bir çok akımda ifade edildiğini belirtmektedir. Okullardaki şiddet ve saldırı olaylarının önlenmesi için okullarda anlaşmazlıkları çözme merkezlerinin oluşturulması ve özellikle çatışma çözme eğitimi (conflict

resolution training) üzerinde duran Deutsch'a göre (1993), bu amaçla hazırlanan eğitim programlarında vurgulanan ortak noktalar şunlardır :

1. Yaşanan çatışmanın türünü tanıma / bilme,
2. Şiddetin nedenlerinin ve sonuçlarının yanı sıra, çok öfkeli olduğumuz anlarda bile başka seçeneklerin varlığının farkında olma,
3. Çatışmadan kaçınmak yerine çatışma ile yüzleşme,
4. Hem kendinize ve amaçlarınıza (ya da ilgilerinize), hem de karşı tarafa ve onun amaçlarına saygılı olma,
5. Etnosentrizm'den kaçınma, kültürel farklılıklar gerçeğini anlama ve kabul etme,
6. Tarafların kendi amaçlarıyla o andaki konumlarını (avantajlı pozisyonda olup olmadıklarını) birbirine karıştırmamaları, bunları birbirinden ayırmaları gereği,
7. Ortak yönleri belirleyebilmek için tarafların hem kendi ilgilerini (amaçlarını) hem de karşı tarafın ilgileri keşfetme,
8. Çatışan tarafların her ikisinin de, çatışmalarına neden olan ilgilerini, işbirliği içerisinde çözülmesi gereken ortak bir sorun olarak tanımlamaları,
9. Diğer kişiyle iletişimi kesmeme, dikkatle dinleme ve anlamaya varıncaya kadar konuşmaları sürdürme,
10. Yanlış anlamalara, kalıpyargılara ve taraflı davranma eğilimlerine karşı duyarlı (tetikte) olma,
11. Sizden daha güçlü birisiyle karşılaştığınızda kendinizi çaresiz hissetmemeniz için, zor çatışmalarla başa çıkma becerileri geliştirme,
12. Niteliği ne olursa olsun, çeşitli çatışma durumlarında genel olarak ne tür bir tepki gösterdiğini inceleyerek bireyin kendini tanıması.

Okul psikologları, okullardaki şiddet olaylarını azaltabilecek ve okul güvenliğini artıracak pekçok beceriye sahiptirler. Örneğin, yukarıda belirtilen çatışma çözme becerisi bunlardan biridir. Fakat uzun zamandan beri okullardaki şiddet sorununun daha çok suçla ilgili (criminal) yönünün vurgulanmış olması, okul psikologlarının bu alanda liderlik rolü üstlenmesine engel olmuştur. Örneğin 1994'de Furlong, Babinski ve Poland tarafından yapılan bir araştırmada, okul psikologlarına okuldaki şiddetle ilgili kişisel ve mesleki deneyimleriyle ilgili sorular sorulmuştur (Morrison ve Morrison, 1994) . Bu araştırmada okul psikologlarının %38.6'sı, kendi okullarında da en azından orta derecede şiddet olayları meydana geldiğini; %45.3'ü ise okullardaki şiddet olaylarını nasıl ele almaları gerektiği konusunda kendilerini hazırlıklı hissetmediklerini belirtmişlerdir. Aynı araştırmada okul psikologlarının %88.9'u okullardaki şiddetle ilgili uzmanlık eğitimine gereksinimleri olduğunu, yalnızca %14.5'i üniversitedeki öğretim programlarında bu tür bir eğitim gördüklerini belirtmiştir.

Okulda güvenliği sağlamak amacıyla her okul kendine göre çeşitli önlemler almaktadır. Örneğin Güney Carolina ve Winnetka okulları, okul güvenliği için bazı ölçütler benimsemiştir. Bu ölçütlerden bazıları aşağıda verilmiştir (DiCanio, 1993):

- okulun ön kapısı dışındaki bütün kapıları kapalı tutmak,
- okula gelen ziyaretçileri ön kapıda karşılayarak, kendilerine imza karşılığında bir ziyaretçi kartı vermek,
- görevlilerin, okula giren ve çıkan kişileri rahatça görebilmelerini sağlayacak düzenlemeler yapmak,
- her okula, polis karakoluyla acil bağlantı hattı kurmak,
- her ilköğretim okulunda tam zamanlı çalışan bir hemşire görevlendirmek,

- okul sisteminin tenefüs programını (ders aralarını) gözden geçirerek, aynı anda daha az sayıda öğrenciyi tenefüse çıkarıp daha fazla sayıda yetişkini öğrencileri denetlemekle görevlendirmek.

Özellikle başları dertte olan ergenlerin kendi aralarındaki çatışmaları çözmelerine yardımcı olmak ve engellenmeye karşı hoşgörülerini artırmak konusunda yeni gelişmeler olmuştur. Örneğin Detroit'teki resmi okulların, kendi okul danışmanlarını bu konuda eğittikleri belirtilmektedir. Buna ek olarak, okul sistemi öğrencilere olumlu rol modelleri sağlamak amacıyla, danışılabilir öğretmen yetiştirme programı (mentoring program) hazırlamıştır (Garrett, 1995).

Coben ve arkadaşları (1994), okullardaki şiddeti önlemeye yönelik yaklaşımları 4 grupta toplamaktadır. Bunlar, eğitimsel yaklaşım (örneğin, çocukların kendine saygı düzeyini yükseltmeye yönelik girişimler), çevresel-teknojik yaklaşım (örneğin, okul girişlerine metal dedektörlerin yerleştirilmesi), yasal düzenlemeler yaklaşımı (regulatory) ve karışık yaklaşımdır. Eğitimsel yaklaşım çerçevesinde, örneğin NewYork'da "çatışmaları yaratıcı bir biçimde çözüme programı" geliştirilmiştir. Bu program, 1985-1993 yılları arasında 225 okulda 4.000 öğretmen ve yönetici ile 120.000 öğrenciyi uygulanmıştır. Bu programın temel stratejisi; çatışmaları ele alma yöntemleri açısından öğretmenlerin, yöneticilerin, okul personelinin ve anababaların mesleki gelişimini içermektedir.

Ülkemizde de, okullardaki şiddet olaylarındaki artış nedeniyle Milli Eğitim Bakanlığı tarafından "hoşgörü genelgesi" yayınlanmıştır (Milliyet, 21.4.1995). Bu genelgede, öğrencilere Mevlana ve Yunus Emre'nin eserlerinden yararlanılarak hoşgörü öğretilmesi; okullarda çıkarılacak dergi, gazete ve yıllıklarda aileye, okula, iş ve meslek hayatına karşı duyulan sevgi, saygı ve bağlılığı yansıtan yazılara yer verilmesi; dünyada hoşgürsüzlükle mücadele konusunun işleneceği konferans, panel, vb. düzenlenmesi; okul ve duvar gazetelerinin çıkarılması; velilerden öğrencilerinin davranışlarının izlenmesinin istenmesi; yerel yönetimlerle işbirliği yapılarak bu konuda faaliyetler düzenlenmesi; her vesileyle bilgi toplumu olmanın gereği üzerinde durulması istenmektedir. Söz konusu genelge ile, okullarımızda meydana gelen şiddet ve saldırı olaylarının ne derece önlenebileceği ise tartışmaya açıktır. Zira çocuklar ve gençler, ülkemizde aile içinde sık sık meydana gelen şiddet olaylarına (İçli, Ögün ve Özcan, 1995), okullarda dayağa sıklıkla bir disiplin aracı olarak başvurulduğuna (Gözütok, 1994), hemen hemen her gün televizyonlarda yayınlanan reality show programlarındaki şiddet olaylarına tanık olduklarından, çocuklara istenmeyen davranışlardan ve modellerden arındırılmış bir çevre sunma işlevi yerine getirilememektedir.

Ülkemizde henüz çok yeni bir uygulama olmakla birlikte bazı yasal düzenlemeler de başlatılmıştır. Örneğin Ankara Emniyet Müdürlüğü bünyesinde, orta öğretimde şiddet olaylarının nedeninin tespiti ve uyuşturucu alışkanlığının önlenmesi amacıyla kurulan ve özellikle şiddet olaylarının yoğunlaştığı ortaokul ve liselerde göreve başlayacağı belirtilen "sivil okul polisi" (Hürriyet, 10 Kasım 1995; Milliyet, 22 Kasım 1995), bu tür bir girişim olarak nitelendirilebilir.

Problem

Okullarda meydana gelen şiddet ve saldırı olaylarının, diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de son yıllarda arttığı kaydedilmektedir. Konuyla ilgili yayınlarda okullardaki şiddet ve saldırı olaylarının öğrenci, okul ve toplum düzeyinde olmak üzere çeşitli değişkenler açısından ele alındığı görülmektedir. Örneğin öğrencilerde düşük benlik saygısı ve öğrenme güçlüğü; okul büyüklüğü,

okulun yönetim biçimi, öğretmenlerin yetersizliği, okuldaki informal ilişkiler ve okulun bulunduğu yerleşim biriminin büyüklüğü; toplumdaki işsizlik, yoksulluk ve sağlık hizmetlerinin yetersizliği, vb., okullardaki şiddet ve saldırı olaylarını açıklamak üzere ele alınan değişkenlerden bazılarıdır.

Ülkemizde özellikle son yıllarda okullarda meydana gelen şiddet ve saldırganlık olaylarının arttığı belirtilmekte; bu artışın temel nedenlerinden biri olarak da, 1991-1992 öğretim yılında liselerde uygulamaya konulan Ders Geçme ve Kredi Sistemi gösterilmektedir. Örneğin, 27 Nisan 1995 tarihli Milliyet Gazetesi'nde Sibel Kahraman Şen imzasıyla yayınlanan haberde aynen şu ifadeler yer almaktadır:

Lisede Şiddetin “Resmi Sorumlusu” bulundu : Kredili Sistem ve Bilardo Salonu.

İstanbul'da özellikle son günlerde artan şiddet olayları, yetkilileri “neden ” sorusuna yanıt aramaya itti. İstanbul Valisi Hayri Kozakçıoğlu'nun başkanlığında bir araya gelen eğitimciler ve şiddet uzmanları kısa bir toplantının ardından olayların “resmi sorumlusunu” buldular: başta kredi ve ders geçme sistemi olmak üzere, okulların etrafındaki cafe, bar, bilardo salonu tipi yerler.

“Resmi sorumlu” böylelikle kısa sürede açığa çıkarılınca, çocukları şiddetten korumanın yolu aranmaya başlandı. Eğitimciler, Emniyet Müdürlüğü bünyesinde okullarla ilgili birim kurulması konusunda da fikir birliğine vararak sorunu çözme doğrultusunda önemli bir adım da attılar.

Kadıköy Halkeğitim Merkezi'nde İstanbul Valisi Hayri Kozakçıoğlu, 38 ilçe Milli Eğitim Müdürü, resmi ve özel okulların müdürleri ve okul aile birliği başkanlarının katıldığı toplantıda, lise ve dengi okullarda öğrenci güvenliği ile eğitim ve öğretimin sağlıklı yürütülmesi tartışıldı. Okul müdürleri ve Aile Birliği Başkanlarının hemen hepsinin çözüm konusundaki önerisi, “Günah keçisi” haline gelen kredi ve ders geçme sisteminin kaldırılması oldu.

Herhangi bir bilimsel veriye dayanmayan bu iddiaların da etkisiyle, hatta başka yayınlarda okuldaki şiddet olaylarının sorumlusunun Ders geçme ve Kredi Sistemi olmadığı vurgulanmasına rağmen (örneğin: Tan, 1995), 1995-1996 öğretim yılında orta öğretim kurumlarında Ders Geçme ve Kredili Sistem uygulamasından vazgeçilmiştir. Oysa, Ders Geçme ve Kredi Sisteminin uygulandığı yıllarda (1991-1992 ile 1994-1995 öğretim yılları arasında) gazetelere yansıyan haberler dışında, liselerde ne tür şiddet ve saldırganlık olaylarının hangi sıklıkta meydana geldiği konusunda, bilimsel araştırmalarla elde edilmiş herhangi bir bilgi mevcut değildir.

Amaç

Bu araştırmada lise mezunu öğrencilerin ifadelerine dayanılarak, son üç yılda (1992-1993, 1993-1994, 1994-1995) okullarda ne tür şiddet ve saldırganlık olaylarının hangi sıklıkta meydana geldiğini ve bu tür olayların çeşitli değişkenlerle ilişkisini belirlemek amacıyla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Liselerde ne tür şiddet ve saldırganlık olayları hangi sıklıkta meydana gelmektedir ?

2. 1992-1993, 1993-1994 ve 1994-1995 öğretim yılları itibarıyla, liselerde meydana gelen şiddet ve saldırganlık olaylarında bir artış var mıdır?
3. Lise türü ile şiddet ve saldırganlık olayları arasında bir ilişki var mıdır ?
4. Liselerin bulunduğu yerleşim birimi ile liselerde meydana gelen şiddet ve saldırganlık olayları arasında bir ilişki var mıdır ?
5. Liselerde meydana gelen bazı şiddet ve saldırganlık olaylarıyla, öğrencilerin cinsiyeti arasında bir ilişki var mıdır ?

Önem

Bu araştırma ile, lise mezunlarının ifadelerine dayanılarak liselerde ne tür şiddet ve saldırganlık olaylarının hangi sıklıkta meydana geldiğine ilişkin sayısal veriler elde edilecektir. Araştırmanın lise mezunlarının ifadelerine dayalı olması, okullarda meydana gelen şiddet ve saldırı olaylarını öğrenciler tarafından algılandığı şekliyle ortaya koyacak olması açısından önemlidir. Zira bu, öğrencilerin okulda kendilerini ne ölçüde güvende hissettikleri konusunda önemli ipuçları verebilir. Elbette resmi kayıtlara dayanan başka araştırmalar da yapılarak bu araştırmada elde edilen bulgularla karşılaştırılabilir. Lise mezunu öğrencilerin ifadelerine dayansa da, bu araştırma önümüzdeki yıllarda yapılacak başka araştırmalardan elde edilecek verilerle, okullarımızdaki şiddet ve saldırganlık olaylarında herhangi bir artış olup olmadığını belirlemeye yönelik karşılaştırma yapmayı mümkün kılacağı için önem taşımaktadır.

Sayıtlar

Anketteki soruların cevaplanması, öğrencilerin önceki yıllarda meydana gelen olayları hatırlamalarını gerektirmektedir. Araştırmada elde edilen veriler, bu olayların “doğru” hatırlanması ölçüsünde geçerlidir. Bu araştırmada öğrencilerin lise yıllarındaki olayları “doğru” hatırladıkları ve anketi samimiyetle cevapladıkları kabul edilmiştir.

Sınırlılıklar

Bu araştırmada veriler, liselerden mezun olan ve şu anda üniversitelerin 1. sınıflarında öğrenim gören öğrencilerden elde edilmiştir. Dolayısıyla, 1994-1995 öğretim yılında ya da daha önceki yıllarda liseden mezun oldukları halde şu anda herhangi bir yüksek öğretim kurumuna devam etmeyen öğrencilerden veri toplanmamıştır. Bu durum, araştırma sonuçlarını genellerken ihtiyatlı olmayı gerektirmektedir.

Bu araştırmanın şu anda liselerde öğrenim görmekte olan öğrenciler üzerinde yapılmamış olması ilk anda bu araştırma için bir sınırlılık gibi görülebilir. Ancak lise öğrencilerinin, kendi okullarındaki şiddet ve saldırı olayları hakkında bilgi vermek istememe, olayların gerçek boyutlarını açıklamaktan çekinme ya da korkma gibi çeşitli nedenlerle sorulara doğru yanıtlar vermeme olasılığı yüksektir. Bu olasılık dikkate alındığında, araştırmanın lise öğrencileri yerine lise mezunları ile yapılmış olmasının bazı üstünlükler içerdiği söylenebilir.

Bu konuda doğrudan doğruya resmi kayıtlara dayanılarak yapılacak araştırmaların da bazı sınırlılıkları vardır. Örneğin, liselerde meydana gelen her olayın resmi kayıtlara geçmeme olasılığı ya da ilgililerin “kendi okullarının adının kötüye çıkmasını önlemek isteği” gibi nedenler göz önüne alındığında, aynı sınırlılıkların resmi kayıtlara dayalı araştırmalar için de geçerli olduğu söylenebilir.

II. BÖLÜM YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırma, lise mezunu öğrencilerin ifadelerine dayalı olarak, liselerimizde meydana gelen şiddet ve saldırı olaylarıyla ilgili betimsel bir araştırmadır. Araştırmada liselerdeki şiddet ve saldırı olaylarıyla, öğrencilerin lise mezuniyet yılı, mezun oldukları lise türü, mezun oldukları lisenin bulunduğu yerleşim birimi (merkezi) ve öğrencilerin cinsiyeti arasında ilişki olup olmadığı incelenecektir.

Araştırma Grubu

Araştırma grubu, 1995-1996 öğretim yılında A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi ve G.Ü. Teknik Eğitim Fakültesi 1. sınıflarında okuyan 276 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma grubu, 350 öğrenciye uygulanan anketler sonucunda belirlenmiştir. Anket uygulanan 1. sınıf öğrencileri arasından 1992-1993 öğretim yılından önce liselerden mezun olanlar ile, genel lise ve endüstri meslek lisesi dışındaki liselerden mezun olanlar elenmiş; geriye kalan 276 anket değerlendirmeye alınmıştır. Dolayısıyla, araştırma grubu yalnızca endüstri meslek lisesi ve genel lise mezunu ve 1992-1993, 1993-1994, 1994-1995 öğretim yıllarında liselerden mezun olan öğrencilerden oluşmaktadır.

Tablo 1’de görüldüğü gibi, araştırma grubundaki öğrencilerin yaşı 17 ile 22 arasında değişmektedir ve yaş ortalaması 18.6’dır. Grubun %44.6’sı kız (n=123), %55.4’ü erkek (n=153) öğrencidir.

Tablo 1
Öğrencilerin Yaş Dağılımı

Yaş	Sayı	%
17	39	14.1
18	102	37
19	79	28.6
20	46	16.7
21	6	2.2
22	4	1.4
Toplam	276	100

Araştırma grubunda yer alan öğrencilerin mezun oldukları lise türlerine göre dağılımı, Tablo 2’de verilmiştir. Tablo 2’de görüldüğü gibi öğrencilerin % 59.4’ü (n=164) genel liselerden, %40.6’sı (n=112) endüstri meslek liselerinden mezun olmuşlardır.

Tablo 2
Öğrencilerin Mezun Oldukları Lise Türü

Lise Türü	Sayı	(%)
Genel Lise	164	59.4
End. Meslek Lisesi	112	40.6
Toplam	276	100

Araştırma grubundaki öğrencilerin liselerden mezun oldukları yıllara göre dağılımı Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3
Öğrencilerin Liseden Mezun Oldukları
Öğretim Yılı

Lise Mezuniyet Yılı	Sayı	(%)
1994-1995	70	25.4
1993-1994	153	55.4
1992-1993	53	19.2
Toplam	276	100

Tablo 3’de görüldüğü gibi, araştırma grubundaki öğrencilerin %25.4’ü (n=70) 1994-1995 öğretim yılında, %55.4’ü 1993-1994 öğretim yılında, %19.2’si de 1992-1993 öğretim yılında liselerden mezun olmuşlardır. Ders Geçme ve Kredi Sisteminin 1991-1992 öğretim yılında uygulanmaya başlandığı dikkate alındığında, grubu oluşturan öğrencilerin hepsinin Ders Geçme ve Kredili Sistemin uygulandığı yıllarda lisede öğrenim gördükleri anlaşılmaktadır.

Araştırma grubundaki öğrencilerin mezun oldukları liselerin bulunduğu yerleşim birimlerine göre dağılımı Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4
Mezun Olunan Lisenin Bulunduğu
Yerleşim Birimi

Yerleşim Birimi	Sayı	(%)
İlçe	88	31.9
İl	123	44.6
Büyükşehir	65	23.6
Toplam	276	100

Tablo 4’de de görüldüğü gibi araştırma grubundaki öğrencilerin, %44.6’sı çeşitli illerdeki liselerden, %31.9’u ilçelerdeki liselerden, %23.6’sı da büyük şehirlerdeki liselerden mezun olan öğrencilerden oluşmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Liselerde ne tür şiddet ve saldırganlık olaylarının hangi sıklıkta meydana geldiğine ilişkin veri toplamak amacıyla, araştırmacı tarafından 19 maddeden oluşan bir anket hazırlanmıştır (EK 1).

Ankette, okullarda meydana gelebilecek çeşitli şiddet ve saldırganlık olayları yer almaktadır. Ankette yer alması gereken maddeleri belirlemek amacıyla, okullarda meydana gelen şiddet ve saldırganlık olaylarıyla doğrudan ilgili olan yayınlar ve günlük gazeteler taranmış; ayrıca pilot çalışma olarak farklı liselerde öğrenim gören bir grup lise öğrencisiyle yüzyüze görüşmeler yapılmıştır.

İlgili yayınlarda, okullarda meydana gelen şiddet ve saldırganlık olayları, a) **kişilere yönelik** ve b) **mala yönelik** olmak üzere iki grupta ele alınmaktadır (Goldstein, 1994). Bu nedenle ankette, okullarda meydana gelebilecek, hem kişilere hem de mala yönelik şiddet ve saldırganlık olaylarına yer verilmiştir. Kişilere yönelik şiddet, fiziksel ya da sözel olabileceği gibi, öğrencilerden diğer

öğrencilere, öğrencilerden öğretmenlere ya da öğrencilerden okul görevlilerine yönelik olabilir. Bu nedenle anketteki maddeler bu boyutları da içerecek şekilde düzenlenmiştir.

Hazırlanan anket formunun kapsamı ve her bir ifadenin anlaşılabilirliği hakkında, konuyla ilgilenen bir grup akademisyenin (n=8) görüşlerine başvurulmuştur. Gelen öneriler değerlendirilerek ankete son şekli verilmiş, bu son şekliyle anketin bu araştırmada kullanılabileceği konusunda ilgili akademisyenlerin görüş birliğinde oldukları saptanmıştır.

Anketle birlikte verilen yönergede, öğrencilerden sadece mezun oldukları liseyi ve özellikle de lise son sınıfta oldukları öğretim yılını gözönünde bulundurarak soruları cevaplandırmaları istenmektedir.

Öğrencilerin yaşı, cinsiyeti, mezun oldukları lise türü, lise mezuniyet yılı ve mezun oldukları lisenin bulunduğu yerleşim birimi ile ilgili bilgiler de anketle birlikte toplanmıştır.

Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Anketler, Ankara ve Gazi Üniversitelerinde 1995-1996 öğretim yılı başladıktan bir ay sonra (Kasım 1995) bir ders saatinde uygulanmıştır. Anketlerin doldurulması yaklaşık 15 dakika almaktadır.

Anketlerle elde edilen veriler araştırmacı tarafından bilgisayar ortamına aktarılmış, SPSS paket programı kullanılarak çözümlenmiştir. Anketteki maddelere verilen evet ve hayır cevaplarının frekansları hesaplanmış, her bir maddeye verilen evet ve hayır cevaplarının oranları arasındaki farklılıklar için hesaplanan X^2 değerinin anlamlı ($P<.05$) olup olmadığına bakılmış; ilgili değişkenlerle çapraz tablolar hazırlanarak kay kare (X^2) ve Kontincensi Katsayıları (C) hesaplanmış, hesaplanan X^2 ve C katsayılarının .05 düzeyinde anlamlı olup olmadığı saptanmıştır.

BÖLÜM : III BULGULAR VE YORUM

Liselerimizde meydana geldiği belirtilen olayların sayısı ve oranı ile ilgili olarak bu araştırmada elde edilen veriler, en yüksek oranda meydana geldiği belirtilen olaydan başlayarak, sırasıyla Tablo 5’de topluca gösterilmiştir. Daha sonra her bir olayla ilgili olarak elde edilen verilerin; öğrencilerin lise mezuniyet yılına, mezun oldukları lise türüne, mezun oldukları lisenin bulunduğu yerleşim birimine ve cinsiyetlerine göre tek tek çözümlenmesiyle elde edilen bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

Aşağıda, yalnızca okullarımızda en sık karşılaştığı belirtilen ilk üç olayla ilgili yoruma yer verilmiş, diğer olayların sıralamadaki yeriyle ilgili herhangi bir yoruma yer verilmemiştir.

Liselerde Meydana Gelen Şiddet ve Saldırı Olaylarının Oluş Sıklığına İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 5’de görüldüğü gibi, okullarımızda en çok karşılaşılan ya da lise mezunlarının ifadesiyle en sık görülen ilk üç olay; *“okulda bazı öğrencilerin paralarının çalınması ya da özel eşyalarının kaybolması (%76.4)”, “okulun masa ve sandalyelerini kasıtlı olarak kıran, bunların üzerini kazıyan veya çizen, tekme atarak duvarların boya ve badanasını kirleten öğrencilerin bulunması (%74.6)”, “okul sınırları dışında meydana gelen ve bazı öğrencilerin yaralanmasıyla sonuçlanan kavgalar (%64.9)”* şeklinde sıralanmaktadır.

Tablo 5

Okullarda Meydana Geldiği Belirtilen Şiddet ve Saldırganlık Olaylarının Dağılımı

Okullardaki şiddet ve saldırganlık olayları	EVET		HAYIR	
	Sayı	%	Sayı	%
1. Okulunuzda, zaman zaman bazı öğrencilerin paralarının çalınması ; öğrencilerin spor malzemelerinin, defter-kitap, mont, vb. gibi özel eşyalarının kaybolması gibi olaylar meydana geldi mi?	211	76.4*	65	23.6
2. Mezun olduğunuz lisede, okuldaki masa ve sandalyeleri kasıtlı olarak kıran, bunların üzerini kazıyan veya çizen, tekme atarak duvarların boya ve badanasını kirleten, sizin tanıdığınız herhangi bir öğrenci var mıydı ?	206	74.6*	70	25.4
3. Mezun olduğunuz lisede, okul sınırları dışında , okulunuzdaki bazı öğrencilerin yaralanmasıyla sonuçlanan herhangi bir kavga meydana geldi mi ?	179	64.9*	96	34.8
4. Liseye giderken herhangi bir gün yanında bıçak, muşta, şiş, sopa, zincir, vb. gibi bir alet taşıdığınızı bildiğiniz herhangi bir arkadaşınız var mıydı ?	178	64.5*	95	34.4

5. Okulunuzdaki herhangi bir öğretmenin bir öğrenci (ya da bir grup öğrenci) tarafından tartaklanması veya dövülmesi gibi bir olay meydana geldi mi ?	161	58.3*	114	41.3
6. Okulunuzdaki çeşitli öğrenci grupları arasında toplu kavga olayları meydana geldi mi?	159	57.6*	116	42.0
7. Okulunuzdaki herhangi bir öğrenciye cinsel içerikli laflar atılarak ya da başka bir biçimde sarkıntılık yapıldığını gördünüz mü ?	151	54.7	123	44.6
8. Mezun olduğunuz lisede, okul sınırları içinde bazı öğrencilerin yaralanmasıyla sonuçlanan herhangi bir kavga meydana geldi mi ?	144	52.2	132	47.8
9. Okulunuzdaki öğrenciler arasında, toplu kavga olaylarına adları karışan ve çete olarak nitelenebilecek türde herhangi bir öğrenci grubu var mıydı ?	141	51.1	132	47.8
10. Mezun olduğunuz lisede, okulun kapı ve pencerelerine ya da elektrik, kalorifer veya su tesisatına (örneğin elektrik düğmelerine, ampullere, su ve kalorifer musluklarına, vb.) kasıtlı olarak zarar veren ve bunları bozmaya çalışan, sizin tanıdığınız herhangi bir öğrenci var mıydı ?	120	43.5	156	56.5*
11. Okulunuza ait herhangi bir eşyanın çalındığını duydunuz mu ?	103	37.3	172	62.3*
12.Okulunuzda, öğrencilerle okulda görevli memurlar ya da hizmetliler arasında herhangi bir kavga meydana geldi mi ?	79	28.6	196	71.0*
13. Okulunuzun binasına , spor salonuna veya bahçesine izinsiz girilerek okula ait herhangi bir eşyanın tahrip edilmesi gibi bir olay meydana geldi mi?	65	23.6	211	76.4*
14. Liseye gidiş-gelişleriniz sırasında, size cinsel içerikli laflar atılarak ya da başka bir biçimde sarkıntılık yapıldı mı ?	65	23.6	209	75.7*
15. Bazı öğrencilerin okulunuzda görevli bayan öğretmenlere cinsel içerikli laflar atması ya da sarkıntılık yapması gibi bir olay meydana geldi mi ?	53	19.2	223	80.8*
16. Okulunuza bomba konulduğu veya konulacağı şeklinde asılsız bir ihbarda bulunuldu mu ?	46	16.7	230	83.3*
17. Liseye giderken herhangi bir gün yanınızda bıçak, muşta, şiş, sopa, zincir, vb. gibi bir alet taşıdınız mı ?	35	12.7	239	86.6*

18. Okulunuzda (eğer varsa), yalnızca acil durumlarda kullanılması gerektiği belirtilen alarm düğmesine basılarak asılsız yangın alarmı verildi mi ?	22	8.0	254	92.0*
19. Mezun olduğunuz lisede, öğrenciler arasında ölümle sonuçlanan herhangi bir olay meydana geldi mi ?	14	5.1	260	94.2*

* O soruya verilen “evet” ve “hayır” cevaplarının yüzdeleri arasındaki fark, .05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Not: Tablo 5’de, cevap vermeyen öğrencilerin sayıları ve yüzdeleri gösterilmemiştir.

Tablo 5’de de görüldüğü gibi liselerde meydana geldiği belirtilen en yaygın olay, “**Okulda bazı öğrencilerin paralarının çalınması ya da özel eşyalarının kaybolması**”dır. Öğrencilerin %76.4 gibi büyük bir bölümü, mezun oldukları liselerde bu olayın meydana geldiğini belirtmişlerdir. Bu oran, liselerimizde meydana gelen hırsızlık ve çalma olaylarının gerçekten de bu kadar yaygın olduğu anlamına gelmez; örneğin okulda parası ya da özel eşyası çalınan öğrencilerin oranı bu oranın çok altında olabilir. Ancak, Morrison ve Morrison’un da (1994) vurguladığı gibi, güvenlik (security) ve asayiş (safety) aynı şey değildir; okulda asayiş sağlanmış olmasına karşın öğrenciler kendilerini güvenlik içinde hissetmiyor olabilirler. Öğrencilerin %76.4 gibi büyük bir bölümünün okullarda bazı öğrencilerin paralarının ya da özel eşyalarının kaybolduğunu belirtmeleri, lise öğrencilerinin okulda kendilerini güvenlik içinde hissetmedikleri şeklinde ya da en azından “mal güvenliği”ne yönelik ciddi bir tehdit algıladıkları şeklinde yorumlanabilir.

İkinci sırada, “**okulda masa ve sandalyelerini kasıtlı olarak kıran, bunların üzerini kazıyan veya çizen, tekme atarak duvarların boya ve badanasını kirleten öğrencilerin bulunması**” yer almaktadır. Öğrencilerin % 74.6’sı, mezun oldukları lisede bu şekilde davranan bir öğrenci tanıdıklarını belirtmişlerdir. Diğer bir deyişle, lise mezunlarının büyük bir bölümünün, kasıtlı olarak okuldaki masa ve sandalyeleri kıran, bunların üzerini kazıyan veya çizen, tekme atarak duvarların boya ve badanasını kirleten öğrencilerle karşılaştıkları görülmektedir. Bu bulgu iki şekilde yorumlanabilir: Bu tür davranışlarda bulunan öğrenciler okuldaki hemen hemen bütün diğer öğrenciler tarafından bilindikleri için, lise mezunlarının büyük bir bölümü okulda bu tür davranışlarda bulunan öğrencilerle karşılaştıklarını belirtmiş olabilirler. Ya da bu tür davranışlar okullarda çok yaygındır ve bu nedenle öğrencilerin büyük bir bölümü bu tür davranışlarda bulunan öğrencilerle karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Her iki durumda da öğrencilerin, okulun masa ve sandalyelerini kasıtlı olarak kırmak, bunların üzerini kazımak ya da çizmek, tekme atarak duvarların boya ve badanasını kirletmek gibi okulda istenmeyen davranışlara tanık oldukları anlaşılmaktadır. Oysa okulun temel işlevlerinden biri, öğrencilere, istenmeyen davranışlardan ve modellerden arındırılmış bir çevre sunmaktır.

Üçüncü sırada, “**okul sınırları dışında meydana gelen ve bazı öğrencilerin yaralanmasıyla sonuçlanan kavgalar**” (%64.9) yer almaktadır. Öğrencilerin, kendi aralarındaki anlaşmazlıkları şiddet içermeyen yollarla çözmek yerine fiziksel güç kullanarak çözmeye çalıştıkları, bu yola da çoğunlukla okul

dışında başvurdukları anlaşılmaktadır. Anlaşmazlıkları okul dışına taşıyarak ve güç kullanarak çözüme yaklaşımının, toplumumuzda özellikle gençler arasında oldukça yaygın olduğu söylenebilir. Hatta bu konuda gençlerin kendi aralarında bazı deyimler kullanarak bir alt kültür oluşturdukları öne sürülebilir. Örneğin 28 Mayıs 1995 tarihli Hürriyet Gazetesi'nde yayınlanan "Öfkeli çocukların kanlı sokak savaşı" başlıklı haberde, Küçükçekmece Bağkur Mahallesi gençleri arasında çıkan tartışma sonunda gençlerin "akşam maç yapalım" diyerek kavga için randevulaştıkları, akşam meydana gelen kavgada da 19 yaşında bir gencin bıçaklanarak öldürüldüğü belirtilmektedir. Yukarıdaki haberde belirtildiği gibi "maç yapalım" ya da herhangi bir anlaşmazlık durumunda hangi anlamda söylendiği herkesce bilinen "okul çıkışında görüşelim" gibi ifadelerin varlığı, okul dışındaki kavgaların yaygınlığına ilişkin olarak bu çalışmada elde edilen bulguyu desteklemektedir. Üstelik, "liseye giderken herhangi bir gün yanında bıçak, muşta, şiş, sopa, zincir, vb. gibi **bir alet taşıdığını bildiğiniz herhangi bir arkadaşınız** var mıydı ?" sorusuna, öğrencilerin % 64.5'inin "evet" cevabı vermiş olması ve bunun da Tablo 5'de görüldüğü gibi dördüncü sırada yer alıyor olması; okul dışındaki kavgaların yaygın olduğunu düşündükleri için bu tür olaylara karşı da "hazırlıklı oldukları" şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 5'de görüldüğü gibi, ilk üç sırada yer almamakla birlikte diğer şiddet ve saldırı olaylarının da liselerde sıklıkla meydana geldiği anlaşılmaktadır. Bu bulgulara dayanılarak, okullarımızın çocuklara istenmeyen davranışlardan ve modellerden arındırılmış bir çevre sağlamak bir yana, istenmeyen davranış örneklerine sıkça rastlanan bir ortam yaratarak, öğrencileri bunlara tanık olmaya ve belki de öğrenmeye hazır hale getirdiği söylenebilir. Örneğin öğrencilerin %54'ü başka bir öğrenciye cinsel sarkıntılık yapıldığına tanık olduklarını, %23.6'sı da kendilerine sarkıntılık yapıldığını belirtmişlerdir.

Okullarda Meydana Gelen Şiddet ve Saldırganlık Olayları İle Bu Olayların Çeşitli Değişkenlerle İlişkisi

Aşağıda, liselerimizde meydana geldiği belirtilen şiddet ve saldırı olayları tek tek ele alınarak; her bir olayın, öğrencilerin lise mezuniyet yılı, mezun oldukları lise türü, mezun oldukları liselerin bulunduğu yerleşim birimi ile ilişkisi konusunda elde edilen bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir. Ek olarak, bazı şiddet ve saldırı olayları hakkında elde edilen veriler öğrencilerin cinsiyetleri de dikkate alınarak çözümlenmiş, bu konudaki bulgulara ve yorumlara da yer verilmiştir.

1. Okul sınırları içinde bazı öğrencilerin yaralanmasıyla sonuçlanan kavga olayları ile ilgili bulgular ve yorum

Öğrencilere, mezun oldukları lisede okul sınırları içinde bazı öğrencilerin yaralanmasıyla sonuçlanan herhangi bir kavga olayı meydana gelip gelmediği sorulmuş; bu soruyla elde edilen veriler, öğrencilerin liseden mezun oldukları yıllara göre çözümlenmiş ve sonuçlar Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6

Okul sınırları içinde yaralanma ile sonuçlanan kavga olaylarının, öğrencilerin liseden mezun oldukları yıllara göre dağılımı

	EVET		HAYIR		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1992-1993	28	52.8	25	47.2	53	19.2
1993-1994	86	56.2	67	43.8	153	55.4
1994-1995	30	42.9	40	57.1	70	25.4
TOPLAM	144	52.2	132	47.8	276	100

$$X^2 = 3.443, Sd = 4, P > .05$$

$$C = .111$$

Öğrencilerin %52.2'si, mezun oldukları liselerde okul sınırları içinde bazı öğrencilerin yaralanmasıyla sonuçlanan kavga olayı meydana geldiğini belirtmişlerdir. Tablo 6'da görüldüğü gibi bu soruya "evet" cevabı veren öğrencilerin son üç yıl içindeki oranı %42.9 ile %52.8 arasında değişmektedir. Öğrencilerin lise mezuniyet yılı ile bu soruya verdikleri cevaplar arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($P > .05$). Bu bulguya dayanılarak, son üç yıl içerisinde okul sınırları içinde meydana gelen kavga olaylarında bir artış olmadığı söylenebilir.

Okul sınırları içinde bazı öğrencilerin yaralanmasıyla sonuçlanan kavga olayları meydana gelip gelmediği konusunda elde edilen veriler, öğrencilerin mezun oldukları lise türlerine göre çözümlenmiş ve sonuçlar Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7

Okul sınırları içinde bazı öğrencilerin yaralanmasıyla sonuçlanan kavgalarla ilgili verilerin, öğrencilerin mezun oldukları lise türlerine göre dağılımı

	EVET		HAYIR		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Genel Lise	94	57.3	70	42.7	164	59.4
End. Mes. Lisesi	50	44.6	62	55.4	112	40.6
Toplam	144	52.2	132	47.8	276	100

$$X^2 = 4.284, Sd = 1, P < .05$$

$$C = .124$$

Tablo 7'de görüldüğü gibi bu soruya genel lise mezunu öğrencilerin %57.3'ü evet cevabı verirken, endüstri meslek lisesi mezunu öğrencilerin %44.6'sı evet cevabı vermiş; lise türü ile bu soruya verilen cevaplar arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P < .05$). Genel lise mezunları, okul sınırları içinde bazı öğrencilerin yaralanmasıyla sonuçlanan kavga olaylarının daha sık meydana geldiğini belirtmektedirler. Bu bulgu, genel liselerde endüstri meslek liselerine göre bu tür olayların daha sık ortaya çıktığının belirtisi şeklinde yorumlanabilir. Bu durumda farklı tür liselerden mezun olan öğrencilerin okullarında farklı düzeylerde güvenlik ve asayiş deneyimi edindikleri söylenebilir.

Okul sınırları içinde bazı öğrencilerin yaralanmasıyla sonuçlanan kavga olaylarıyla ilgili veriler, öğrencilerin mezun oldukları liselerin bulunduğu yerleşim birimlerine göre çözümlenmiş ve sonuçlar Tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 8

Okul sınırları içinde bazı öğrencilerin yaralanmasıyla sonuçlanan kavgalarla ilgili verilerin, öğrencilerin mezun oldukları liselerin bulunduğu **yerleşim birimlerine göre dağılımı**

	EVET		HAYIR		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
İlçe	42	47.7	46	52.3	88	31.9
İl	65	52.8	58	47.2	123	44.6
Büyükşehir	37	56.9	28	43.1	65	23.6
Toplam	144	52.2	132	47.8	276	100

$$X^2 = 1.307, Sd = 2, P > .05$$

$$C = .069$$

Tablo 8’de de görüldüğü gibi, okul içinde yaralanmayla sonuçlanan kavga olaylarının meydana geldiğinin belirtilmesi ile, öğrencilerin mezun oldukları liselerin bulunduğu yerleşim birimi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($P > .05$). Basında ve kamuoyunda genellikle büyük şehirlerdeki liselerde yaralanmayla sonuçlanan kavgaların daha sık meydana geldiği şeklinde yaygın bir görüş vardır. Oysa araştırmada elde edilen bu bulgu, farklı yerleşim birimlerinde öğrenim gören öğrencilerin, okul içerisinde yaralanmayla sonuçlanan kavga olaylarına farklı derecelerde tanık olmadıklarını ya da farklı deneyimler edinmediklerini göstermektedir.

2. Okul sınırları dışında bazı öğrencilerin yaralanmasıyla sonuçlanan kavgalara ilişkin bulgular ve yorum

Öğrencilere, mezun oldukları lisede okul sınırları dışında bazı öğrencilerin yaralanmasıyla sonuçlanan herhangi bir kavga meydana gelip gelmediği sorulmuş; bu soruyla elde edilen veriler, öğrencilerin liselerden mezun oldukları yıllara göre çözümlenmiş ve sonuçlar Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9

Son beş yılda okul sınırları dışında bazı öğrencilerin yaralanmasıyla sonuçlanan kavgalarla ilgili verilerin, öğrencilerin liseden mezun oldukları **yıllara göre dağılımı**

	EVET		HAYIR		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1992-1993	34	64.2	19	35.8	53	19.3
1993-1994	108	71.1	44	28.9	152	55.3
1994-1995	37	52.9	33	47.1	70	25.5
TOPLAM	179	65.1	96	34.9	275	100

$$X^2 = 7.001, Sd = 2, P < .05$$

$$C = .158$$

Öğrencilerin %65.1’i, mezun oldukları okullarda, okul dışında bazı öğrencilerin yaralanmasıyla sonuçlanan kavgalar meydana geldiğini belirtmişlerdir. Hemen hemen her üç lise öğrencisinden ikisinin okul dışında bazı öğrencilerin yaralanmasıyla sonuçlanan kavgalar olduğunu belirtmiş olması, öğrencilerin okul dışında sıklıkla taciz edildiklerinin göstergesi olabilir.

Öğrencilerin lise mezuniyet yılı ile bu soruya verdikleri cevaplar arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P < .05$). Okul dışında bazı öğrencilerin

yaralanmasıyla sonuçlanan kavgalar meydana geldiğini belirtenlerin son üç yıl içindeki oranı, Tablo 9'da görüldüğü gibi % 52.9 ile % 71.1 arasında değişmektedir. 1994-1995 öğretim yılında liselerden mezun olan öğrenciler arasında bu tür olaylar meydana geldiğini belirtenlerin oranı (%52.9), daha önceki yıllarda liselerden mezun olan öğrencilere göre (% 64.2 ve % 71.1) daha düşüktür. Lise mezunlarının kendi ifadelerine dayanan bu bulgu, okul dışında meydana gelen ve bazı öğrencilerin yaralanmasıyla sonuçlanan olayların, basında iddia edildiğinin aksine, son bir yıl içerisinde azaldığının göstergesi olabilir.

Okul sınırları dışında bazı öğrencilerin yaralanmasıyla sonuçlanan kavga olayları meydana geldi mi ? sorusuyla elde edilen veriler, öğrencilerin mezun oldukları lise türlerine göre çözümlenmiş ve sonuçlar Tablo 10'da gösterilmiştir.

Genel lise mezunları arasında okul dışında kavga olayları meydana geldiğini belirtenlerin oranı % 70.1 iken, endüstri meslek lisesi mezunları arasında bu oran % 57.7'dir. Öğrencilerin okul dışında yaralanmayla sonuçlanan kavga olayları meydana geldiğini belirtmeleri ile, mezun oldukları lise türü arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P < .05$). Bu bulguya göre, genel lise mezunu öğrencilerin, okul dışında meydana gelen ve bazı öğrencilerin yaralanmasıyla sonuçlanan kavgalarla ilgili olarak da daha fazla olumsuz deneyim sahibi oldukları söylenebilir.

Tablo 10

Öğrencilerin mezun oldukları **lise türüne göre**, okul sınırları dışında yaralanmayla sonuçlanan kavga olaylarının dağılımı

	EVET		HAYIR		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Genel Lise	115	70.1	49	29.9	164	59.6
End. Mes. Lisesi	64	57.7	47	42.3	111	40.4
Toplam	179	65.1	96	34.9	275	100

$$X^2 = 4.526, Sd = 1, P < .05 \quad C = .127$$

Okul sınırları dışında meydana geldiği ve bazı öğrencilerin yaralanmasıyla sonuçlandığı belirtilen kavga olaylarına ilişkin veriler, öğrencilerin mezun oldukları lisenin bulunduğu yerleşim birimine göre çözümlenmiş ve sonuçlar Tablo 11'de gösterilmiştir.

Tablo 11

Okul sınırları dışında bazı öğrencilerin yaralanmasıyla sonuçlanan kavga olaylarının, öğrencilerin mezun oldukları lisenin bulunduğu **yerleşim birimine göre** dağılımı

	EVET		HAYIR		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
İlçe	51	58.0	37	42.0	88	32.0
İl	80	65.6	42	34.4	122	44.4
Büyükşehir	48	73.8	17	26.2	65	23.6
Toplam	179	65.1	96	34.9	275	100

$$X^2 = 4.178, Sd = 2, P > .05 \quad C = .122$$

Okul dışında bazı öğrencilerin yaralanmasıyla sonuçlanan kavga olayları meydana geldiğini belirtenlerin ilçelerdeki liselerden mezun olanlar arasındaki oranı %58, illerdeki liselerden mezun olanlar arasındaki oranı %65.6,

büyükşehirlerdeki liselerden mezun olanlar arasındaki oranı ise %73.8'dir. Ancak, mezun olunan lisenin bulunduğu yerleşim birimi ile okul dışında bazı öğrencilerin yaralanmasıyla sonuçlanan kavga olayları meydana geldiğinin belirtilmesi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($P > .05$).

3. Okullarda meydana gelen ve herhangi bir öğrencinin ölümüyle sonuçlanan olaylarla ilgili bulgular ve yorum

Öğrencilere, mezun oldukları lisede herhangi bir öğrencinin ölümüyle sonuçlanan olay meydana gelip gelmediği sorulmuş; bu soruyla elde edilen veriler öğrencilerin liseden mezun oldukları yıllara göre çözümlenmiş ve sonuçlar Tablo 12'de gösterilmiştir.

Tablo 12

Öğrenciler arasında meydana gelen ve ölümle sonuçlanan olayların, öğrencilerin liseden mezun oldukları yıllara göre dağılımı

	EVET		HAYIR		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1992-1993	1	2.0	50	98.0	51	18.6
1993-1994	11	7.2	142	92.8	153	55.8
1994-1995	2	2.9	68	97.1	70	25.5
TOPLAM	14	5.1	260	94.9	274	100

$$X^2 = 3.141, Sd = 2, P > .05$$

$$C = .106$$

Tablo 12'de de görüldüğü gibi, öğrencilerin %5.1'i okullarında herhangi bir öğrencinin ölümüyle sonuçlanan olay meydana geldiğini belirtmiştir. Bu tür olaylar, okullarda meydana gelen olaylar arasında %5.1 ile son sırada yer almaktadır. Ancak sıralamada son sırada yer alsa bile, öğrencilerin %5.1'inin okullarında ölümle sonuçlanan olaylar olduğunu belirtmiş olması kendi içinde önemlidir. İstenmeyen her tür davranıştan arındırılmış olması gereken okullarda az sayıda da olsa bazı öğrencilerin doğrudan bu tür bir deneyime sahip olmaları ve basın aracılığıyla diğer öğrencilerin de bu olaylardan haberdar olmaları, söz konusu olayların bu öğrenciler üzerindeki etkileri açısından eğitimcilerin üzerinde durması gereken ciddi bir sorundur.

Okullarında herhangi bir öğrencinin ölümüyle sonuçlanan olaylar meydana geldiğini belirten öğrencilerin oranı, lise mezuniyet yıllarına göre % 2.0 ile % 7.2 arasında değişmektedir. Ancak öğrencilerin lise mezuniyet yılı ile bu soruya verdikleri cevaplar arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($P > .05$). Bu bulguya dayanılarak, son üç yıl içerisinde liselerde meydana gelen ve herhangi bir öğrencinin ölümüyle sonuçlanan olaylarda bir artış olmadığı söylenebilir.

Okullarda meydana geldiği belirtilen ve herhangi bir öğrencinin ölümüyle sonuçlanan olaylar, öğrencilerin mezun oldukları lise türlerine göre çözümlenmiş ve sonuçlar Tablo 13'de gösterilmiştir.

Tablo 13

Öğrencilerin mezun oldukları **lise türüne göre**, okulda herhangi bir öğrencinin ölümüyle sonuçlanan olayların dağılımı

	EVET		HAYIR		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Genel Lise	10	6.1	153	93.9	163	59.5
End. Mes. Lisesi	4	3.6	107	96.4	111	40.5
Toplam	14	5.1	260	94.9	274	100

$$X^2 = .873, Sd = 1, P > .05$$

$$C = .056$$

Tablo 13’de de görüldüğü gibi, okullarında herhangi bir öğrencinin ölümüyle sonuçlanan olay meydana geldiğini belirtenlerin genel lise mezunları arasındaki oranı %6.1 , endüstri meslek lisesi mezunları arasındaki oranı % 3.6’dır. Genel lise mezunları ile endüstri meslek lisesi mezunlarının bu soruya verdikleri cevaplar arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($P > .05$).

Mezun oldukları lisede herhangi bir öğrencinin ölümüyle sonuçlanan olay meydana gelip gelmediği konusunda elde edilen veriler, öğrencilerin mezun oldukları liselerin bulunduğu yerleşim birimine de göre çözümlenmiş ve sonuçlar Tablo 14’de gösterilmiştir. Mezun olunan lisenin bulunduğu yerleşim birimi ile, herhangi bir öğrencinin ölümüyle sonuçlanan olaylar arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($P > .05$).

Tablo 14

Öğrenciler arasında meydana gelen ölümle sonuçlanan olayların, mezun olunan lisenin bulunduğu **yerleşim birimlerine göre** dağılımı

	EVET		HAYIR		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
İlçe	5	5.7	82	94.3	87	31.8
İl	7	5.7	115	94.3	122	44.5
Büyükşehir	2	3.1	63	96.9	65	23.7
Toplam	14	5.1	260	94.9	274	100

$$X^2 = .726, Sd = 2, P > .05$$

$$C = .051$$

Herhangi bir öğrencinin ölümüyle sonuçlanan olaylarla ilgili bulgular topluca değerlendirildiğinde, okullarında bu tür bir olay meydana geldiğini belirtenlerin oranının %5.1 olduğu; bu tür bir olayın, Tablo 5’de de görüldüğü gibi liselerimizde meydana gelen şiddet ve saldırı olayları arasında en son sırada yer aldığı; farklı yıllarda liselerden mezun olan öğrenciler arasında okullarında bu tür bir olay meydana geldiğini belirtenlerin oranının %2 ile %7.2 arasında değiştiği; lise mezuniyet yıllarına, lise türüne ve öğrencilerin mezun oldukları liselerin bulunduğu yerleşim birimlerine göre bu konuda anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir.

4. Öğrencilerin, liseye giderken herhangi bir gün yanlarında bıçak, muşta, şiş, sopa, zincir, vb. gibi bir alet taşıyıp taşımadıklarına ilişkin bulgular ve yorum

Öğrencilere, liseye giderken herhangi bir gün yanlarında bıçak, muşta, şiş, sopa, zincir, vb. gibi bir alet taşıyıp taşımadıkları sorulmuş; bu soruyla elde edilen

veriler, öğrencilerin liselerden mezun oldukları yıllara göre çözümlenmiş ve sonuçlar Tablo 15’de gösterilmiştir.

Tablo 15

Okula gelirken yanında bıçak, muşta, şiş, sopa, zincir, vb. gibi bir alet taşıdığını belirten öğrencilerin, **lise mezuniyet yıllarına göre dağılımı**

	EVET		HAYIR		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1992-1993	7	13.7	44	86.3	51	18.6
1993-1994	21	13.7	132	86.3	153	55.8
1994-1995	7	10.0	63	90.0	70	25.5
TOPLAM	35	12.8	239	87.2	274	100

$$X^2 = .645, Sd = 2, P > .05$$

$$C = .049$$

Öğrencilerin %12.8’i, okula gidip gelirken yanlarında bıçak, muşta, şiş, sopa, zincir, vb. gibi bir alet taşıdıklarını belirtmişlerdir. Liselerden farklı yıllarda mezun olan öğrenciler arasında, okula giderken yanlarında bıçak, muşta, şiş, sopa, zincir, vb. gibi bir alet taşıdıklarını belirtenlerin oranı % 10 ile % 13.7 arasında değişmektedir. 1994-1995 öğretim yılında mezun olan öğrencilerde önceki yıllarda mezun olan öğrencilere göre %3.7’lik bir azalma görünmekle birlikte, öğrencilerin lise mezuniyet yılı ile bu soruya verdikleri cevap arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($P > .05$). Bu bulguya dayanılarak, son üç yıl içerisinde okula giderken yanında bıçak, sopa, şiş, muşta, vb. gibi alet taşıyan öğrencilerin oranında bir artma ya da azalma olmadığı söylenebilir.

Öğrencilerin okula gidip gelirken yanlarında bıçak, şiş, sopa, muşta, vb. gibi aletler taşıyıp taşımadıkları konusunda elde edilen veriler, öğrencilerin cinsiyetine göre de çözümlenmiş, sonuçlar Tablo 16’da gösterilmiştir.

Öğrencilerin cinsiyeti ile, liseye giderken yanlarında bıçak, şiş, sopa, muşta, vb. gibi aletler taşımaları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P < .05$). Yanlarında bıçak, şiş, sopa, muşta, vb. gibi aletler taşıdıklarını belirten erkeklerin oranı %21.9 iken, kızların oranı %1.6’dır . Bu bulguya dayanılarak, okula giderken erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha sık bu tür aletler taşıdıkları söylenebilir. Kız öğrencilerle karşılaştırıldığında, erkek öğrencilerin okula gelirken yanlarında bu tür cisimleri daha sık taşıyor olmaları, cinsiyetle ilgili kültürel kalıpyargılardan ve bazı atasözlerimizde ifadesini bulan silah taşıma alışkanlığından kaynaklanıyor olabilir.

Tablo 16

Liseye giderken yanlarında bıçak, şiş, sopa, muşta, vb. gibi aletler taşıdıklarını belirten **kız ve erkek öğrencilerin dağılımı**

	EVET		HAYIR		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kız	2	1.6	121	98.4	123	44.9
Erkek	33	21.9	118	78.1	151	55.1
Toplam	35	12.8	239	87.2	274	100

$$X^2 = 24.893, Sd = 1, P < .05$$

$$C = .288$$

Öğrencilerin liseye giderken yanlarında bıçak, şiş, sopa, muşta, vb. gibi aletler taşıyıp taşımadıklarına ilişkin veriler, mezun oldukları lise türlerine göre çözümlenmiş ve sonuçlar Tablo 17’de gösterilmiştir.

Tablo 17

Liseye giderken yanlarında bıçak, şiş, sopa, muşta, vb. gibi aletler taşıdıklarını belirten öğrencilerin, mezun oldukları **lise türüne göre** dağılımı

	EVET		HAYIR		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Genel Lise	24	14.7	139	85.3	163	59.5
End. Mes. Lisesi	11	9.9	100	90.1	111	40.5
Toplam	35	12.8	239	87.2	274	100

$$X^2 = 1.373, Sd = 1, P > .05 \quad C = .071$$

Genel liselerden mezun olan öğrencilerin %14.7’si, endüstri meslek liselerinden mezun olan öğrenciler arasında %9.9’u liseye giderken yanlarında bıçak, şiş, sopa, vb. aletler taşıdıklarını belirtmişlerdir. Bu davranışla mezun olunan lise türü arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($P > .05$). Bu bulguya dayanılarak, genel lise öğrencileriyle endüstri meslek lisesi öğrencileri arasında, okula giderken bıçak, vb. gibi aletler taşıma açısından bir farklılık olmadığı söylenebilir.

Bu soruyla elde edilen veriler, öğrencilerin mezun oldukları liselerin bulunduğu yerleşim birimlerine göre çözümlenmiş ve sonuçlar Tablo 18’de gösterilmiştir.

Tablo 18

Liseye giderken herhangi bir gün yanlarında bıçak, muşta, şiş, sopa, zincir, vb. gibi bir alet taşıdıklarını belirten öğrencilerin, mezun oldukları liselerin bulunduğu **yerleşim birimine göre** dağılımı

	EVET		HAYIR		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
İlçe	15	17.4	71	82.6	86	31.4
İl	15	12.2	108	87.8	123	44.9
Büyükşehir	5	7.7	60	92.3	65	23.7
Toplam	35	12.8	239	87.2	274	100

$$X^2 = 3.225, Sd = 2, P > .05 \quad C = .108$$

Mezun olunan lisenin bulunduğu yerleşim birimi ile, öğrencilerin okula bıçak, şiş, sopa, muşta, vb. gibi aletler getirmeleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($P > .05$).

Bu soruyla elde edilen bulgular topluca özetlendiğinde, okula giderken yanlarında bıçak, şiş, sopa, muşta, vb. gibi aletler taşıma davranışının erkek öğrenciler arasında kızlardan daha yaygın olduğu; lise mezuniyet yılı, okul türü ve mezun olunan lisenin bulunduğu yerleşim birimi ile, öğrencilerin okula bıçak, şiş, sopa, muşta, vb. gibi aletler getirmeleri arasında herhangi bir ilişki olmadığı söylenebilir.

5. Öğrencilerin, liseye giderken herhangi bir gün yanında bıçak, muşta, şiş, sopa, zincir, vb. gibi bir alet taşıdığını bildikleri arkadaşlarına ilişkin bulgular ve yorum

Öğrencilere bu kez arkadaşlarından herhangi birinin okula gelirken yanında bıçak, muşta, şiş, sopa, zincir, vb. gibi bir alet taşıyıp taşımadığı sorulmuş; bu soruyla elde edilen veriler, öğrencilerin liseden mezun oldukları yıllara göre çözümlenmiş ve sonuçlar Tablo 19'da gösterilmiştir.

Arkadaşlarının okula bıçak, muşta, şiş, zincir, vb. getirdiklerini belirten öğrencilerin oranının %65.2 gibi oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Bir öğrencinin, örneğin kendi sınıfındaki öğrencilerin üçte ikisinin yanında bu tür bir cisim olduğunu bilmesi, okulun güvenlik ve asayışı konusunda pek de iyimser olamayacağını akla getirmektedir. Tablo 19'da görüldüğü gibi, liselerden farklı yıllarda mezun olan öğrenciler arasında arkadaşlarının okula bıçak, muşta, şiş, zincir, vb. getirdiklerini belirtenlerin oranı % 60.9 ile % 67.8 arasında değişmektedir. Öğrencilerin lise mezuniyet yılı ile bu soruya verdikleri cevap arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($P>.05$). Bu bulguya dayanılarak, arkadaşlarının okula gelirken yanında bıçak, sopa, şiş, muşta, vb. gibi alet taşıdığını belirten öğrencilerin oranında, lise mezuniyet yıllarına göre anlamlı bir artış olmadığı söylenebilir.

Tablo 19

Arkadaşlarının okula gelirken bıçak, şiş, sopa, muşta, vb. gibi aletler taşıdığını belirten öğrencilerin, liselerden mezun oldukları yıllara göre dağılımı

	EVET		HAYIR		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1992-1993	33	63.5	19	36.5	52	19.0
1993-1994	103	67.8	49	32.2	152	55.7
1994-1995	42	60.9	27	39.1	69	25.3
TOPLAM	178	65.2	95	34.8	273	100

$X^2 = 1.080$, $Sd = 2$, $P > .05$

$C = .063$

Arkadaşlarının okula gelirken bıçak, şiş, sopa, muşta, vb. gibi aletler getirip getirmedikleriyle ilgili veriler, öğrencilerin mezun oldukları lise türüne göre çözümlenmiş ve sonuçlar Tablo 20'de gösterilmiştir.

Öğrencilerin mezun oldukları lise türü ile, arkadaşlarının okula bıçak, şiş, sopa, zincir, vb. getirdiklerini belirtmeleri arasında da anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($P>.05$).

Tablo 20

Arkadaşlarının liseye giderken yanlarında bıçak, şiş, sopa, muşta, vb. gibi aletler taşıdıklarını belirten öğrencilerin, mezun oldukları lise türüne göre dağılımı

	EVET		HAYIR		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Genel Lise	113	69.3	50	30.7	163	59.7
End. Mes. Lisesi	65	59.1	45	40.9	110	40.3
Toplam	178	65.2	95	34.8	273	100

$X^2 = 3.032$, $Sd = 1$, $P > .05$

$C = .105$

Arkadaşlarının okula gelirken bıçak, şiş, sopa, muşta, vb. gibi aletler getirip getirmediğiyle ilgili veriler, öğrencilerin mezun oldukları liselerin bulunduğu yerleşim birimine göre çözümlenmiş ve sonuçlar Tablo 21’de gösterilmiştir.

Tablo 21

Arkadaşlarının, liseye giderken herhangi bir gün yanlarında bıçak, muşta, şiş, sopa, zincir, vb. gibi bir aletler taşıdıklarını belirten öğrencilerin, mezun oldukları liselerin bulunduğu yerleşim birimine göre dağılımı

	EVET		HAYIR		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
İlçe	54	62.1	33	37.9	87	31.9
İl	84	69.4	37	30.6	121	44.3
Büyükşehir	40	61.5	25	38.5	65	23.8
Toplam	178	65.2	95	34.8	273	100

$$X^2 = 1.710, Sd = 2, P > .05$$

$$C = .079$$

Mezun olunan lisenin bulunduğu yerleşim birimi ile, arkadaşlarının okula bıçak, şiş, sopa, muşta, vb. gibi aletler getirdiklerini belirtmeleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($P > .05$).

Bu konuda elde edilen bulgular topluca değerlendirildiğinde, öğrencilerin % 65.2 gibi büyük bir bölümünün arkadaşlarının okula bıçak, şiş, sopa, muşta, vb. gibi aletler getirdiklerini belirttikleri; öğrencilerin arkadaşlarının okula bıçak, şiş, sopa, muşta, vb. gibi aletler getirdiklerini belirtmeleri ile lise mezuniyet yılı, mezun olunan lise türü ve mezun olunan liselerin bulunduğu yerleşim birimi arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir. Öğrencilerin %65.2’sinin, arkadaşlarının okula bıçak, vb. gibi aletler getirdiklerini belirtmiş olmaları, gerçekte okula bıçak, vb. getirenlerin oranı bu kadar yüksek olmasa bile, kendi başına önemli bir bulgudur. Zira bu öğrenciler, okulda asayişin yeterince sağlanmadığını düşünebilirler.

6. Liseye gidiş-gelişleri sırasında, cinsel içerikli laflar atılarak ya da başka bir biçimde, kendilerine sarkıntılık yapıp yapılmadığı ile ilgili bulgular

Öğrencilere, liseye gidiş-gelişleri sırasında cinsel içerikli laflar atılarak ya da başka bir biçimde kendilerine sarkıntılık yapıp yapılmadığı sorulmuş, bu soruyla elde edilen veriler, öğrencilerin liselerden mezun oldukları yıllara göre çözümlenmiş ve sonuçlar Tablo 22’de gösterilmiştir.

Tablo 22’de görüldüğü gibi öğrencilerin % 23.7’si, liseye gidip gelirken kendisine cinsel içerikli laflar atıldığını ya da başka bir biçimde sarkıntılık yapıldığını belirtmişlerdir. Liselerden farklı yıllarda mezun olan öğrenciler arasında bu soruya “evet” cevabı veren öğrencilerin oranı % 17.3 ile % 27.6 arasında değişmektedir. Ancak, öğrencilerin lise mezuniyet yılı ile bu soruya verdikleri cevaplar arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($P > .05$).

Tablo 22

Kendilerine sarkıntılık yapıldığını belirten öğrencilerin, liseden mezun oldukları yıllara göre dağılımı

	EVET		HAYIR		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1992-1993	9	17.3	43	82.7	52	19.0
1993-1994	42	27.6	110	72.4	152	55.5
1994-1995	14	20.0	56	80.0	70	25.5
TOPLAM	65	23.7	209	76.3	274	100

$$X^2 = 3.002, Sd = 2, P > .05$$

$$C = .104$$

Cinsel içerikli laflar atılarak ya da başka bir biçimde kendilerine sarkıntılık yapıldığını belirten öğrencilerin çoğunlukla kız öğrenciler olabileceği göz önüne alınarak, bu soruyla elde edilen veriler öğrencilerin cinsiyetine göre çözümlenmiş ve sonuçlar Tablo 23’de gösterilmiştir.

Tablo 23

Kendilerine cinsel içerikli laflar atılarak ya da başka bir biçimde sarkıntılık yapıldığını belirten öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılımı

	EVET		HAYIR		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kız	58	47.5	64	52.5	122	44.5
Erkek	7	4.6	145	95.4	152	55.5
Toplam	65	23.7	209	76.3	274	100

$$X^2 = 68.950, Sd = 1, P < .05$$

$$C = .448$$

Öğrencilerin cinsiyeti ile, kendilerine yönelik sarkıntılık yapıp yapılmadığını belirtmeleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P < .05$). Tablo 23’de de görüldüğü gibi, kendilerine sarkıntılık yapıldığını belirten kızların oranı %47.5 iken, erkeklerin oranı %4.6’dır. Bu bulgu, liseye gidip gelirken kız öğrencilere daha sık sarkıntılık yapıldığını göstermektedir.

Kendilerine sarkıntılık yapıldığını belirten öğrencilerle ilgili veriler, öğrencilerin mezun oldukları lise türlerine göre çözümlenmiş ve sonuçlar Tablo 25’de gösterilmiştir.

Lise türü ile, öğrencilerin kendilerine sarkıntılık yapıldığını belirtmeleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P < .05$). Tablo 24’de görüldüğü gibi, kendilerine sarkıntılık yapıldığını belirten genel lise mezunlarının oranı %32.1 iken, endüstri meslek lisesi mezunlarında bu oran %11.6’dır. Endüstri meslek lisesi mezunları arasında kendilerine sarkıntılık yapıldığını belirten öğrencilerin daha az olması, endüstri meslek lisesi mezunları arasında kız öğrencilerin oranının genel lise mezunlarına göre düşük olmasıyla açıklanabilir.

Tablo 24

Kendilerine sarkıntılık yapıldığını belirten öğrencilerin, mezun oldukları lise türlerine göre dağılımı

	EVET		HAYIR		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Genel Lise	52	32.1	110	67.9	162	59.1
End. Mes. Lisesi	13	11.6	99	88.4	112	40.9
Toplam	65	23.7	209	76.3	274	100

$$X^2 = 15.366, Sd = 1, P < .05$$

$$C = .230$$

Kendilerine sarkıntılık yapıldığını belirten öğrencilerle ilgili veriler, öğrencilerin mezun oldukları liselerin bulunduğu yerleşim birimlerine göre çözümlenmiş ve sonuçlar Tablo 25’de gösterilmiştir.

Tablo 25

Kendilerine sarkıntılık yapıldığını belirten öğrencilerin, mezun oldukları liselerin bulunduğu yerleşim birimlerine göre dağılımı

	EVET		HAYIR		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
İlçe	20	23.3	66	76.7	86	31.4
İl	24	19.5	99	80.5	123	44.9
Büyükşehir	21	32.3	44	67.7	65	23.7
Toplam	65	23.7	209	76.3	274	100

$$X^2 = 3.863, Sd = 2, P > .05$$

$$C = .118$$

Tablo 25’de de görüldüğü gibi, öğrencilerin mezun oldukları liselerin bulunduğu yerleşim birimi ile, kendilerine sarkıntılık yapılması arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($P > .05$).

Bu konuda elde edilen bulgular topluca değerlendirildiğinde, okula gidip gelirken kendilerine sarkıntılık yapıldığını belirten öğrencilerin oranının %23.7 olduğu; öğrencilerin lise mezuniyet yılı ve mezun oldukları liselerin bulunduğu yerleşim birimi ile, kendilerine sarkıntılık yapıldığını belirtmeleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı ($P > .05$); buna karşın öğrencilerin cinsiyeti ve mezun oldukları lise türü ile kendilerine sarkıntılık yapıldığını belirtmeleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu ($P < .05$) söylenebilir. Tablo 23 ve Tablo 24’de, kendilerine sarkıntılık yapıldığını belirtenler arasında kız öğrencilerin oranının erkek öğrencilerin oranından, genel lise mezunu öğrencilerin oranının da endüstri meslek lisesi öğrencilerinin oranından daha fazla olduğu görülmektedir.

7. Öğrencilerin, okuldaki arkadaşlarından herhangi birine cinsel içerikli laflar atılarak ya da başka bir biçimde sarkıntılık yapıp yapılmadığı ile ilgili bulgular ve yorum

Öğrencilere, okullarındaki herhangi bir öğrenciye cinsel içerikli laflar atılarak ya da başka bir biçimde sarkıntılık yapıldığını görüp görmedikleri sorulmuş; bu soruyla elde edilen veriler, öğrencilerin lise mezuniyet yıllarına göre çözümlenmiş ve sonuçlar Tablo 26’da gösterilmiştir.

Tablo 26

Okullarındaki öğrencilere sarkıntılık yapıldığını gördüklerini belirten öğrencilerin, liselerden **mezun oldukları yıllara göre dağılımı**

	EVET		HAYIR		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1992-1993	32	60.4	21	39.6	53	19.3
1993-1994	82	54.3	69	45.7	151	55.1
1994-1995	37	52.9	33	47.1	70	25.5
TOPLAM	151	55.1	123	44.9	274	100

$$X^2 = .778, Sd = 2, P > .05$$

$$C = .053$$

Okuldaki öğrencilerden herhangi birine laf atılarak ya da başka bir biçimde cinsel sarkıntılık yapıldığına tanık olduklarını belirten öğrencilerin oranı %55.1'dir. Öğrencilerin yarıdan fazlasının bu tür olaylara tanık olduklarını belirtmeleri, sarkıntılık olaylarının oldukça yaygın bir olgu olduğunu göstermektedir. Tablo 26'da görüldüğü gibi bu soruya "evet" cevabı veren öğrencilerin son üç yıl içindeki oranı % 52.9 ile % 60.4 arasında değişmektedir. Bununla birlikte liselerden farklı yıllarda mezun olan öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplar arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($P > .05$).

Okuldaki öğrencilerden herhangi birine cinsel sarkıntılık yapıldığına tanık olma konusunda elde edilen veriler, öğrencilerin mezun oldukları lise türlerine göre çözümlenmiş ve sonuçlar Tablo 27'de gösterilmiştir.

Tablo 27

Okuldaki herhangi bir öğrenciye sarkıntılık yapıldığına tanık olduklarını belirten öğrencilerin, **mezun oldukları lise türüne göre dağılımı**

	EVET		HAYIR		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Genel Lise	94	57.3	70	42.7	164	59.9
End. Mes. Lisesi	57	51.8	53	48.2	110	40.1
Toplam	151	55.1	123	44.9	274	100

$$X^2 = .805, Sd = 1, P > .05$$

$$C = .054$$

Öğrencilerin mezun oldukları lise türü ile, okuldaki öğrencilerden herhangi birine cinsel sarkıntılık yapıldığına tanık olmaları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($P > .05$).

Okuldaki öğrencilerden herhangi birine cinsel sarkıntılık yapıldığına tanık olma konusunda elde edilen veriler, öğrencilerin mezun oldukları liselerin bulunduğu yerleşim birimine göre çözümlenmiş ve sonuçlar Tablo 28'de gösterilmiştir.

Lisenin bulunduğu yerleşim birimi ile, herhangi bir öğrenciye cinsel sarkıntılık yapıldığına tanık olmaları arasında da anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($P > .05$).

Tablo 28

Okuldaki herhangi bir öğrenciye sarkıntılık yapıldığına tanık olduklarını belirten öğrencilerin, mezun oldukları lisenin bulunduğu **yerleşim birimine göre** dağılımı

	EVET		HAYIR		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
İlçe	50	57.5	37	42.5	87	31.8
İl	66	54.1	56	45.9	122	44.5
Büyükşehir	35	53.8	30	46.2	65	23.7
Toplam	151	55.1	123	44.9	274	100

$$X^2 = .288, Sd = 2, P > .05$$

$$C = .032$$

Okuldaki herhangi bir öğrenciye sarkıntılık yapıldığına tanık olma konusunda elde edilen veriler, öğrencilerin cinsiyetine göre çözümlenmiş ve sonuçlar Tablo 29’da gösterilmiştir.

Tablo 29

Liseye giderken, arkadaşlarına sarkıntılık yapıldığına tanık olduklarını belirten **kız ve erkek öğrencilerin** dağılımı

	EVET		HAYIR		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kız	56	45.5	67	54.5	123	44.9
Erkek	95	62.9	56	37.1	151	55.1
Toplam	151	55.1	123	44.9	274	100

$$X^2 = 8.281, Sd = 1, P < .05$$

$$C = .171$$

Kız öğrencilerin %45.5’i, erkek öğrencilerin ise %62.9’u böyle bir olaya tanık olduklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin cinsiyeti ile, okuldaki herhangi bir öğrenciye sarkıntılık yapıldığına tanık olmaları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P < .05$). Bu bulgu, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre bu tür olaylara daha sık tanık oldukları şeklinde yorumlanabileceği gibi, sarkıntılık yapan erkek öğrencilerin kendilerini aynı zamanda bu tür olayların tanığı olarak değerlendirdikleri şeklinde de yorumlanabilir.

Öğrencilerin arkadaşlarına cinsel içerikli laflar atılarak ya da başka bir biçimde sarkıntılık yapıldığına tanık olup olmadıkları konusunda elde edilen bulgular topluca değerlendirildiğinde, öğrencilerin % 55.1’inin bu tür olaylara tanık oldukları; lise mezuniyet yılı, lise türü ve mezun olunan lisenin bulunduğu yerleşim birimi ile öğrencilerin bu tür olaylara tanık olmaları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı; buna karşın erkek öğrencilerin bu tür olaylara daha sık tanık oldukları söylenebilir. Bir önceki soruda kendilerine sarkıntılık yapıldığını belirten öğrenciler arasında kızların erkeklerden daha fazla olduğu bulunmuştu. Bu iki bulgu birlikte ele alındığında, kız öğrencilere daha sık sarkıntılık yapıldığı, erkek öğrencilerin de arkadaşlarına sarkıntılık yapılmasına daha sık tanık oldukları anlaşılmaktadır. Bu bulgular, okullarda meydana gelen şiddet ve saldırı olaylarının çoğunun “kız yüzünden” çıktığı şeklindeki yaygın anlayışı destekler niteliktedir.

8. Okullarındaki bayan öğretmenlere cinsel içerikli laflar atılarak ya da başka bir biçimde sarkıntılık yapıp yapılmadığı ile ilgili bulgular ve yorum

Öğrencilere, okullarındaki bayan öğretmenlere cinsel içerikli laflar atılarak ya da başka bir biçimde sarkıntılık yapıp yapılmadığı sorulmuş; bu soruyla elde edilen veriler, öğrencilerin liseden mezun oldukları yıllara göre çözümlenmiş ve sonuçlar Tablo 30'da gösterilmiştir.

Tablo 30

Okuldaki bayan öğretmenlere cinsel sarkıntılık yapıldığını belirten öğrencilerin, liseden mezun oldukları yıllara göre dağılımı

	EVET		HAYIR		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1992-1993	9	17.0	44	83.0	53	19.2
1993-1994	32	20.9	121	79.1	153	55.4
1994-1995	12	17.1	58	82.9	70	25.4
TOPLAM	53	19.2	223	80.8	276	100

$$X^2 = .649, Sd = 2, P > .05$$

$$C = .048$$

Okullarında bayan öğretmenlere sarkıntılık yapıldığını belirten öğrencilerin oranı % 19.2'dir. Tablo 30'da da görüldüğü gibi, liselerden farklı yıllarda mezun olan öğrenciler arasında bu oran %17.0 ile %20.9 arasında değişmektedir. Bayan öğretmenlere cinsel sarkıntılık yapıldığının belirtilmesi ile, öğrencilerin lise mezuniyet yılı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($P > .05$).

Okuldaki bayan öğretmenlere sarkıntılık yapıp yapılmadığına ilişkin veriler, öğrencilerin mezun oldukları lise türüne göre çözümlenmiş ve sonuçlar Tablo 31'de gösterilmiştir.

Tablo 31

Okuldaki bayan öğretmenlere sarkıntılık yapıldığını belirten öğrencilerin, mezun oldukları lise türüne göre dağılımı

	EVET		HAYIR		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Genel Lise	32	19.5	132	80.5	164	59.4
End. Mes. Lisesi	21	18.8	91	81.3	112	40.6
Toplam	53	19.2	223	80.8	276	100

$$X^2 = .025, Sd = 1, P > .05$$

$$C = .010$$

Okullardaki bayan öğretmenlere sarkıntılık yapıldığının belirtilmesi ile, öğrencilerin mezun oldukları lise türü arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($P > .05$).

Bu soruyla elde edilen veriler, öğrencilerin mezun oldukları lisenin bulunduğu yerleşim birimine göre çözümlenmiş ve sonuçlar Tablo 32'de gösterilmiştir.

Tablo 32

Lisenin bulunduğu yerleşim birimine göre, okuldaki bayan öğretmenlere sarkıntılık yapıldığını belirten öğrencilerin dağılımı

	EVET		HAYIR		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
İlçe	20	22.7	68	77.3	88	31.9
İl	26	21.1	97	78.9	123	44.6
Büyükşehir	7	10.8	58	89.2	65	23.6
Toplam	53	19.2	223	80.8	276	100

$$X^2 = 3.981, Sd = 2, P > .05$$

$$C = .119$$

Mezun olunan lisenin bulunduğu yerleşim birimi ile bayan öğretmenlere sarkıntılık yapılması arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($P > .05$). Ancak Tablo 32'de de görüldüğü gibi, bayan öğretmenlere sarkıntılık yapıldığını söyleyenlerin oranı, il ve ilçelerdeki liselerden mezun olan öğrenciler arasında, büyükşehirlerdeki liselerden mezun olan öğrencilerden daha yüksektir. Bu bulgu, büyükşehirlerdeki öğretmenlere oranla, il ve ilçelerdeki liselerde görevli bayan öğretmenlere sarkıntılık yapılması olasılığının daha yüksek olduğunun belirtisi olabilir.

9. Okuldaki öğretmenlerden herhangi birinin bir öğrenci (ya da bir grup öğrenci) tarafından tartaklanması veya dövülmesi ile ilgili bulgular ve yorum

Öğrencilere, mezun oldukları lisedeki öğretmenlerden herhangi birinin öğrenciler tarafından tartaklanıp tartaklanmadığı sorulmuş; bu soruyla elde edilen veriler, öğrencilerin liseden mezun oldukları yıllarına göre çözümlenmiş ve sonuçlar Tablo 33'de gösterilmiştir.

Tablo 33

Öğretmenlere yönelik fiziksel saldırı olaylarının, öğrencilerin liselerden mezun oldukları yıllara göre dağılımı

	EVET		HAYIR		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1992-1993	23	43.4	30	56.6	53	19.3
1993-1994	103	67.8	49	32.2	152	55.3
1994-1995	35	50.0	35	50.0	70	25.5
TOPLAM	161	58.5	114	41.5	275	100

$$X^2 = 12.439, Sd = 2, P < .05$$

$$C = .208$$

Tablo 33'de görüldüğü gibi öğrencilerin % 58.5'i bu soruya evet cevabı vermiştir. Liselerden farklı yıllarda mezun olan öğrenciler arasında, okullarında öğretmenlere yönelik fiziksel saldırı olaylarının meydana geldiğini belirtenlerin oranı %43.4 ile %67.8 arasında değişmektedir.

Öğretmenlere yönelik olarak meydana geldiği belirtilen fiziksel saldırı olayları ile, lise mezuniyet yılları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P < .05$). Liseden 1992-1993 yılında mezun olan öğrenciler arasında bu oranın %43.4 olduğu, 1993-1994 öğretim yılında %67.8 ile en yüksek değere ulaştığı, 1994-1995 yılında ise bu oranın yeniden düştüğü görülmektedir.

Eğer öğretmenlere yönelik fiziksel saldırılar bu ölçülerde ise, her yıl hemen hemen iki öğretmenden biri fiziksel saldırıya uğruyor demektir. Bu durumda öğretmenlerde de daha önce sözü edilen “hırpalanmış öğretmen sendromu”nun araştırılması gerekmektedir. Ancak bu oranların çok yüksek çıkmasının olası bir nedeni, öğretmenlerin belki de farkına bile varmadıkları kimi olayların, öğrenciler tarafından “öğretmenlere yönelik fiziksel bir saldırı” biçiminde değerlendirilmesi de olabilir.

Öğretmenlere yönelik fiziksel saldırı olaylarına ilişkin veriler, öğrencilerin mezun oldukları lise türüne göre çözümlenmiş ve sonuçlar Tablo 34’de gösterilmiştir.

Okullarda meydana geldiği belirtilen öğretmenlere yönelik fiziksel saldırı olayları ile öğrencilerin mezun oldukları lise türü arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P < .05$). Tablo 34’de de görüldüğü gibi, genel lise mezunlarında bu oran (%68.1), endüstri meslek lisesi mezunlarının belirttiği orandan (%44.6) daha yüksektir. Bu bulgulara göre, öğretmenlere yönelik fiziksel saldırı olaylarının genel liselerde daha sık meydana geldiği söylenebilir.

Tablo 34

Okullarında öğretmenlere yönelik fiziksel saldırı olayları meydana geldiğini belirten öğrencilerin, mezun oldukları **lise türüne göre** dağılımı

	EVET		HAYIR		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Genel Lise	111	68.1	52	31.9	163	59.3
End. Mes.Lisesi	50	44.6	62	55.4	112	40.7
Toplam	161	58.5	114	41.5	275	100

$$X^2 = 15.048, Sd = 1, P < .05$$

$$C = .228$$

Öğretmenlere yönelik fiziksel saldırı olaylarına ilişkin veriler, öğrencilerin mezun oldukları liselerin bulunduğu yerleşim birimlerine göre çözümlenmiş ve sonuçlar Tablo 35’de gösterilmiştir.

Tablo 35

Öğretmenlere yönelik fiziksel saldırı olaylarının, öğrencilerin mezun oldukları liselerin bulunduğu **yerleşim birimlerine** göre dağılımı

	EVET		HAYIR		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
İlçe	50	56.8	38	43.2	88	32.0
İl	68	55.7	54	44.3	122	44.4
Büyükşehir	43	66.2	22	33.8	65	23.6
Toplam	161	58.5	114	41.5	275	100

$$X^2 = 2.055, Sd = 2, P > .05 C = .086$$

Okullarda meydana geldiği belirtilen öğretmenlere yönelik fiziksel saldırı olayları ile, okulların bulunduğu yerleşim birimi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($P > .05$).

Okullarımızda öğretmenlere yönelik fiziksel saldırı olaylarının meydana gelip gelmediği konusunda elde edilen bulgular topluca değerlendirildiğinde, öğretim yılı ile bu tür olaylar arasında anlamlı bir ilişki olduğu; genel liselerde bu

tür olayların daha sık meydana geldiği; bununla birlikte, lisenin bulunduğu yerleşim birimi ile bu tür olaylar arasında anlamlı bir ilişki olmadığı söylenebilir.

10. Okulda öğrencilerin paralarının çalınması ya da spor malzemeleri, defter-kitap, mont, vb. gibi özel eşyalarının kaybolması gibi olaylara ilişkin bulgular ve yorum

Öğrencilere, okulda zaman zaman bazı öğrencilerin paralarının çalınması, spor malzemelerinin, defter-kitap, mont, vb. özel eşyalarının kaybolması gibi olaylar meydana gelip gelmediği sorulmuş; bu soruyla elde edilen veriler, öğrencilerin lise mezuniyet yıllarına göre çözümlenerek sonuçlar Tablo 36'da gösterilmiştir.

Okullarında bu tür olaylar meydana geldiğini belirten öğrencilerin oranı %76.4'tür. Tablo 36'da da görüldüğü gibi, liselerden farklı yıllarda mezun olan öğrencilerin bu soruya verdikleri "evet" cevaplarının oranı, %71.7 ile % 80 arasında değişmektedir. Lise mezuniyet yılı ile, öğrencilerin okullarda meydana geldiğini belirttikleri hırsızlık olayları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($P>.05$). Bu bulguya dayanılarak, okullarda meydana gelen hırsızlık olaylarının son üç yıl boyunca artmadığı söylenebilir.

Tablo 36

Öğrencilerin paralarının çalınması ya da spor malzemelerinin, defter-kitap, mont, vb. özel eşyalarının kaybolması gibi olaylar meydana geldiğini belirten öğrencilerin, liseden mezun oldukları yıllara göre dağılımı

	EVET		HAYIR		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1992-1993	38	71.7	15	28.3	53	19.2
1993-1994	117	76.5	36	23.5	153	55.4
1994-1995	56	80.0	14	20.0	70	25.4
TOPLAM	211	76.4	665	23.6	276	100

$$X^2 = 1.155, Sd = 2, P > .05$$

$$C = .065$$

Okulda öğrencilerin paralarının çalınması ya da spor malzemeleri, defter-kitap, mont, vb. gibi özel eşyalarının kaybolması gibi olaylar hakkında elde edilen veriler, öğrencilerin mezun oldukları lise türüne göre çözümlenmiş ve sonuçlar Tablo 37'de gösterilmiştir.

Tablo 37

Öğrencilerin spor malzemelerinin, defter-kitap, mont, vb. gibi özel eşyalarının kaybolması ya da paralarının çalınması gibi olaylar meydana geldiğini belirten öğrencilerin, mezun oldukları lise türüne göre dağılımı

	EVET		HAYIR		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Genel Lise	133	81.1	31	18.9	164	59.4
End. Mes. Lisesi	78	69.6	34	30.4	112	40.6
Toplam	211	76.4	65	23.6	276	100

$$X^2 = 4.850, Sd = 1, P < .05$$

$$C = .131$$

Genel lise öğrencilerinin % 81.1'i, endüstri meslek lisesi öğrencilerinin ise %69.6'sı bu soruya evet cevabı vermiştir. Okulda meydana geldiği belirtilen hırsızlık ve çalma olayları ile, öğrencilerin mezun oldukları lise türü arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P < .05$). Bu bulguya dayanılarak, hırsızlık ve çalma olaylarının genel lise öğrencileri tarafından daha sık dile getirildiği söylenebilir.

Bu soruyla elde edilen veriler, öğrencilerin mezun oldukları liselerin bulunduğu yerleşim birimlerine göre de çözümlenmiş ve sonuçlar Tablo 38'de gösterilmiştir.

Tablo 38

Öğrencilerin spor malzemelerinin, defter-kitap, mont, vb. gibi özel eşyalarının kaybolması ya da paralarının çalınması gibi olaylar meydana geldiğini belirtenlerin, mezun oldukları lisenin bulunduğu **yerleşim birimine göre** dağılımı

	EVET		HAYIR		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
İlçe	64	72.7	24	27.3	88	31.9
İl	97	78.9	26	21.1	123	44.6
Büyükşehir	50	76.9	15	23.1	65	23.6
Toplam	211	76.4	65	23.6	276	100

$$X^2 = 1.083, Sd = 2, P > .05$$

$$C = .063$$

Tablo 38'de görüldüğü gibi, lisenin bulunduğu yerleşim birimine göre, öğrencilerin paralarının ya da özel eşyalarının çalındığını belirtenlerin oranı % 72.7 ile % 78.9 arasında değişmektedir. Okulda öğrencilerin spor malzemelerinin, defter-kitap, mont, vb. gibi özel eşyalarının kaybolması ya da paralarının çalınması gibi olayların meydana gelmesi ile, mezun olunan lisenin bulunduğu yerleşim birimi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($P > .05$).

11. Öğrencilerin, okula ait herhangi bir eşyanın çalındığını duyup duymadıklarına ilişkin bulgular ve yorum

Öğrencilere okullarına ait herhangi bir eşyanın çalındığını duyup duymadıkları sorulmuş; bu soruyla elde edilen veriler, öğrencilerin liseden mezun oldukları yıllara göre çözümlenmiş ve Tablo 39'da verilmiştir.

Tablo 39

Okula ait herhangi bir eşyanın çalındığını duyduklarını belirten öğrencilerin, liseden mezun oldukları **yıllara göre** dağılımı

	EVET		HAYIR		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1992-1993	18	34.0	35	66.0	53	19.3
1993-1994	63	41.4	89	58.6	152	55.3
1994-1995	22	31.4	48	68.6	70	25.5
TOPLAM	103	37.5	172	62.5	275	100

$$X^2 = 2.395, Sd = 2, P > .05$$

$$C = .093$$

Okula ait herhangi bir eşyanın çalındığını duyduklarını belirten öğrencilerin oranı %37.5'tir. Liselerden farklı yıllarda mezun olan öğrencilerin bu soruya verdikleri "evet" cevaplarının oranı %31.4 ile %41.4 arasında değişmektedir.

Ancak, öğrencilerin okula ait herhangi bir eşyanın çalındığını duymaları ile lise mezuniyet yılı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($P>.05$).

Okula ait herhangi bir eşyanın çalındığını duyduklarını belirten öğrencilerin mezun oldukları lise türüne göre dağılımı, Tablo 40'da gösterilmiştir.

Tablo 40

Okula ait herhangi bir eşyanın çalındığını duyduklarını belirten öğrencilerin, mezun oldukları **lise türüne** göre dağılımı

	EVET		HAYIR		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Genel Lise	57	34.8	107	65.2	164	59.6
End. Mes. Lisesi	46	41.4	65	58.6	111	40.4
Toplam	103	37.5	172	62.5	275	100

$$X^2 = 1.263, Sd = 1, P > .05 \quad C = .068$$

Okula ait herhangi bir eşyanın çalındığını duyduklarını belirten öğrencilerin oranı genel liselerde % 34.8, endüstri meslek liselerinde % 41.4'tür. Öğrencilerin mezun oldukları lise türü ile, okula ait herhangi bir eşyanın çalındığını duymaları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($P>.05$).

Okula ait herhangi bir eşyanın çalındığını duyup duymadıklarına ilişkin veriler, öğrencilerin mezun oldukları liselerin bulunduğu yerleşim birimlerine göre çözümlenmiş ve sonuçlar Tablo 41'de gösterilmiştir.

Tablo 41

Okula ait herhangi bir eşyanın çalındığını duyduklarını belirten öğrencilerin, mezun oldukları liselerin bulunduğu **yerleşim birimlerine** göre dağılımı

	EVET		HAYIR		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
İlçe	31	35.2	57	64.8	88	32.0
İl	48	39.0	75	61.0	123	44.7
Büyükşehir	24	37.5	40	62.5	64	23.3
Toplam	103	37.5	172	62.5	275	100

$$X^2 = .316, Sd = 2, P > .05 \quad C = .034$$

Öğrencilerin mezun oldukları liselerin bulunduğu yerleşim birimi ile, okula ait herhangi bir eşyanın çalındığını duymaları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($P>.05$).

12. Okuldaki görevlilerle öğrenciler arasında kavga meydana gelip gelmediğine ilişkin bulgular ve yorum

Öğrencilere, mezun oldukları liselerde öğrencilerle okul görevlileri (memurlar ve hizmetliler) arasında herhangi bir kavga olup olmadığı sorulmuş; bu soruyla elde edilen veriler, öğrencilerin liseden mezun oldukları yıllara göre çözümlenmiş ve sonuçlar Tablo 42'de gösterilmiştir.

Tablo 42

Okullarında, öğrencilerle memurlar ve hizmetliler arasında kavga olduğunu belirten öğrencilerin liseden mezun oldukları yıllara göre dağılımı

	EVET		HAYIR		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1992-1993	17	32.1	36	67.9	53	19.3
1993-1994	51	33.3	102	66.7	153	55.6
1994-1995	11	15.9	58	84.1	69	25.1
TOPLAM	79	28.7	196	71.3	275	100

$X^2 = 7.384$, $Sd = 2$, $P < .05$

$C = .162$

Okuldaki görevlilerle öğrenciler arasında kavga olduğunu belirten öğrencilerin oranı %28.7'dir. Farklı yıllarda liselerden mezun olan öğrencilerin bu soruya verdikleri "evet" cevaplarının oranı %15.9 ile %33.3 arasında değişmektedir. Öğrencilerin lise mezuniyet yılı ile, okuldaki görevlilerle öğrenciler arasında meydana gelen kavga olayları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P < .05$). Bu bulguya dayanılarak, bu tür olayların özellikle 1992-1993 ve 1993-1994 yıllarında daha sık görüldüğü, 1994-1995 öğretim yılında ise azaldığı söylenebilir.

Okuldaki görevlilerle öğrenciler arasında kavga olup olmadığı konusunda elde edilen veriler; öğrencilerin mezun oldukları lise türlerine göre çözümlenmiş ve sonuçlar Tablo 43'de gösterilmiştir.

Tablo 43

Okuldaki görevlilerle öğrenciler arasında kavga olduğunu belirten öğrencilerin mezun oldukları lise türüne göre dağılımı

	EVET		HAYIR		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Genel Lise	42	25.8	121	74.2	163	59.3
End. Mes. Lisesi	37	33.0	75	67.0	112	40.7
Toplam	79	28.7	196	71.3	275	100

$X^2 = 1.713$, $Sd = 1$, $P > .05$

$C = .079$

Okuldaki görevlilerle öğrenciler arasında kavga olduğunu belirten genel lise mezunlarının oranı % 25.8, endüstri meslek lisesi mezunlarının oranı ise % 33'tür. Öğrencilerin mezun oldukları lise türü ile, öğrencilerle memurlar ve hizmetliler arasında okulda kavga olayları meydana geldiğinin belirtilmesi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($P > .05$).

Bu soruyla elde edilen veriler, öğrencilerin mezun oldukları liselerin bulunduğu yerleşim birimlerine göre çözümlenmiş ve sonuçlar Tablo 44'de gösterilmiştir.

Tablo 44

Okuldaki görevlilerle öğrenciler arasında kavga olduğunu belirten öğrencilerin, mezun oldukları liselerin bulunduğu yerleşim birimlerine göre dağılımı

	EVET		HAYIR		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
İlçe	29	33.0	59	67.0	88	32.0
İl	33	27.0	89	73.0	122	44.4
Büyükşehir	17	26.2	48	73.8	65	23.6
Toplam	79	28.7	196	71.3	275	100

$$X^2 = 1.146, Sd = 2, P > .05 \quad C = .064$$

Öğrencilerin mezun oldukları liselerin bulunduğu yerleşim birimi ile, okuldaki görevlilerle öğrenciler arasında kavga meydana geldiğini belirtmeleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($P > .05$).

13. Okul tesisatına kasıtlı olarak zarar verilip verilmemesi ile ilgili bulgular ve yorum

Öğrencilere, mezun oldukları lisenin kapı ve pencerelerine ya da elektrik, kalorifer veya su tesisatına (örneğin elektrik düğmelerine, ampullere, su ve kalorifer musluklarına, vb.) kasıtlı olarak zarar veren ve bunları bozmaya çalışan herhangi bir öğrenci tanıyıp tanımadıkları sorulmuş; bu soruyla elde edilen veriler, öğrencilerin lise mezuniyet yıllarına göre çözümlenmiş ve Tablo 45’de gösterilmiştir.

Tablo 45

Okul tesisatına kasıtlı olarak zarar veren herhangi birini tanıdıklarını belirten öğrencilerin, liseden mezun oldukları yıllara göre dağılımı

	EVET		HAYIR		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1992-1993	22	41.5	31	58.5	53	19.2
1993-1994	68	44.4	85	55.6	153	55.4
1994-1995	30	42.9	40	57.1	70	25.4
TOPLAM	120	43.5	156	56.5	276	100

$$X^2 = .153, Sd = 2, P > .05 \quad C = .023$$

Tablo 45’de görüldüğü gibi bu soruya “evet” diyen öğrencilerin oranı %43.5’tir. Farklı yıllarda liselerden mezun olan öğrencilerin bu soruya verdikleri “evet” cevaplarının oranı %41.5 ile %44.4 arasında değişmektedir. Lise mezuniyet yılı ile bu soruya verilen cevaplar arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($P > .05$). Dolayısıyla, bu konuda son üç yıl içerisinde herhangi bir artış ya da azalıştan söz edilemez.

Aynı soruyla elde edilen veriler, öğrencilerin mezun oldukları lise türüne göre de çözümlenmiş ve sonuçlar Tablo 46’da gösterilmiştir.

Tablo 46

Okul tesisatına kasıtlı olarak zarar veren herhangi birini tanıdıklarını belirten öğrencilerin mezun oldukları lise türüne göre dağılımı

	EVET		HAYIR		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Genel Lise	83	50.6	81	49.4	164	59.4
End. Mes. Lisesi	37	33.0	75	67.0	112	40.6
Toplam	120	43.5	156	56.5	276	100

$$X^2 = 8.364, Sd = 1, P < .05$$

$$C = .171$$

Tablo 46'da görüldüğü gibi, okul tesisatına kasıtlı olarak zarar veren öğrenciler tanıdıklarını belirtenlerin oranı genel liselerde %50.6 iken, endüstri meslek liselerinde %33'tür. Lise türü ile, okul tesisatına kasıtlı olarak zarar veren öğrenciler tanıdıklarını belirtenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P < .05$). Bu bulgu, genel lise mezunu öğrencilerin daha büyük bir oranının, okul tesisatına kasıtlı olarak zarar veren öğrenciler tanıdıklarını ifade eder. Dolayısıyla da, bu öğrencilerin istenmeyen davranışlar gösteren modellerle daha sık karşılaştıkları şeklinde yorumlanabilir.

Aynı soruyla elde edilen veriler, öğrencilerin mezun oldukları liselerin bulunduğu yerleşim birimlerine göre çözümlenmiş ve sonuçlar Tablo 47'de gösterilmiştir.

Tablo 47

Okul tesisatına kasıtlı olarak zarar veren öğrenciler tanıdıklarını belirtenlerin, mezun oldukları liselerin bulunduğu yerleşim birimlerine göre dağılımı

	EVET		HAYIR		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
İlçe	36	40.9	52	59.1	88	31.9
İl	54	43.9	69	56.1	123	44.6
Büyükşehir	30	46.2	35	53.8	65	23.6
Toplam	120	43.5	156	56.5	276	100

$$X^2 = .435, Sd = 2, P > .05$$

$$C = .040$$

Öğrencilerin mezun oldukları liselerin bulunduğu yerleşim birimi ile okul tesisatına kasıtlı olarak zarar verenleri tanıyan öğrenciler arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($P > .05$). Mezun olunan lisenin bulunduğu yerleşim biriminin, öğrencilere bu açıdan farklı deneyimler sağlamadığı söylenebilir.

14. Okuldaki masa ve sandalyelerin kasıtlı olarak kırılması, bunların kazınması veya çizilmesi, tekme atarak duvarların boya ve badanasının kirletilmesi ile ilgili bulgular ve yorum

Öğrencilere okulun masa ve sandalyelerini kasıtlı olarak kıran, bunların üzerini kazıyan veya çizen, tekme atarak duvarların boya ve badanasını kirleten herhangi bir öğrenci tanıyıp tanımadıkları sorulmuş; bu soruyla elde edilen veriler, öğrencilerin lise mezuniyet yıllarına göre Tablo 48'de gösterilmiştir.

Okulun masa ve sandalyelerini kasıtlı olarak kıran, bunların üzerini kazıyan veya çizen, tekme atarak duvarların boya ve badanasını kirleten öğrenciler

tanıdıklarını belirtenlerin oranı %74.6'dır. Bu bulgu, İngiltere'de bir okulda yapılan araştırmanın bulguları ile karşılaştırılabilir: Söz konusu araştırmada (Gladstone,1978'den aktaran : Zwiier ve Vaughan, 1984), okuldaki erkek öğrencilerin %85'i oturdukları sıraları kazıdıklarını, %65'i duvarlara yazı yazdıklarını, %25'i de okulun bir mobilyasını ya da penceresini kırdıklarını belirtmişlerdir. Bu bulgular, söz konusu davranışların her iki ülkede de oldukça yaygın bir davranış olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin liselerden mezun oldukları yıllarla bu soruya verdikleri cevaplar arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($P > .05$). Tablo 48'de görüldüğü gibi, liseden farklı yıllarda mezun olan öğrenciler arasında bu oranlar %71.9 ile %78.6 arasında değişmektedir. Bu bulgu, öğrencilerin büyük bir bölümünün okulda istenmeyen davranışlar gösteren modellerle karşılaştıkları anlamına gelmektedir.

Tablo 48

Okulun masa ve sandalyelerini kasıtlı olarak kıran, bunların üzerini kazıyan veya çizen, tekme atarak duvarların boya ve badanasını kirleten öğrenciler tanıdıklarını belirtenlerin, lise **mezuniyet yıllarına göre** dağılımı

	EVET		HAYIR		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1992-1993	41	77.4	12	22.6	53	19.2
1993-1994	110	71.9	43	28.1	153	55.4
1994-1995	555	78.6	15	21.4	70	25.4
TOPLAM	206	74.6	70	25.4	276	100

$$X^2 = 1.388, Sd = 2, P > .05$$

$$C = .071$$

Bu soruyla elde edilen veriler, öğrencilerin mezun oldukları lise türüne göre çözümlenmiş; sonuçlar Tablo 49'da gösterilmiştir.

Tablo 49

Okulun masa ve sandalyelerini kasıtlı olarak kıran, bunların üzerini kazıyan veya çizen, tekme atarak duvarların boya ve badanasını kirleten öğrenciler tanıdıklarını belirtenlerin, mezun oldukları lise türüne göre dağılımı

	EVET		HAYIR		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Genel Lise	133	81.1	31	18.9	164	59.4
End. Mes. Lisesi	73	65.2	39	34.8	112	40.6
Toplam	206	74.6	70	25.4	276	100

$$X^2 = 8.909, Sd = 1, P < .05$$

$$C = .177$$

Tablo 49'da görüldüğü gibi, okulun masa ve sandalyelerini kasıtlı olarak kıran öğrencilerle karşılaştıklarını belirtenlerin oranı genel lise mezunları arasında %81.1, endüstri meslek lisesi mezunları arasında ise %65.2'dir. Öğrencilerin mezun oldukları lise türü ile; okulun masa ve sandalyelerini kasıtlı olarak kıran, bunların üzerini kazıyan veya çizen, tekme atarak duvarların boya ve badanasını kirleten öğrencileri tanıdıkları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P < .05$). Bu bulgu, genel lise mezunlarının daha büyük bir oranının okuldaki masa ve sandalyeleri, vb. kasıtlı olarak kıran öğrencilerle karşılaştıkları; diğer bir deyişle istenmeyen bu tür davranış modellerini daha çok gördükleri anlamına gelir.

Aynı soruyla elde edilen veriler, öğrencilerin mezun oldukları liselerin bulunduğu yerleşim birimlerine göre çözümlenmiş; sonuçlar Tablo 50’de gösterilmiştir.

Tablo 50

Okulun masa ve sandalyelerini kasıtlı olarak kıran, bunların üzerini kazıyan veya çizen, tekme atarak duvarların boya ve badanasını kirleten öğrenciler tanıdıklarını belirtenlerin, mezun oldukları liselerin bulunduğu yerleşim birimlerine göre dağılımı

	EVET		HAYIR		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
İlçe	65	73.9	23	26.1	88	31.9
İl	86	69.9	37	30.1	123	44.6
Büyükşehir	55	84.6	10	15.4	65	23.6
Toplam	206	74.6	70	25.4	276	100

$$X^2 = 4.893, Sd = 2, P > .05$$

$$C = .132$$

Tablo 50’de görüldüğü gibi, mezun olunan lisenin bulunduğu yerleşim birimi ile; okulun masa ve sandalyelerini kasıtlı olarak kıran, bunların üzerini kazıyan veya çizen, tekme atarak duvarların boya ve badanasını kirleten öğrenciler tanıdıkları arasında anlamlı olmamakla birlikte ($P > .05$) oldukça yüksek bir ilişki vardır ($C = .132, P < .086$). Bu bulgu, büyükşehirlerdeki liselerden mezun olanların; okulun masa ve sandalyelerini kasıtlı olarak kıran, bunların üzerini kazıyan veya çizen, tekme atarak duvarların boya ve badanasını kirleten öğrencilerle karşılaşmaları olasılığının daha yüksek olabileceğini düşündürmektedir.

15. Okulun binasına, spor salonuna veya bahçesine izinsiz girilerek okula ait herhangi bir eşyanın tahrip edilmesi ile ilgili bulgular ve yorum

Öğrencilere; okulun binasına, spor salonuna veya bahçesine izinsiz girilerek okula ait herhangi bir eşyanın tahrip edilip edilmediği sorulmuş, bu soruyla elde edilen veriler, öğrencilerin lise mezuniyet yıllarına göre Tablo 51’de gösterilmiştir.

Tablo 51

Okulun binasına, spor salonuna veya bahçesine izinsiz girilerek okula ait herhangi bir eşyanın tahrip edildiğini belirtenlerin, liseden mezun oldukları yıllara göre dağılımı

	EVET		HAYIR		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1992-1993	12	22.6	41	77.4	53	19.2
1993-1994	37	24.2	116	75.8	153	55.4
1994-1995	16	22.9	54	77.1	70	25.4
TOPLAM	65	23.6	211	76.4	276	100

$$X^2 = .077, Sd = 2, P > .05$$

$$C = .018$$

Tablo 51’de görüldüğü gibi bu soruya “evet” diyen öğrencilerin oranı %23.6’dır. Farklı yıllarda liselerden mezun olan öğrencilerin bu soruya verdikleri “evet” cevaplarının oranı %22.6 ile %24.2 arasında değişmektedir. Lise mezuniyet

yılları ile bu soruya verilen cevaplar arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($P > .05$).

Bu soruyla elde edilen veriler, öğrencilerin mezun oldukları lise türüne göre çözümlenmiş ve sonuçlar Tablo 52'de gösterilmiştir.

Tablo 52

Okulun binasına, spor salonuna veya bahçesine izinsiz girilerek okula ait herhangi bir eşyanın tahrip edildiğini belirtenlerin, mezun oldukları lise türüne göre dağılımı.

	EVET		HAYIR		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Genel Lise	48	29.3	116	70.7	164	59.4
End. Mes. Lisesi	17	15.2	95	84.8	112	40.6
Toplam	65	23.6	211	76.4	276	100

$$X^2 = 7.338, Sd = 1, P < .05$$

$$C = .161$$

Okula izinsiz girilerek okula ait herhangi bir eşyanın tahrip edildiğini duyduklarını belirtenlerin genel lise mezunları arasındaki oranı % 29.3, endüstri meslek lisesi mezunları arasındaki oranı ise %15.2'dir. Lise türü ile öğrencilerin bu konudaki deneyimleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P < .05$). Genel lise mezunlarının bu konuda daha olumsuz deneyimlere sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Aynı soruyla elde edilen veriler, öğrencilerin mezun oldukları liselerin bulunduğu yerleşim birimlerine göre çözümlenmiş ve sonuçlar Tablo 53'de gösterilmiştir.

Tablo 53

Okulun binasına, spor salonuna veya bahçesine izinsiz girilerek okula ait herhangi bir eşyanın tahrip edildiğini belirtenlerin, mezun oldukları liselerin bulunduğu yerleşim birimine göre dağılımı

	EVET		HAYIR		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
İlçe	28	31.8	60	68.2	88	31.9
İl	22	17.9	101	82.1	123	44.6
Büyükşehir	15	23.1	50	76.9	65	23.6
Toplam	65	23.6	211	76.4	276	100

$$X^2 = 5.540, Sd = 2, P > .05$$

$$C = .140$$

Okulun binasına, spor salonuna veya bahçesine izinsiz girilerek okula ait herhangi bir eşyanın tahrip edildiğinin belirtilmesi ile, öğrencilerin mezun oldukları liselerin bulunduğu yerleşim birimi arasında .05 düzeyinde anlamlı olmamakla birlikte, gözardı edilmemesi gereken bir ilişki ($C = .140, P < .062$) vardır. Bu bulgu, bu tür olaylara ilçelerdeki liselerin daha açık olduğunun belirtisi olabilir.

16. Okulda (eğer varsa), yalnızca acil durumlarda kullanılması gerektiği belirtilen alarm düğmesine basılarak asılsız yangın alarmı verilmesi ile ilgili bulgular ve yorum

Öğrencilere, okullarında yalnızca acil durumlarda kullanılması gerektiği belirtilen alarm düğmelerine basılarak asılsız yangın ihbarında bulunulup

bulunulmadığı sorulmuş; bu soruyla elde edilen veriler, öğrencilerin lise mezuniyet yıllarına göre çözümlenerek Tablo 54’de gösterilmiştir.

Tablo 54

Acil durumlarda kullanılması gerektiği belirtilen alarm düğmesine basılarak asılsız yangın alarmı verildiğini belirtenlerin, liseden mezun oldukları yıllara göre dağılımı

	EVET		HAYIR		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1992-1993	3	5.7	50	94.3	53	19.2
1993-1994	14	9.2	139	90.8	153	55.4
1994-1995	5	7.1	65	92.9	70	25.4
TOPLAM	22	8.0	254	92.0	276	100

$$X^2 = .741, Sd = 2, P > .05$$

$$C = .052$$

Okullarındaki alarm düğmelerine basılarak asılsız yangın ihbarında bulunulduğunu belirten öğrencilerin oranı %8’dir. Tablo 54’de görüldüğü gibi, liselerden farklı yıllarda mezun olan öğrencilerin bu soruya verdikleri “evet” cevaplarının oranı %5.7 ile %9.2 arasında değişmektedir. Bu soruya verilen cevaplarla, öğrencilerin lise mezuniyet yılı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($P > .05$).

Bu soruyla elde edilen veriler, öğrencilerin mezun oldukları lise türüne göre çözümlenmiş ve sonuçlar Tablo 55’de gösterilmiştir.

Tablo 55

Asılsız yangın alarmı verildiğini belirten öğrencilerin mezun oldukları lise türlerine göre dağılımı

	EVET		HAYIR		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Genel Lise	10	6.1	154	93.9	164	59.4
End. Mes. Lisesi	12	10.7	100	89.3	112	40.6
Toplam	22	8.0	254	92.0	276	100

$$X^2 = 1.934, Sd = 1, P > .05$$

$$C = .083$$

Okulda asılsız yangın alarmı verildiğinin belirtilmesi ile, öğrencilerin mezun oldukları lise türü arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($P > .05$).

Bu soruyla elde edilen veriler, öğrencilerin mezun oldukları liselerin bulunduğu yerleşim birimine göre çözümlenmiş ve sonuçlar Tablo 56’da gösterilmiştir.

Tablo 56

Asılsız yangın alarmı verildiğini belirten öğrencilerin, mezun oldukları liselerin bulunduğu yerleşim birimlerine göre dağılımı

	EVET		HAYIR		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
İlçe	9	10.2	79	89.8	88	31.9
İl	10	8.1	113	91.9	123	44.6
Büyükşehir	3	4.6	62	95.4	65	23.6
Toplam	22	8.0	254	92.0	276	100

$X^2 = 1.613$, $Sd = 2$, $P > .05$

$C = .076$

Okulda asılsız yangın alarmı verildiğinin belirtilmesi ile, mezun olunan liselerin bulunduğu yerleşim birimi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($P > .05$).

17. Okula bomba konulduğu veya konulacağı şeklinde asılsız bir ihbarda bulunulup bulunulmadığına ilişkin bulgular ve yorum

Öğrencilere, okullarına bomba konulduğu veya konulacağı şeklinde asılsız bir ihbarda bulunulup bulunulmadığı sorulmuş; bu soruyla elde edilen veriler, öğrencilerin lise mezuniyet yıllarına göre çözümlenerek Tablo 57’de gösterilmiştir.

Tablo 57

Okullarına bomba konulduğu veya konulacağı şeklinde asılsız bir ihbarda bulunulduğunu belirten öğrencilerin, liselerden mezun oldukları yıllara göre dağılımı

	EVET		HAYIR		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1992-1993	5	9.4	48	90.6	53	19.2
1993-1994	28	18.3	125	81.7	153	55.4
1994-1995	13	18.6	57	81.4	70	25.4
TOPLAM	46	16.7	230	83.3	276	100

$X^2 = 2.473$, $Sd = 2$, $P > .05$

$C = .094$

Okullarına bomba konulduğu veya konulacağı şeklinde asılsız bir ihbarda bulunulduğunu belirten öğrencilerin oranı %16.7’dir. Tablo 57’de görüldüğü gibi, liselerden farklı yıllarda mezun olan öğrencilerin bu soruya verdikleri “evet” cevaplarının oranı %9.4 ile %18.6 arasında değişmektedir. Öğrencilerin lise mezuniyet yılı ile bu soruya verdikleri cevaplar arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($P > .05$).

Bu soruyla elde edilen veriler, öğrencilerin mezun oldukları lise türüne göre çözümlenmiş ve sonuçlar Tablo 58’de gösterilmiştir.

Tablo 58

Okullarına bomba konulduğu veya konulacağı şeklinde asılsız bir ihbarda bulunulduğunu belirten öğrencilerin, mezun oldukları lise türüne göre dağılımı

	EVET		HAYIR		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Genel Lise	29	17.7	135	82.3	164	59.4
End. Mes. Lisesi	17	15.2	95	84.8	112	40.6
Toplam	46	16.7	230	83.3	276	100

$$X^2 = .301, Sd = 1, P > .05$$

$$C = .033$$

Öğrencilerin okullarına bomba konulduğu veya konulacağı şeklinde asılsız bir ihbarda bulunulduğunu belirtmeleri ile, mezun oldukları lise türü arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($P > .05$).

Aynı soruyla elde edilen veriler, öğrencilerin mezun oldukları liselerin bulunduğu yerleşim birimlerine göre çözümlenmiş ve sonuçlar Tablo 59'da gösterilmiştir.

Tablo 59

Okullarına bomba konulduğu veya konulacağı şeklinde asılsız bir ihbarda bulunulduğunu belirten öğrencilerin, mezun oldukları liselerin bulunduğu **yerleşim birimlerine** göre dağılımı

	EVET		HAYIR		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
İlçe	8	9.1	80	90.9	88	31.9
İl	18	14.6	105	85.4	123	44.6
Büyükşehir	20	30.8	45	69.2	65	23.6
Toplam	46	16.7	230	83.3	276	100

$$X^2 = 13.310, Sd = 2, P < .05$$

$$C = .214$$

İlçelerdeki liselerden mezun olan öğrencilerin %9.1'i, illerdeki liselerden mezun olan öğrencilerin %14.6'sı, büyükşehirlerdeki liselerden mezun olan öğrencilerin ise %30.8'i okullarına bomba konulduğu ya da konulacağı şeklinde asılsız ihbarlar duyduklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin mezun oldukları lisenin bulunduğu yerleşim birimi ile, okullarına bomba ihbarı yapıldığının belirtilmesi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P < .05$). Bu bulgu, büyükşehirlerdeki liselerden mezun olan öğrencilerin böyle bir deneyime daha fazla sahip oldukları anlamına gelir. Bu da, büyükşehirlerden mezun olan öğrencilerin okulda hissedecekleri güvenlik düzeyini olumsuz yönde etkileyebilir.

18. Okulda öğrenciler arasında toplu kavga olaylarına adları karışan ve çete olarak nitelenebilecek türdeki öğrenci gruplarıyla ilgili bulgular ve yorum

Öğrencilere, okullarında toplu kavga olaylarına adları karışan ve çete olarak nitelenebilecek türde öğrenci grupları olup olmadığı sorulmuş; bu soruyla elde edilen veriler, öğrencilerin lise mezuniyet yıllarına göre çözümlenerek Tablo 60'da gösterilmiştir.

Tablo 60

Okullarında öğrenci çeteleri olduğunu belirten öğrencilerin, liseden mezun oldukları yıllara göre dağılımı

	EVET		HAYIR		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1992-1993	25	49.0	26	51.0	51	18.7
1993-1994	83	54.2	70	45.8	153	56.0
1994-1995	33	47.8	36	52.2	69	25.3
TOPLAM	141	51.6	132	48.4	273	100

$X^2 = .959$, $Sd = 2$, $P > .05$

$C = .059$

Mezun oldukları lisede, toplu kavga olaylarına adları karışan ve çete olarak nitelenebilecek türde öğrenci grupları olduğunu belirtenlerin oranı %51.6'dır. Bu bulguya göre, lise mezunu olan öğrencilerin yarısının, okullarında adları toplu kavga olaylarına karışan öğrencilerin var olduğunu belirtmiş olmaları ilginçtir. Liselerden farklı yıllarda mezun olan öğrencilerin bu soruya verdikleri "evet" cevaplarının oranı %47.8 ile %54.2 arasında değişmektedir. Lise mezuniyet yılı ile, okulda öğrenci çeteleri bulunduğunun belirtilmesi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($P > .05$).

Bu soruyla elde edilen veriler, öğrencilerin mezun oldukları lise türüne göre çözümlenmiş ve sonuçlar Tablo 61'de gösterilmiştir.

Tablo 61

Okullarında öğrenci çeteleri olduğunu belirten öğrencilerin, mezun oldukları lise türlerine göre dağılımı

	EVET		HAYIR		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Genel Lise	90	55.9	71	44.1	161	59.0
End. Mes. Lisesi	51	45.5	61	54.5	112	41.0
Toplam	141	51.6	132	48.4	273	100

$X^2 = 2.841$, $Sd = 1$, $P > .05$

$C = .101$

Okulda öğrenci çeteleri bulunduğunun belirtilmesi ile mezun olunan lise türü arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($P > .05$).

Aynı soruyla elde edilen veriler, öğrencilerin mezun oldukları liselerin bulunduğu yerleşim birimlerine göre çözümlenmiş ve sonuçlar Tablo 62'de gösterilmiştir. Tablo 62'de görüldüğü gibi, mezun olunan lisenin bulunduğu yerleşim birimi ile, okulda adları kavgaya karışan öğrenci çetelerinin bulunduğunun belirtilmesi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($P > .05$).

Tablo 62

Okulda öğrenci çeteleri bulunduğunu belirtenlerin mezun oldukları yerleşim birimlerine göre dağılımı

	EVET		HAYIR		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
İlçe	39	45.3	47	54.7	86	31.5
İl	64	52.0	59	48.0	123	45.1
Büyükşehir	38	59.4	26	40.6	64	23.4
Toplam	141	51.6	132	48.4	273	100

$$X^2 = 2.904, Sd = 2, P > .05$$

$$C = .102$$

19. Okuldaki çeşitli öğrenci grupları arasında toplu kavga olayları meydana gelip gelmediğine ilişkin bulgular ve yorum

Öğrencilere, okullarındaki çeşitli öğrenci grupları arasında toplu kavga olayları meydana gelip gelmediği sorulmuş; bu soruyla elde edilen veriler, öğrencilerin lise mezuniyet yıllarına göre çözümlenmiş ve sonuçlar Tablo 63’de gösterilmiştir.

Tablo 63

Okuldaki çeşitli öğrenci grupları arasında toplu kavga olayları meydana geldiğini belirten öğrencilerin, lise mezuniyet yıllarına göre dağılımı

	EVET		HAYIR		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1992-1993	30	57.7	22	42.3	52	18.9
1993-1994	93	60.8	60	39.2	153	55.6
1994-1995	36	51.4	34	48.6	70	25.5
Toplam	159	57.8	116	42.2	275	100

$$X^2 = 1.724, Sd = 2, P > .05$$

$$C = .079$$

Okuldaki çeşitli öğrenci grupları arasında toplu kavga olayları meydana geldiğini belirten öğrencilerin oranı %57.8’dir. Liselerden farklı yıllarda mezun olan öğrencilerin bu soruya verdikleri “evet” cevaplarının oranı %51.4 ile %60.8 arasında değişmektedir. Öğrencilerin liseden mezun oldukları yıllarla, bu soruya verdikleri cevaplar arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($P > .05$).

Bu soruyla elde edilen veriler, öğrencilerin mezun oldukları lise türüne göre çözümlenmiş ve sonuçlar Tablo 64’de gösterilmiştir. Okuldaki çeşitli öğrenci grupları arasında toplu kavga olayları meydana geldiğinin belirtilmesi ile, öğrencilerin mezun oldukları lise türü arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($P > .05$).

Tablo 64

Okuldaki çeşitli öğrenci grupları arasında toplu kavga olayları meydana geldiğini belirten öğrencilerin mezun oldukları lise türlerine göre dağılımı

	EVET		HAYIR		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Genel Lise	102	62.6	61	37.4	163	59.3
End. Mes. Lisesi	57	50.9	55	49.1	112	40.7
Toplam	159	57.8	116	42.2	275	100

$$X^2 = 3.716, Sd = 1, P > .05,$$

$$C = .115$$

Bununla birlikte, lise türü ile okuldaki çeşitli öğrenci grupları arasında toplu kavga olayları meydana geldiğinin belirtilmesi arasında .05 düzeyinde anlamlı olmamakla birlikte, dikkate değer bir ilişki vardır ($C = .115$, $P < .054$). Bu bulgu, genel lise mezunlarının endüstri meslek lisesi mezunlarına göre, okullarda meydana gelen çeşitli öğrenci grupları arasındaki toplu kavga olaylarına daha açık olabileceklerinin göstergesi olabilir.

Aynı soruyla elde edilen veriler, öğrencilerin mezun oldukları liselerin bulunduğu yerleşim birimlerine göre çözümlenmiş ve sonuçlar Tablo 65’de gösterilmiştir.

Tablo 65

Okuldaki çeşitli öğrenci grupları arasında toplu kavga olayları meydana geldiğini belirtenlerin, mezun oldukları lisenin bulunduğu yerleşim birimlerine göre dağılımı

	EVET		HAYIR		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
İlçe	49	56.3	38	43.7	87	31.6
İl	70	56.9	53	43.1	123	44.7
Büyükşehir	40	61.5	25	38.5	65	23.6
Toplam	159	57.8	116	42.2	275	100

$X^2 = .490$, $Sd = 2$, $P > .05$

$C = .042$

Mezun olunan lisenin bulunduğu yerleşim birimi ile, okulda çeşitli öğrenci grupları arasında toplu kavga olayları meydana geldiğinin belirtilmesi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($P > .05$).

IV. BÖLÜM ÖZET, SONUÇ VE ÖNERİLER

Okullarda, özellikle de liselerde meydana gelen şiddet ve saldırganlık olaylarının diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de son yıllarda arttığı belirtilmektedir. Yabancı yayınlarda, söz konusu ülkelerdeki olaylarla ilgili ayrıntılı bir biçimde istatistiksel bilgiler sunulmakta ve bu istatistiklere göre okullardaki şiddet ve saldırı olaylarının arttığı vurgulanmaktadır. Ülkemizde bu konuyla ilgili olarak, basına yansıyan olaylar dışında, güvenilir bir istatistik yayınlanmamıştır. Bununla birlikte yetkililerin ve özellikle basının, liselerde şiddet ve saldırganlığın arttığı konusunda görüşbirliği içerisinde oldukları gözlenmektedir. Oysa okulların temel işlevlerinden biri, öğrencilere, istenmeyen davranışlardan ve modellerden arındırılmış bir çevre sunmaktır. Üstelik okulda asayişin sağlanması ve öğrencilerin kendilerini güvenlikte hissetmeleri, okullarda eğitim etkinliklerinin sürdürülebilmesinin de ön koşullarından biridir.

Bu araştırma, lise mezunlarının ifadelerine dayalı olarak, okullarımızda ne tür şiddet ve saldırı olaylarının hangi sıklıkta meydana geldiğini betimlemeyi amaçlamaktadır. Araştırmada aynı zamanda öğrencilerin mezun oldukları lise türü, lise mezuniyet yılı, mezun olunan lisenin bulunduğu yerleşim birimi ve öğrencilerin cinsiyeti ile, okullardaki şiddet ve saldırı olayları arasında herhangi bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir.

Bu araştırmada veriler, 1995-1996 öğretim yılında A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi ve G.Ü. Teknik Eğitim Fakültesi 1. sınıf öğrencilerinden oluşan 276 öğrenciden elde edilmiştir. Araştırma grubundaki öğrencilerin %19.2'si (n=53) 1992-1993 öğretim yılında, % 55.4'ü (n=153) 1993-1994 öğretim yılında, %25.4'ü (n=70) 1994-1995 öğretim yılında liselerden mezun olmuştur. Öğrencilerin %44.6'sı kız (n=123), %55.4'ü erkek (n=153); % 59.4'ü (n=164) genel lise mezunu, %40.6'sı (n=112) endüstri meslek lisesi mezunudur. Öğrencilerin %31.9'u (n=88) ilçelerdeki liselerden, %44.6'sı (n=123) illerdeki liselerden, %23.6'sı (n=65) büyükşehirlerdeki liselerden mezun olmuştur. Grubun yaş ortalaması 18.6'dır.

Veri toplama aracı olarak, araştırmacı tarafından geliştirilen bir anket kullanılmıştır. Ankette, kişilere ya da mallara yönelik olmak üzere fiziksel ya da başka bir biçimde şiddet ve saldırganlık olaylarını içeren 19 soru yer almaktadır.

Araştırmada elde edilen sonuçlar önce topluca verilmiş, daha sonra her bir olayla ilgili ayrıntılı analizler yapılarak elde edilen bulgular tablolar halinde sunulmuş, hemen ardından da yorumlara yer verilmiştir.

Bu araştırmada elde edilen bulgulara göre, okullarımızda en çok karşılaşılan ya da lise mezunlarının ifadesiyle en sık görülen ilk üç olay; “okulda bazı öğrencilerin paralarının çalınması ya da özel eşyalarının kaybolması (%76.4)”, “okulun masa ve sandalyelerini kasıtlı olarak kıran, bunların üzerini kazıyan veya çizen, tekme atarak duvarların boya ve badanasını kirleten öğrencilerin bulunması (%74.6)”, “okul sınırları dışında meydana gelen ve bazı öğrencilerin yaralanmasıyla sonuçlanan kavgalar (%64.9)” şeklinde sıralanmaktadır.

Öğrencilerin mezun oldukları liselerde en az tanık oldukları üç olay ise, “okula giderken yanlarında bıçak, muşta, şiş, sopa, zincir, vb. gibi bir alet taşımaları (%12.7)”, “yalnızca acil durumlarda kullanılması gereken alarm düğmelerine basılarak asılsız yangın ihbarlarının yapılması (%8.0)” ve “öğrenciler

arasında meydana gelen ve herhangi bir öğrencinin ölümüyle sonuçlandığı belirtilen olaylar (%5.1)” şeklinde sıralanmaktadır.

Bu araştırmada elde edilen diğer bulgular da şu şekilde özetlenebilir :

1. Endüstri Meslek Lisesi mezunlarına göre, Genel Lise mezunları okul sınırları içinde bazı öğrencilerin yaralanmasıyla sonuçlanan kavga olaylarının kendi okullarında daha sık meydana geldiğini belirtmişlerdir.

2. Okul sınırları dışında bazı öğrencilerin yaralanmasıyla sonuçlanan kavga olayları meydana geldiğini belirten öğrencilerin oranı, önceki yıllarda liselerden mezun olan öğrencilere oranla, 1994-1995 mezunları arasında daha düşüktür.

3. Genel lise mezunları arasında okul dışında kavga olayları meydana geldiğini belirtenlerin oranı % 70.1 iken, endüstri meslek lisesi mezunları arasında bu oran % 57.7’dir. Öğrencilerin okul dışında yaralanmayla sonuçlanan kavga olayları meydana geldiğini belirtmeleri ile, mezun oldukları lise türü arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P<.05$).

4. Öğrencilerin cinsiyeti ile, liseye giderken yanlarında bıçak, şiş, sopa, muşta, vb. gibi aletler taşımaları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P<.05$). Yanlarında bıçak, şiş, sopa, muşta, vb. gibi aletler taşıdıklarını belirten erkeklerin oranı %21.9 iken, kızların oranı %1.6’dır . Bu bulgu, okula giderken erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha sık bu tür aletler taşıdıklarını göstermektedir.

5. Öğrencilerin cinsiyeti ile, kendilerine yönelik sarkıntılık yapıp yapılmadığını belirtmeleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P<.05$). Kendilerine sarkıntılık yapıldığını belirten kızların oranı %47.5 iken, erkeklerin oranı %4.6’dır. Bu bulgu, liseye gidip gelirken kız öğrencilere daha sık sarkıntılık yapıldığını göstermektedir.

6. Lise türü ile, öğrencilerin kendilerine sarkıntılık yapıldığını belirtmeleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P<.05$). Kendilerine sarkıntılık yapıldığını belirten genel lise mezunlarının oranı %30.8 iken, endüstri meslek lisesi mezunlarında bu oran %10.6’dır.

7. Öğrencilerin cinsiyeti ile, okuldaki herhangi bir öğrenciye sarkıntılık yapıldığına tanık olmaları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P<.05$). Kız öğrencilerin %45.5’i, erkek öğrencilerin ise %62.9’u böyle bir olaya tanık olduklarını belirtmişlerdir.

8. Öğrencilerin % 58.5’i , okullarında öğretmenlere yönelik fiziksel saldırı olaylarının meydana geldiğini belirtmiştir. Liselerden farklı yıllarda mezun olan öğrenciler arasında, okullarında öğretmenlere yönelik fiziksel saldırı olaylarının meydana geldiğini belirtenlerin oranı %43.4 ile %67.8 arasında değişmektedir. Öğretmenlere yönelik olarak meydana geldiği belirtilen fiziksel saldırı olayları ile, lise mezuniyet yılları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P<.05$). Liseden 1993-1994 öğretim yılında mezun olan öğrencilerde bu oranın %67.8 ile en yüksek değere ulaştığı görülmektedir.

9. Okullarında öğretmenlere yönelik fiziksel saldırı olaylarının meydana geldiğinin belirtilmesi ile, öğrencilerin mezun oldukları lise türü arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P<.05$). Genel lise mezunları arasında bu oran (%68.1), endüstri meslek lisesi mezunlarının oranından (%44.6) daha yüksektir. Bu bulgulara göre, öğretmenlere yönelik fiziksel saldırı olaylarının genel liselerde daha sık meydana geldiği söylenebilir.

10. Öğrencilerin %76.4'ü, kendi okullarında hırsızlık olaylarının meydana geldiğini belirtmiştir. Genel lise öğrencilerinin % 81.1'i, endüstri meslek lisesi öğrencilerinin ise %69.6'sı kendi okullarında bu tür olayların meydana geldiğini belirtmiştir. Okulda meydana geldiği belirtilen hırsızlık olayları ile, öğrencilerin mezun oldukları lise türü arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P<.05$). Bu bulguya dayanılarak, hırsızlık ve çalma olaylarının genel lise öğrencileri tarafından daha sık dile getirildiği söylenebilir.

11. Okuldaki görevlilerle öğrenciler arasında kavga olduğunu belirten öğrencilerin oranı %28.7'dir. Farklı yıllarda liselerden mezun olan öğrencilerin bu soruya verdikleri "evet" cevaplarının oranı %15.9 ile %33.3 arasında değişmektedir. Öğrencilerin lise mezuniyet yılı ile, okuldaki görevlilerle öğrenciler arasında meydana gelen kavga olayları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P<.05$). Bu bulguya dayanılarak, bu tür olayların özellikle 1992-1993 ve 1993-1994 yıllarında daha sık görüldüğü, 1994-1995 öğretim yılında ise azaldığı görülmektedir.

12. Okul tesisatına kasıtlı olarak zarar veren herhangi bir öğrenci tanıdıklarını belirtenlerin oranı, %43.5'tir. Bu oran genel lise mezunları arasında %50.6 iken, endüstri meslek lisesi mezunları arasında %33'tür. Lise türü ile, okul tesisatına kasıtlı olarak zarar veren öğrenciler tanıdıklarını belirtenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P<.05$). Bu bulgu, genel lise mezunu öğrencilerin daha büyük bir oranının, okul tesisatına kasıtlı olarak zarar veren öğrenciler tanıdıklarını ifade etmektedir.

13. Okulun masa ve sandalyelerini kasıtlı olarak kıran öğrencilerle karşılaştıklarını belirten lise mezunlarının oranı, 74.6'dır. Bu oran genel lise mezunları arasında %81.1, endüstri meslek lisesi mezunları arasında ise %65.2'dir. Öğrencilerin mezun oldukları lise türü ile; okulun masa ve sandalyelerini kasıtlı olarak kıran, bunların üzerini kazıyan veya çizen, tekme atarak duvarların boya ve badanasını kirleten öğrencileri tanıdıkları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P<.05$). Bu bulgu, genel lise mezunlarının daha büyük bir oranının okuldaki masa ve sandalyeleri, kasıtlı olarak kıran öğrencilerle karşılaştıkları, diğer bir deyişle istenmeyen bu tür davranış modellerini daha sık gördükleri anlamına gelmektedir.

14. Okula izinsiz girilerek okula ait herhangi bir eşyanın tahrip edildiğini duyduklarını belirten lise mezunlarının oranı, %23.6'dır. Bu oran genel lise mezunları arasında % 29.3, endüstri meslek lisesi mezunları arasında ise %15.2'dir. Lise türü ile öğrencilerin bu konudaki deneyimleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P<.05$). Genel lise mezunlarının bu konuda daha olumsuz deneyimlere sahip oldukları anlaşılmaktadır.

15. İlçelerdeki liselerden mezun olan öğrencilerin %9.1'i, illerdeki liselerden mezun olan öğrencilerin %14.6'sı, büyükşehirlerdeki liselerden mezun olan öğrencilerin ise % 30.8'i okullarına bomba konulduğu ya da konulacağı şeklinde asılsız ihbarlar duyduklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin mezun oldukları lisenin bulunduğu yerleşim birimi ile, okullarına bomba ihbarı yapıldığının belirtilmesi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P<.05$). Bu bulgu, büyükşehirlerdeki liselerden mezun olan öğrencilerin böyle bir deneyime daha fazla sahip olduklarını göstermektedir.

Okullarda meydana gelen şiddet ve saldırı olaylarının önlenmesinde, eğitimde psikolojik hizmetler alanında uzmanlaşmış kişilere önemli görevler düşmektedir. Şiddet ve saldırı olaylarına zemin oluşturan anlaşmazlıkların ya da çatışmaların, "şiddet içermeyen yollarla çözümlenmesi" ve "uzlaşma" gibi

konularda eğitim programları hazırlamak; öğrencileri, öğretmenleri, yöneticileri ve okulda görevli diğer kişileri bu tür programlara almak ve çatışma çözme becerileri kazandırmak, diğer ülkelerde olduğu gibi özellikle şiddet olaylarının sıkça meydana geldiği okullarda bu tür becerilere sahip “akran arabulucu”lar yetiştirmek, okullarımızda meydana gelen şiddet ve saldırı olaylarının önlenmesine katkıda bulunacaktır.

Bu araştırmada, okullarda karşılaşılan şiddet ve saldırı olaylarının, özellikle öğrencilerin cinsiyetlerine ve mezun oldukları lise türüne göre farklılaştığını gösteren bulgular dikkate alınarak (örneğin, farklı tür liselerde farklı türde şiddet ve saldırı olaylarının daha sık ortaya çıktığı, kız ve erkek öğrencilerin farklı şiddet ve saldırı olaylarıyla karşılaştığı, vb), bu yönde kendi kültürümüze uygun programların hazırlanması ve uygulanması önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Baenninger, R. (1991). Violence, aggression, and targets : An overview. **Targets to violence and aggression (Ed.)**, 443-460, Elsevier Sciences Publishers B.V.
- Başar, H. (1994). **Sınıf yönetimi**. PEGEM Yayınları No: 13, Ankara.
- Bursalıoğlu, Z. (1979). **Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış** (5. Baskı), A.Ü.E.F.Yayınları, No: 79.
- Clinard, M.B. ve Meier, R.F. (1989). **Sociology and deviant behavior** (7th Ed.), Holt, Rinehart and Winston, Inc.
- Coben, J.H., Weiss, H.B., Mulvey, E.P. ve Dearwater, S.R. (1994). A primer on school violence prevention. **Journal of School Health**, 64(8), 309-313.
- Cohen, S. (1973). Property destruction : motives and meanings. **Vandalism** (Ed.: Ward, C.), 23-53. London, The Architectural Press.
- Deutsch, M. (1993). Education for a peaceful world. **American Psychologist**, May, 510-517.
- DiCanio, M. (1993). Classroom violence. **The encyclopedia of violence : Origins, attitudes, consequences**, 55-59, Facts on File, Inc.
- Freedman, J.L., Sears, D.O. ve Carlsmith, J.M. (1991). **Sosyal psikoloji** (Çev. Ali Dönmez, 2. Baskı), İmge Kitabevi.
- Garrett, D. (1995). Violent behaviors among arican-amerikan adolescents. **Adolescence**, 30 (117), 209-216.
- Goldstein, A. (1994). School violence (I) : Aggression toward persons and praperty in America's schools. **The School Psychologist** (Division of school psychology), Winter, 48(1), 6-21.
- Gözütok, D. (1994). **Okulda dayak**, TF72 Yayınevi, Ankara.
- İçli, T.G., Ögün, A. ve Özcan, N. (1995). **Ailede Kadına karşı şiddet ve kadın suçluluğu**, T.C. Devlet Bakanlığı Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Miller, G.E. (1994). School violence miniserries : Impressions and implications. **School Psychology Review**, 23(2), 257-261.
- Morrison, G.M. ve Morrison, R.L. (1994). School violence to school safety : Reframing the issues for school psychologist. **School Psychology Review**, 23(2), 236-256.

- Noguera, P.A. (1995). Preventing and producing violence : A critical analysis of responses to school violence. **Harvard Educational Review**, 65(2), 189-212.
- Öğülmüş, S. (1995). Vandalizm (tahripçilik) veya toplumda çevreye karşı bir manifesto. **İlim ve Sanat**, 39, 76-79.
- Tan, H. (1995). Sorumlu, kredili sistem mi ? **Bilgi Çağında Eğitim**, 2(5), 35-37.
- Tezcan, M. (1985). **Eğitim Sosyolojisi**, A.Ü.E.B.F. Yayınları, No: 150
- Worchel, S., Cooper, J. ve Goethals, G.R. (1991). **Understanding social psychology, (5th Ed.)**, Brooks/Cole Publishing Company.
- Zwier, G. ve Vaughan, G.M. (1984). Three ideological orientations in school vandalism research. **Review of Educational Research**, 54 (2), 263-292.

EK 1: OKULLARDA MEYDANA GELEN SALDIRGANLIK OLAYLARI TARAMASI

Değerli Öğrenciler ;

Geçtiğimiz (1994-1995) öğretim yılı içinde, hem yazılı basında hem de çeşitli radyo ve televizyon programlarında sık sık **okullarda meydana gelen saldırganlık olaylarının daha önceki yıllara oranla arttığı** şeklinde haberler yayınlandı. Fakat, önceki yıllarda okullarda meydana gelen saldırganlık olaylarına ilişkin sayısal veri bulunmadığı için bu tür haberlerin ne ölçüde doğru ya da yanlış olduğu değerlendirilemedi.

Bu araştırma, **sadece lise son sınıfta olduğunuz öğretim yılını esas alarak**, bir yıl içinde okullarımızda ne tür saldırganlık olaylarının hangi sıklıkta meydana geldiğine ilişkin sayısal veri toplamayı amaçlamaktadır. Bu araştırma ile toplanan veriler, ilerleyen yıllarda böyle bir karşılaştırma yapmayı da mümkün kılacağı için önem taşımaktadır.

Anketteki soruları cevaplandırırken, mezun olduğunuz liseyi ve yalnızca lise son sınıfta olduğunuz öğretim yılını dikkate alınız. Ankette yer alan sorulara samimiyetle cevap vererek bu çalışmaya katkıda bulunacağınız için teşekkür ederim.

Yrd.Doç.Dr. Selahiddin ÖĞÜLMÜŞ

Yaşınız:

Cinsiyetiniz : () Kız () Erkek

Lise mezuniyet yılınız : () 1994-1995
() 1993-1994
() 1992-1993
() 1991-1992
() 1990-1991 veya daha önce

Mezun olduğunuz lise türü : () Genel Lise
() Endüstri Meslek Lisesi
() Diğer (belirtiniz) : Lisesi

Mezun olduğunuz lisenin bulunduğu yerleşim birimi : () Büyükşehir
() İl
() İlçe

1) Mezun olduğunuz lisede, **okul sınırları içinde** bazı öğrencilerin yaralanmasıyla sonuçlanan herhangi bir kavga meydana geldi mi ?
() Evet () Hayır

2) Mezun olduğunuz lisede, **okul sınırları dışında**, okulunuzdaki bazı öğrencilerin yaralanmasıyla sonuçlanan herhangi bir kavga meydana geldi mi ?
() Evet () Hayır

3) Mezun olduğunuz lisede, öğrenciler arasında ölümle sonuçlanan herhangi bir olay meydana geldi mi ?

() Evet () Hayır

4) Liseye giderken herhangi bir gün yanınızda bıçak, muşta, şiş, sopa, zincir, vb. gibi bir alet taşıdınız mı ?

() Evet () Hayır

5) Liseye giderken herhangi bir gün yanında bıçak, muşta, şiş, sopa, zincir, vb. gibi bir alet taşıdığınızı bildiğiniz herhangi bir arkadaşınız var mıydı ?

() Evet () Hayır

6) Okulunuzdaki herhangi bir öğrenciye cinsel içerikli laflar atılarak ya da başka bir biçimde sarkıntılık yapıldığını gördünüz mü ?

() Evet () Hayır

7) Liseye gidiş-gelişleriniz sırasında, size cinsel içerikli laflar atılarak ya da başka bir biçimde sarkıntılık yapıldı mı ?

() Evet () Hayır

8) Bazı öğrencilerin okulunuzda görevli bayan öğretmenlere cinsel içerikli laflar atması ya da sarkıntılık yapması gibi bir olay meydana geldi mi ?

() Evet () Hayır

9) Okulunuzdaki öğretmenlerden herhangi birinin bir öğrenci (ya da bir grup öğrenci) tarafından tartaklanması veya dövülmesi gibi bir olay meydana geldi mi ?

() Evet () Hayır

10) Okulunuzda, zaman zaman bazı öğrencilerin paralarının çalınması; öğrencilerin spor malzemelerinin, defter-kitap, mont, vb. gibi özel eşyalarının kaybolması gibi olaylar meydana geldi mi ?

() Evet () Hayır

11) Okuluza ait herhangi bir eşyanın çalındığını duydunuz mu ?

() Evet () Hayır

12) Okulunuzda, öğrencilerle okulda görevli memurlar ya da hizmetliler arasında herhangi bir kavga meydana geldi mi ?

() Evet () Hayır

13) Mezun olduğunuz lisede, okulun kapı ve pencerelerine ya da elektrik, kalorifer veya su tesisatına (örneğin elektrik düğmelerine, ampullere, su ve kalorifer musluklarına, vb.) kasıtlı olarak zarar veren ve bunları bozmaya çalışan, sizin tanıdığınız herhangi bir öğrenci var mıydı ?

() Evet () Hayır

14) Mezun olduğunuz lisede, okuldaki masa ve sandalyeleri kasıtlı olarak kıran, bunların üzerini kazıyan veya çizen, tekme atarak duvarların boya ve badanasını kirleten, sizin tanıdığınız herhangi bir öğrenci var mıydı ?

Evet Hayır

15) Okulunuzun binasına, spor salonuna veya bahçesine izinsiz girilerek okula ait herhangi bir eşyanın tahrip edilmesi gibi bir olay meydana geldi mi ?

Evet Hayır

16) Okulunuzda (eğer varsa), yalnızca acil durumlarda kullanılması gerektiği belirtilen alarm düğmesine basılarak asılsız yangın alarmı verildi mi ?

Evet Hayır

17) Okuluza bomba konulduğu veya konulacağı şeklinde asılsız bir ihbarda bulunuldu mu ?

Evet Hayır

18) Okulunuzdaki öğrenciler arasında, toplu kavga olaylarına adları karışan ve çete olarak nitelenebilecek türde herhangi bir öğrenci grubu var mıydı ?

Evet Hayır

19) Okulunuzdaki çeşitli öğrenci grupları arasında toplu kavga olayları meydana geldi mi?

Evet Hayır